ปีที่ 38 ฉบับที่ 124 ไตรมาสที่ 1 ปี 2569

วารสารการเงินการคลัง

พื้นที่ความคิด เศรษฐกิจการคลัง ของคนทันสมัย

CONTENTS

ปีที่ 38 ฉบับที่ 124 ไตรมาสที่ 1 ปี 2569

6 **Mor Lam Economy: เศรษฐกิจหมอลำ พลังสร้างสรรค์ของท้องถิ่นไทย**
โดย ปภินวิช ไหวดี

19 **การพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG บนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs**
โดย ณัฐจารีย์ เพ็ชรร่วง

41 **Primate Cities and Economic Centralisation: From Bangkok to London**
By Chanachoke Ungsrithong

55 **การขับเคลื่อนความตระหนักรู้ทางการเงินในภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล : กรณีศึกษาจากประเทศอินโดนีเซีย AJAIB**
โดย กานต์ แจ้งชัดใจ
พัตรพิมล ไชยแสน

64 **The Role of Tax Policy in Promoting Economic Development: Experiences of Singapore and Lessons for Thailand**
โดย มยูร บุญยะรัตน์
รัชพล พงษ์ประเสริฐ

72 **ฟองสบู่ยุค AI การประเมินมูลค่าและความเสี่ยงตลาดหุ้นเทคโนโลยีสหรัฐฯ**
โดย วิมุตติ เปี่ยมใจ

89 **Unboxing Overconsumption: 2025's Blind Box Problem and How it's Degrading Our Planet**
By Nichakamol Chitirattanasre (Intern)

101 **Sustainability in Thailand: Economic Pressures and Global Imperatives**
By Chanon Limpasitipon
Tyme Sudtikitpisan (Intern)

110 **Thailand's Digital Asset Trajectory: A Calibrated Path from Regulation to Global Ambition**
By Dr. Tanapon Janpen
Kulprapa Ketkaew
Naphas Bhasavanich

อนึ่ง บทความในวารสารการเงินการคลังเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น และไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของหน่วยงานหรือกองบรรณาธิการ

เนื้อหาของบทความในวารสารการเงินการคลังเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ การนำเนื้อหาหรือส่วนหนึ่งส่วนใดไปใช้ไม่ว่าจะด้วยประการใด ต้องอ้างอิงแหล่งที่มา
(สัญญาอนุญาต Creative Commons (cc) BY-NC)

DPA PROTECTING YOUR DEPOSITS
เงินฝากคุณ เราคุ้มครอง

เงินฝากของคุณ ได้รับความคุ้มครอง
โดย สถาบันคุ้มครองเงินฝาก หรือ DPA

- **จ่ายเงินคุ้มครอง**
  หากสถาบันการเงินถูกเพิกถอนใบอนุญาต
- วงเงินคุ้มครอง **1,000,000 บาท**
  ต่อ 1 รายผู้ฝาก ต่อ 1 สถาบันการเงิน
- สถาบันการเงินภายใต้ความคุ้มครอง **32 แห่ง**
- **คุ้มครองฟรี** ไม่มีค่าใช้จ่าย
- ไม่ต้องสมัคร **คุ้มครองทันที** เมื่อเปิดบัญชีเงินฝาก

ดูรายละอียดเพิ่มเติม

EDITOR

ดร.นรพัชร์ อัศววัลลภ
บรรณาธิการ

สวัสดีครับ กลับมาพบกันอีกครั้งกับวารสารการเงินการคลัง ฉบับ e-Book ล่าสุด ในฉบับที่ 124 ปีที่ 38 ประจำไตรมาสที่ 1 ปี 2569 นะครับ

ก่อนอื่นขอประชาสัมพันธ์เว็บไซต์วารสารการเงินการคลัง www.fpojournal.com อีกครั้ง ซึ่งปัจจุบันมี Section น้องใหม่ชื่อว่า Economic Brief เป็นการสรุปการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และการตีแผ่ข้อมูลเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่น่าสนใจในรูปแบบ Infographic 1 หน้า โดยปัจจุบันมีมากกว่า 60 หัวข้อให้ทุกท่านได้เข้าไปเยี่ยมชมและติดตามกันครับ นอกจากนี้ วารสารการเงินการคลังยังได้ขยายช่องทางสื่อสารผ่าน YouTube Channel ซึ่งนำเสนอในรูปแบบคลิปสั้น ๆ เพื่อให้ทุกท่านสามารถติดตามเรื่องราวทางเศรษฐกิจและนโยบายการคลังได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัย โดยวารสารฉบับนี้ยังคงมุ่งมั่นถ่ายทอดองค์ความรู้ทางเศรษฐกิจ การเงิน และการคลัง ในหลากหลายมิติผ่านบทความจากคณะผู้เขียนทั้งรุ่นใหม่และรุ่นใหญ่ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานอย่างน่าสนใจ โดยขอเริ่มต้นด้วยเรื่องราวของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบทความเรื่อง Mor Lam Economy: เศรษฐกิจหมอลำพลังสร้างสรรค์ของท้องถิ่นไทย ต่อด้วยบทความเรื่องการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG บนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs ที่จะพาผู้อ่านไปเพลิดเพลินไปกับเรื่องราวของการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษของไทย

นอกจากนี้ เรายังมีบทความดี ๆ อีกหลายมิติของการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจในต่างประเทศ โดยขอเริ่มต้นด้วยบทความเรื่อง Primate Cities and Economic Centralisation: From Bangkok to London ซึ่งชวนผู้อ่านไปร่วมกันถอดบทเรียนกรณีศึกษาของประเทศอังกฤษจากพลวัตของการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจในเมืองขนาดใหญ่อย่าง London ตามต่อด้วยบทความเรื่องการขับเคลื่อนความตระหนักรู้ทางการเงินในภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล: กรณีศึกษาจากประเทศอินโดนีเซีย AJAIB ที่สะท้อนบทบาทของนวัตกรรมทางการเงินในการยกระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนในประเทศอินโดนีเซีย และปิดท้ายหมวดนี้ด้วยบทความเรื่อง The Role of Tax Policy in Promoting Economic Development: Experiences of Singapore and Lessons for Thailand ที่ถ่ายทอดเรื่องราวของการประยุกต์ใช้นโยบายภาษีเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์

ขณะเดียวกันวารสารฉบับนี้ยังให้ความสำคัญกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลก หรือ Mega Trends ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและความยั่งยืน ผ่านบทความที่สะท้อนพลวัตและความท้าทายของเศรษฐกิจโลกในหลากหลายมิติ อาทิ บทความเรื่องฟองสบู่ยุค AI การประเมินมูลค่าและความเสี่ยงตลาดหุ้นเทคโนโลยีสหรัฐฯ บทความเรื่อง Unboxing Overconsumption: 2025's Blind Box Problem and How it's Degrading Our Planet บทความเรื่อง Sustainability in Thailand: Economic Pressures and Global Imperatives และขอปิดท้ายด้วยบทความเรื่อง Thailand's Digital Asset Trajectory: A Calibrated Path from Regulation to Global Ambition

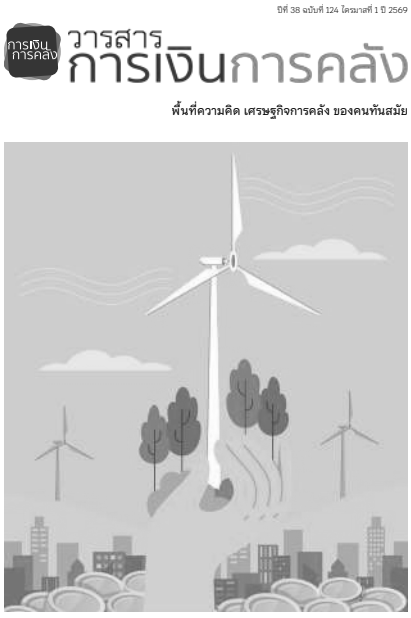

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบคุณทุกท่านที่ติดตามวารสารของเรา หากท่านสนใจเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอบทความผ่านวารสารการเงินการคลัง โปรดส่งบทความผ่านเข้ามาทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) : fpojournaleditor@gmail.com นอกจากนี้ หากท่านต้องการให้วารสารการเงินการคลังเป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์องค์กรหรือผลิตภัณฑ์ของท่าน โปรดติดต่อ 092 258 6782 หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ fiscaljournal@gmail.com ได้เลยครับ ขอให้ทุกท่านสนุกและเพลิดเพลินกับเรื่องราวดี ๆ ในวารสารของเรา แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

กุมภาพันธ์ 2569

คณะที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการคลัง
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการเงิน
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
ผู้อำนวยการกองนโยบายการคลัง
ผู้อำนวยการกองนโยบายภาษี
ผู้อำนวยการกองนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน
ผู้อำนวยการกองนโยบายการออมและการลงทุน
ผู้อำนวยการกองนโยบายระบบการคุ้มครองผลประโยชน์ทางการเงิน
ผู้อำนวยการกองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
ผู้อำนวยการกองนโยบายเศรษฐกิจมหภาค
ผู้อำนวยการกองนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน
ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ
เลขานุการกรม
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

บรรณาธิการ
ดร.นรพัชร์ อัศววัลลภ

รองบรรณาธิการ
นายมยูร บุญยะรัตน์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ
นายอธิก เล้าสกุล
นางสาวศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิต
นายกวิน เอี่ยมตระกูล
นายสัณหณัฐ เศรษฐศักดาศิริ
นางสาวกุสุมา จารุมณี
นางสาวพิมลชญา สุขโข
นายรุ่งโรจน์ เจริญมา

เลขานุการ
นายธณัฐ พวงนวม

ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวอัมพิกา สุดซาง

เจ้าหน้าที่การเงิน
นางสาวรัตนา ผิวงาม
นางสาวพรสุรีย์ เชื้อรัฐพงศ์

ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงิน
นายชัยวัฒน์ หาญพิทักษ์พงศ์

ติดต่อ: วารสารการเงินการคลัง
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์: 02 273 9020 ต่อ 3254 (คุณนรพัชร์), 3169 (คุณรัตนา), 3223 (คุณธณัฐ)
โทรสาร: 02 273 9139 E-mail: fpojournaleditor@gmail.com

Mor Lam Economy:

เศรษฐกิจหมอลำ

พลังสร้างสรรค์ของท้องถิ่นไทย

โดย
นายปภินวิช ไหวดี
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ในยุคที่เศรษฐกิจโลกกำลังขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น แนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)” ได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นกลไกเชิงนโยบายที่หลากหลายประเทศเลือกใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับฐานราก เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงมิได้เน้นการเพิ่มผลผลิตเชิงวัตถุเท่านั้น แต่ยังเป็นการผสานทุนวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการธำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

ในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือ “ภาคอีสาน” ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางทุนวัฒนธรรมและทุนทางสังคมเป็นอย่างมาก โดยรูปแบบศิลปะพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่ดำรงอยู่คู่กับวิถีชีวิตชาวบ้าน คือ “หมอลำ” ซึ่งถือเป็นมรดกวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตของชุมชนมาอย่างยาวนาน หมอลำจึงมิได้เป็นเพียงแต่เป็นรูปแบบการแสดงที่สะท้อนรากเหง้าทางวัฒนธรรมและระบบคุณค่าของคนอีสานเท่านั้น หากแต่ยังเป็นพื้นที่ของการผลิตซ้ำความทรงจำส่วนรวม (Collective Memory) และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ที่มีพลวัตในตัวเอง โดยหมอลำเปรียบเสมือนพื้นที่ของการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น อีกทั้งยังได้พัฒนาบทบาทไปสู่การเป็น “อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries)” ที่มีระบบการผลิต การจ้างงาน และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้หมอลำกลายเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในระดับจุลภาคที่น่าจับตามอง

อย่างไรก็ดี ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ได้ก่อให้เกิดการปรับตัวอย่างต่อเนื่องของหมอลำในหลายมิติ ทั้งรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา การบริหารจัดการคณะหมอลำ ไปจนถึงการขยายตัวของกลุ่มผู้ชมในโลกยุคดิจิทัล จึงอาจกล่าวได้ว่าการแสดงหมอลำเริ่มกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry)” ที่มีการจ้างงานจำนวนมากในห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ตั้งแต่ศิลปิน นักแสดง ฝ่ายผลิต ไปจนถึงธุรกิจต่อเนื่อง เช่น การขนส่ง การท่องเที่ยว ที่พัก และร้านอาหาร ในพื้นที่จัดแสดง เป็นต้น ดังนั้น การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 “ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์” และ “ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม” ตลอดจนตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ย่อมส่งผลให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจฐานรากจากทุนทางวัฒนธรรม การจ้างงานในชุมชน และการสร้างคุณค่าทางสังคมในระยะยาว

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอมุมมองและบทบาทของหมอลำในฐานะกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาท้องถิ่นในภาคอีสาน โดยเฉพาะในมิติที่เชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะ การกระจายอำนาจ การเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน อันเป็นประเด็นที่ยังขาดการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในเชิงวิชาการ ซึ่งบทความนี้จะวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดเชิงสหวิทยาการ ทั้งในด้านเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม การบริหารรัฐกิจเชิงพื้นที่ และทฤษฎีการพัฒนาแบบยั่งยืน

และเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจหมอลำ” ให้มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้รับเกียรติจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริศักดิ์ เหล่าจันขาม คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งได้มอบโอกาสให้ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริศักดิ์ เหล่าจันขาม
คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. ความเป็นมาของหมอลำกับและความเชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะ ในระดับท้องถิ่น

หมอลำ คือ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) อันลึกซึ้ง สะท้อนถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต และจิตวิญญาณของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน หมอลำมิได้เป็นเพียงการขับร้องหรือการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากยังเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน และการสื่อสารเรื่องราวในชุมชน

เมื่อสังคมไทยพัฒนาเข้าสู่ยุครัฐชาติ หมอลำในฐานะเครื่องมือทางวัฒนธรรม ได้รับการปรับประยุกต์ให้มีบทบาทในทางนโยบายสาธารณะมากขึ้น ภาครัฐเล็งเห็นว่าหมอลำสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท ซึ่งข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีทำให้การสื่อสารจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นเป็นไปได้ยาก หมอลำจึงกลายเป็นช่องทางสำคัญที่รัฐใช้ในการถ่ายทอดแนวนโยบายและข้อมูลสาธารณะในรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจได้ง่ายและเข้าถึงได้จริง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และเปลี่ยนรูปแบบการปกครองไปเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา หมอลำได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในอีกมิติหนึ่ง กล่าวคือ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเชิงนโยบายและประชาสัมพันธ์ทางการเมือง นักการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้อาศัยศิลปะการแสดงหมอลำเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดสาระของนโยบายให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างมีชีวิตชีวาและน่าติดตาม การแสดงหมอลำจึงกลายเป็นเวทีแห่งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายกับภาคประชาชน ผ่านศิลปะการเล่าเรื่องที่แฝงด้วยอารมณ์ขัน ความไพเราะ และคติธรรมในคราวเดียวกัน

ในด้านนโยบายสาธารณะ หมอลำยังถูกนำมาใช้เป็นกลไกในการสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นสังคมและสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของโรคพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่พบมากในพื้นที่ภาคอีสาน การนำศิลปะหมอลำมาใช้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของโรค แนวทางการป้องกัน และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ารับการตรวจอย่างทั่วถึง ถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการบูรณาการศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้ากับการดำเนินนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น

2. หมอลำกับการปรับตัวในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยประสบกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการป้องกันและควบคุมโรคอย่างเข้มงวด โดยมีสาระสำคัญประการหนึ่งคือการห้ามจัดกิจกรรมหรือการแสดงมหรสพที่มีลักษณะรวมกลุ่มของประชาชนเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงลิเก โนราห์ หรือคอนเสิร์ตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งล้วนได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การแสดงหมอลำในฐานะศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอันทรงคุณค่าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือย่อมได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม คณะการแสดงหมอลำจำนวนไม่น้อยได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวต่อบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์เข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่ผลงานและสื่อสารกับผู้ชม ตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดการแสดงหมอลำผ่านสื่อสตรีมมิ่ง (Streaming Media) ซึ่งสามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้แบบเรียลไทม์ (Real Time) ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยทำการแสดงผ่านแพลตฟอร์มยอดนิยม เช่น YouTube, Facebook และ Instagram เป็นต้น

การประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ดังกล่าว ไม่เพียงแต่ช่วยให้หมอลำสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางข้อจำกัดของสถานการณ์โรคระบาด หากยังทำให้ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้เข้าถึงผู้ชมกลุ่มใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นชินกับโลกดิจิทัลมากขึ้น จนเกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกได้ว่า **“กระแสความคลั่งไคล้หมอลำ”** (Mor Lam Fever) ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ของการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ของศิลปินหมอลำที่สามารถเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ร่วมสมัยได้อย่างงดงาม

3. กระแสความคลั่งไคล้หมอลำ (Mor Lam Fever)

เมื่อพิจารณาในเชิงประวัติศาสตร์ จะพบว่า เศรษฐกิจของหมอลำมีจุดเริ่มต้นที่น่าสนใจ โดยย้อนกลับไปสู่ยุคของ “หนังขายยา” เมื่อบริษัทโอสถสภามองเห็นโอกาสทางการตลาดในภูมิภาคอีสาน จึงจัดตั้งสำนักงานหมอลำขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น ภายใต้ชื่อ “บ้านพักทัมใจ” เพื่อใช้หมอลำเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ยา เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างหมอลำกับภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งต่อมาได้ขยายไปสู่สินค้าหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องดื่มชูกำลัง ผงซักฟอก ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ตลอดจนธุรกิจเสริมความงามอย่างเช่นในปัจจุบัน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ศิลปะการแสดงหมอลำได้ก้าวข้ามขอบเขตจากความเป็นเพียงศิลปะพื้นบ้านสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมร่วมสมัยที่แพร่หลายไปในวงกว้างอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน คนรุ่นใหม่เริ่มกล้าแสดงออกถึงความชื่นชมและหลงใหลในหมอลำอย่างเปิดเผย แตกต่างจากยุคก่อนหน้าที่หมอลำมักถูกมองว่าเป็นความบันเทิงของผู้สูงอายุหรือผู้คนในชนบท การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่เปิดรับรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนมากขึ้น และตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านในอัตลักษณ์ร่วมของคนในท้องถิ่น

ความนิยมของหมอลำในปัจจุบันได้ขยายตัวจนเกิดระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่เชื่อมโยงทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ โดยมีข้อมูลว่า วงหมอลำขนาดใหญ่บางวงมีค่าตัวสูงถึง 400,000 บาทต่อการแสดงหนึ่งคืน และมีงานแสดงเฉลี่ยกว่า 300 งานแสดงต่อปี แม้จะมีช่วงพักการแสดงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคมของทุกปี แต่การพักดังกล่าวในปัจจุบันมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อ “ไปทำนา” ดังเช่นอดีต หากแต่เป็นการพักวงเพื่อฝึกซ้อม พัฒนา และสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ อันสอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ รายได้ของศิลปินหมอลำก็ไม่ได้หยุดชะงักในช่วงดังกล่าว เนื่องจากมีการปรับรูปแบบไปสู่การแสดงของวงย่อยในลักษณะ “ยูนิตขนาดเล็ก” รวมถึงการเผยแพร่ผลงานผ่านระบบไลฟ์สตรีมมิ่ง (Live Streaming) ซึ่งเปิดโอกาสให้มีรายได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ในอีกมิติหนึ่ง กระแส “หมอลำฟีเวอร์” ยังได้ขยายเข้าสู่วงการสื่อและบันเทิงอย่างแพร่หลาย ทั้งในภาพยนตร์ ละคร โทรทัศน์ และโฆษณา โดยเฉพาะในยุคที่ผู้บริโภคจากภาคอีสาน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ของประเทศ กลายมาเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญ หมอลำจึงกลายเป็น

“สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม”

ที่สามารถสื่อสารกับมวลชนได้อย่างทรงพลังและเข้าถึงได้ทุกชนชั้น

4. หมอลำกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Mor Lam & Creative Economy)

ศิลปะการแสดงหมอลำในยุคปัจจุบันได้ก้าวพ้นจากการเป็นเพียงวัฒนธรรมพื้นบ้าน สู่การเป็น “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” (Cultural Industry) ที่มีระบบการผลิตและการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ภายในวงหมอลำหนึ่งวง ประกอบด้วยบุคลากรที่มีความหลากหลาย ทั้งนักแสดง นักดนตรี ช่างเทคนิค ผู้ออกแบบฉาก ผู้กำกับเวที ไปจนถึงครูฝึกสอนการแสดงและทีมแดนซ์เซอร์ โดยมีค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างองค์ประกอบการแสดงไม่ต่ำกว่า 400,000 – 500,000 บาทต่อฤดูกาล บางวงมีการจัดสร้างฉากถึง 2 ชุดต่อปี พร้อมด้วยเครื่องแต่งกายเฉลี่ย 3 ชุดต่อฤดูกาล ตลอดจนระบบแสง สี เสียง และอุปกรณ์ประกอบฉากที่มีความซับซ้อนทัดเทียมการแสดงในเชิงพาณิชย์ระดับประเทศ

โดยประเด็นที่น่าสนใจคือ การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายของหมอลำในปัจจุบันได้เปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ออกแบบและผู้ตัดเย็บอย่างโดดเด่น โดยเฉพาะในส่วนของ “ชุดเพชร” ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะการแสดงลิเก ซึ่งแต่เดิมหมอลำเคยนำแบบชุดลิเกมาประยุกต์ใช้ในการแสดง แต่ต่อมากลับเป็นฝ่ายลิเกเองที่มาสั่งตัดชุดจากช่างของหมอลำ โดยเพิ่มความวิจิตรบรรจงด้วยคริสตัล สวารอฟสกี (Swarovski) แสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เป็นพลวัตระหว่างศิลปะพื้นบ้านสองแขนง ซึ่งต่างเกื้อหนุนกันและกันในเชิงเศรษฐกิจและสุนทรียศาสตร์

แม้หมอลำจะเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้หมุนเวียนในระดับท้องถิ่นอย่างมหาศาล แต่กลับไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากภาครัฐ โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่หมอลำมิได้อยู่ในข่ายได้รับการเยียวยาเช่นเดียวกับกิจการบันเทิงอื่น ๆ ทั้งที่ในความเป็นจริง หมอลำแต่ละวงมีลักษณะการดำเนินงานเช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจขนาดกลาง มีบุคลากรอยู่ในความดูแลมากกว่า 200 – 300 ชีวิต และต้องบริหารจัดการรายจ่ายอย่างต่อเนื่องในทุกฤดูกาลแสดง

หมอลำจึงเป็นตัวอย่างขององค์กรทางวัฒนธรรมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยมิได้อาศัยกลไกรัฐ ทั้งยังทำหน้าที่ในฐานะ

“เวทีทางสังคม”

ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่รองรับผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ ให้มีอาชีพ มีรายได้ และมีศักดิ์ศรีในฐานะผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ และแม้หมอลำจะมิได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากภาครัฐ แต่กลับสามารถสร้าง “กระแสความนิยม” หรือ Mor Lam Fever ได้อย่างกว้างขวางในระดับประเทศ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพสูง หากภาครัฐตระหนักและส่งเสริมอย่างจริงจัง หมอลำย่อมสามารถยกระดับขึ้นเป็นซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ทางวัฒนธรรมที่เผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศไทยสู่สายตาชาวโลกได้อย่างสง่างาม ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญต่อหมอลำ ไม่ควรปล่อยให้หมอลำใช้แรงกายและแรงใจขับเคลื่อนเศรษฐกิจวัฒนธรรมโดยลำพัง ทั้งที่ศิลปะแขนงนี้คือมรดกทางจิตวิญญาณของชาติ ซึ่งไม่เพียงควรค่าแก่การอนุรักษ์ หากยังควรค่าแก่การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้หมอลำยืนอยู่บนเวทีโลกได้อย่างภาคภูมิ

5. หมอลำกับระบบเศรษฐกิจของชุมชน (Mor Lam & Local Economy)

ศิลปะการแสดงหมอลำมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่หล่อเลี้ยงจิตวิญญาณของผู้คนในภาคอีสานเท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนการจ้างงาน การหมุนเวียนรายได้ และการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในหมู่บ้านหรือชุมชนที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานคณะหมอลำ มักจะมีบรรยากาศคึกคักและมีชีวิตชีวาอยู่เสมอ เนื่องจากคณะหมอลำขนาดกลางถึงขนาดใหญ่แต่ละคณะมีสมาชิกอยู่ในความดูแลจำนวนมาก บางคณะมีบุคลากรมากถึง 200 – 400 คน ซึ่งแต่ละคนล้วนมีรายได้และการใช้จ่ายในพื้นที่โดยรอบ ไม่ว่าจะเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร การจัดซื้ออุปกรณ์การแสดง หรือการใช้บริการภายในชุมชน ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตราและการจ้างงานในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

เมื่อศิลปะหมอลำได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นระบบมากขึ้น การดำเนินงานของคณะหมอลำก็ยกระดับสู่ลักษณะของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry) ที่ครอบคลุมการจ้างงานในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นนักแสดง ทีมดนตรี ช่างเทคนิค ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้ออกแบบเวที และแสงสีเสียง ไปจนถึงผู้ประกอบการรายย่อยที่ติดตามไปกับคณะหมอลำ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หรือร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม เป็นต้น การแสดงหมอลำหนึ่งครั้งจึงมิได้สร้างรายได้ให้แก่ศิลปินเพียงกลุ่มเดียว หากยังขยายผลไปยังระบบเศรษฐกิจโดยรอบในรัศมี 20 – 30 กิโลเมตรจากพื้นที่จัดแสดง ซึ่งมักจะกลายเป็นจุดรวมของการค้าขายชั่วคราว การประมูลพื้นที่ร้านค้า และการให้บริการด้านที่พักและการเดินทาง ยกตัวอย่างเช่น ในการแสดงหมอลำประเภท “หมอลำต่อกลอน” หรือ “หมอลำหมู่” ที่จัดแสดงในงานบุญหรืองานเทศกาลสำคัญ มักจะดึงดูดผู้ชมจำนวนมากจากพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งกลุ่ม “ทัวร์หมอลำ” จากต่างจังหวัด โดยเฉพาะจากกรุงเทพมหานคร เป็นต้น การเดินทางของผู้ชมเหล่านี้นำมาซึ่งการใช้จ่ายในหลายด้าน ทั้งค่าน้ำมัน ที่พัก อาหาร และของฝาก ทำให้หมอลำกลายเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวเป็นวงกว้าง ไม่ต่างจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า “หมอลำ” ได้พัฒนาไปไกลกว่าการเป็นเพียงการแสดงเพื่อความบันเทิงในงานวัด หากแต่เป็น “ตลาดแรงงาน” และ “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” ที่เปิดโอกาสให้ผู้คนจำนวนมากได้มีอาชีพ มีรายได้ และได้แสดงศักยภาพทางศิลปะอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ หมอลำยังสะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในระดับชุมชน ซึ่งผสมผสานความเชื่อ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีร่วมสมัยเข้าด้วยกันอย่างลงตัว

ปัจจุบันภาครัฐและภาคเอกชนเริ่มตระหนักมากขึ้นว่า หมอลำไม่ใช่เพียงกิจกรรม “เต้นกินรำกิน” ดังที่เคยถูกมองในอดีต หากแต่เป็นอุตสาหกรรมบันเทิงเชิงสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพสูง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม การส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะแขนงนี้เติบโตอย่างมีระบบย่อมไม่เพียงเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอีสานให้คงอยู่ หากยังเป็นการต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน และสามารถยกระดับหมอลำให้เป็นซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

6. หมอลำกับการศึกษายุคใหม่

ภายหลังจากปรากฏการณ์ “กระแสความคลั่งไคล้หมอลำ” (Mor Lam Fever) ได้แพร่ขยายไปในวงกว้าง ศิลปะการแสดงหมอลำมิได้ดำรงอยู่เพียงในพื้นที่ของความบันเทิงหรือวัฒนธรรมชุมชนอีกต่อไป หากแต่ได้ก้าวเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ สะท้อนให้เห็นถึงการยกระดับจากภูมิปัญญาพื้นบ้านสู่ “องค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม” ที่สามารถถ่ายทอดและต่อยอดได้อย่างเป็นระบบ

ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งในภาคอีสานได้เล็งเห็นคุณค่าของหมอลำในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า และได้บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงหมอลำไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของตน ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ วิชาเอกหมอลำ ภายใต้สาขาศิลปะการแสดงพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งได้ว่าจ้างครูหมอลำผู้มีประสบการณ์และความชำนาญในระดับปรมาจารย์มาร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งในด้านทฤษฎีและการแสดงจริง พร้อมทั้งจัดตั้ง “วงหมอลำประจำคณะ” เพื่อเป็นเวทีให้แก่นักศึกษาได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกันกับวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดการเรียนการสอนหมอลำในลักษณะที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์ทางดนตรีพื้นบ้านกับศิลปะการแสดงร่วมสมัยเช่นกัน

โดยในระยะแรกนักศึกษาจำนวนไม่น้อยเข้าศึกษาในสาขานี้ด้วยแรงบันดาลใจส่วนตัวจากความชื่นชอบในศิลปะหมอลำ แต่เมื่อกระแสความนิยมขยายตัวและอาชีพศิลปินหมอลำมีความมั่นคงมากขึ้น การศึกษาด้านหมอลำจึงไม่ได้เป็นเพียงการเรียนเพื่อสืบสานวัฒนธรรม หากแต่เป็น “เส้นทางสู่อาชีพ” ที่สามารถประกอบเป็นอาชีพศิลปินอย่างมืออาชีพได้จริงหลังสำเร็จการศึกษา

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหมอลำได้แปรเปลี่ยนจากภูมิปัญญาชาวบ้านสู่การเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในระบบอุดมศึกษา ซึ่งมิได้เพียงสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่านั้น หากยังเป็นตัวอย่างอันงดงามของการบูรณาการระหว่าง

“วัฒนธรรม” กับ “การศึกษา”

ที่ช่วยเชื่อมรากเหง้าทางศิลปะของชุมชนเข้ากับระบบความรู้สมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน

7. หมอลำสายพันธุ์ใหม่ (Mor lam New Generation)

หนึ่งในสัญญาณสำคัญของการเปลี่ยนผ่านของค่านิยมเกี่ยวกับหมอลำ คือ การเกิดขึ้นของ

“หมอลำสายพันธุ์ใหม่”

(Mor Lam New Generation)

ซึ่งสะท้อนถึงการสืบทอดและปรับเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ของศิลปะการแสดงพื้นบ้านสู่ยุคดิจิทัล ในอดีตหัวหน้าคณะหมอลำมักเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์การแสดงมาอย่างยาวนาน โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 50 – 60 ปี และส่วนใหญ่มักเป็นอดีตพระเอกหรือนางเอกของคณะหมอลำที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ทว่าปัจจุบัน ภูมิทัศน์ของหมอลำได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เมื่อผู้นำคณะหมอลำรุ่นใหม่มีอายุเฉลี่ยเพียง 25 – 30 ปี เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย หากยังชี้ให้เห็นถึงการหลอมรวมระหว่างศิลปะพื้นบ้านกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างลงตัว

คณะหมอลำรุ่นใหม่ เช่น ซานเล้าบันเทิงศิลป์ หมอลำเสียงวิหค ท็อป ธนาชัย และ แมน จักรพันธ์ ล้วนเป็นตัวแทนของการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมที่ก้าวข้ามกรอบเดิม ๆ ของหมอลำ ทั้งในด้านรูปแบบการแสดง การจัดการองค์กร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนการออกแบบภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้ชมยุคใหม่ หมอลำสายพันธุ์ใหม่นี้จึงมิได้เป็นเพียงผู้สืบทอดมรดกทางศิลปะ หากแต่เป็น “ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม” ที่มีบทบาททั้งในฐานะศิลปิน นักบริหาร และนักสื่อสารวัฒนธรรม

การเกิดขึ้นของหมอลำรุ่นใหม่นี้เป็นปรากฏการณ์ที่มีนัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรมของประเทศ เพราะไม่เพียงแต่ช่วยต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ในบริบทของโลกยุคใหม่ หากยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของคนรุ่นใหม่ในการนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างมีชั้นเชิงและมีศิลปะ หากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นระบบ หมอลำสายพันธุ์ใหม่ย่อมสามารถยกระดับจาก “วัฒนธรรมพื้นถิ่น” สู่ “ซอฟต์พาวเวอร์ทางวัฒนธรรมไทย” ที่เผยแพร่สู่สากลได้อย่างสง่างาม

8. หมอลำจักรวาลนฤมิตรหรือหมอลำเมตาเวิร์ส (Mor Lam Metaverse)

การออกแบบ “หมอลำจักรวาลนฤมิตร” (Mor Lam Metaverse) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล โดยใช้กลไกและแนวคิดของเทคโนโลยี Metaverse มาเป็นเครื่องมือสำคัญ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะหมอลำได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านประสบการณ์เสมือนจริงที่จำลองทั้งบรรยากาศและบริบททางวัฒนธรรมไว้อย่างครบถ้วน พื้นที่หมอลำเมตาเวิร์สยังได้รับการออกแบบให้เชื่อมโยงกับแพลตฟอร์ม “แผนที่วัฒนธรรม” (Cultural Map) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครือข่ายห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการประกอบการที่อยู่ภายใต้ “คลัสเตอร์หมอลำ” อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และการเข้าถึงอย่างกว้างขวาง ไม่เฉพาะต่อศิลปะหมอลำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องอยู่ในระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ พื้นที่ใน Mor Lam Metaverse ยังมีบทบาทเป็นทั้งศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learning Hub) และพื้นที่ส่งเสริมการประกอบการเชิงวัฒนธรรม (Cultural Entrepreneurship Platform) ในโลกดิจิทัล ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อศิลปินหมอลำ ผู้ประกอบการ และชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ในอนาคต พื้นที่ดังกล่าวสามารถพัฒนาและต่อยอดไปสู่กิจกรรมเสริมรูปแบบใหม่ได้อีกมาก เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาไปไกลยิ่งขึ้น Mor Lam Metaverse จึงไม่เพียงเป็นช่องทางเผยแพร่องค์ความรู้และเรื่องราวของหมอลำ หากยังเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานจากทั่วโลกได้สัมผัสกับเศรษฐกิจวัฒนธรรมของภาคอีสานในมิติที่ร่วมสมัย สร้างประสบการณ์เสมือนจริงที่เชื่อมโยงผู้คนกับศิลปะหมอลำในรูปแบบที่ก้าวข้ามข้อจำกัดทางเวลาและสถานที่

แม้ว่าในปัจจุบันจะยังมีข้อจำกัดด้านต้นทุน และยังไม่อาจคาดเดาผลลัพธ์ได้แน่ชัด แต่เป้าหมายสำคัญของงานวิจัย คือ การทดลองและสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ที่สามารถต่อยอดหมอลำให้ก้าวทันโลกดิจิทัลและเท่าทันบริบทแห่งยุคสมัย

9. บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวคิดในการผลักดันให้ “หมอลำ” ก้าวขึ้นมาเป็นกลไกกลางของการพัฒนาแบบบูรณาการทั้งในมิติของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการปกครองท้องถิ่น มิได้เป็นเพียงการส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านให้คงอยู่ หากแต่เป็นการสร้าง “ระบบนิเวศทางวัฒนธรรม” (Cultural Ecosystem) ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนและภูมิภาคได้จริง การบูรณาการทั้งสามมิติดังกล่าวจึงจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างมีทิศทาง โดยให้หมอลำเป็นแกนกลางเชื่อมโยงระหว่าง “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ วัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงสร้างการบริหารจัดการในระดับพื้นที่”

การพัฒนาดังกล่าวอาจเรียนรู้ได้จากตัวอย่างกรณีศึกษาของเมืองที่ใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นหัวใจของการพัฒนาเมือง เช่น เมืองแนชวิลล์ (Nashville) รัฐเทนเนสซี (Tennessee) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับการขนานนามว่า “นครแห่งดนตรี” หรือ Music City เนื่องจาก เมืองแห่งนี้ได้สร้างระบบนิเวศทางดนตรีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการจัดตั้งเทศกาลดนตรี (Festival Halls) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับศิลปินและผู้ประกอบการดนตรี รวมทั้งการกำหนดเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการประกอบการทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ แนวทางดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดขอนแก่นและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของหมอลำในปัจจุบัน

หากมีการวางยุทธศาสตร์อย่างเหมาะสม การสร้าง “เมืองหมอลำ” (Mor Lam City) ในลักษณะคล้ายเมืองดนตรีของแนชวิลล์ จะเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับศิลปะหมอลำจากเวทีท้องถิ่นสู่เวทีโลกได้ โดยอาศัยกลไกของภาครัฐและเอกชนร่วมกัน เช่น การออกกฎหมายหรือระเบียบส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรม การกำหนดพื้นที่หรือโซนนิ่งทางวัฒนธรรม เพื่อจัดแสดงหมอลำอย่างเป็นระบบโดยไม่กระทบต่อชุมชนโดยรอบ และการสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการงานแสดงอย่างเป็นเอกภาพ คล้ายกับระบบจัดตารางการแสดงของเมืองลาสเวกัส (Las Vegas) ที่ผู้ชมสามารถทราบได้ล่วงหน้าว่า ศิลปินหรือคณะใดจะขึ้นแสดงในช่วงเวลาใด

แนวคิดนี้จึงมิใช่เพียงการสร้างเวทีให้หมอลำแสดงออก แต่คือการสร้าง “โครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรม” (Cultural Infrastructure) ที่ผสานพลังของเศรษฐกิจและการปกครองท้องถิ่นเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ หากได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่องและมีกลไกทางกฎหมายรองรับ หมอลำย่อมสามารถพัฒนาไปสู่การเป็น

“ซอฟต์พาวเวอร์แห่งอีสาน”

(Soft Power of Isan)

ที่สร้างทั้งคุณค่าทางเศรษฐกิจและศักดิ์ศรีทางวัฒนธรรมให้แก่ประเทศชาติในระยะยาวได้อย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์ผ่าน 9 คำถามข้างต้น จะเห็นว่า “เศรษฐกิจหมอลำ” (Mor Lam Economy) เป็นภาพสะท้อนของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่หยั่งรากจากทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นไทยอย่างแท้จริง หมอลำมิได้เป็นเพียงศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นระบบเศรษฐกิจทางวัฒนธรรมที่หลอมรวมมิติของศิลปะ เศรษฐกิจ และสังคมเข้าด้วยกันอย่างมีพลวัต เกิดเป็นห่วงโซ่คุณค่าที่เชื่อมโยงผู้คนในระดับชุมชน ตั้งแต่ศิลปิน ผู้ผลิต ไปจนถึงผู้ประกอบการรายย่อยและผู้บริโภคในวงกว้าง การดำรงอยู่ของหมอลำจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็น “พลังสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจ” ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนจำนวนมาก และเป็นเครื่องยืนยันว่าทุนวัฒนธรรมของไทยนั้นสามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

ภายใต้บริบทของโลกยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทในทุกมิติ หมอลำได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในรูปแบบการแสดง การผลิต การสื่อสาร และการบริหารจัดการ ผ่านการใช้สื่อออนไลน์ ตลอดจนการเกิดขึ้นของ “หมอลำสายพันธุ์ใหม่” ที่สะท้อนถึงความต่อเนื่องของการสืบทอดและการเปลี่ยนผ่านอย่างมีชีวิตชีวา ปรากฏการณ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าหมอลำมิได้เป็นเพียงมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกอนุรักษ์ไว้ในพิพิธภัณฑ์ แต่เป็นวัฒนธรรมที่ยังมีลมหายใจ มีพลัง และสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าพร้อมกับสังคมได้อย่างสง่างาม

ดังนั้น การส่งเสริมหมอลำในฐานะ “กลไกกลางของการพัฒนาแบบบูรณาการ” จึงควรถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้หมอลำทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีระบบ หากภาครัฐสามารถวางยุทธศาสตร์การพัฒนาในลักษณะเดียวกับ “นครแห่งดนตรีแนชวิลล์” ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสร้าง “เมืองหมอลำ” ที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมครบวงจร เชื่อมโยงการแสดง การศึกษา การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจชุมชนเข้าด้วยกันได้ ย่อมทำให้หมอลำก้าวขึ้นเป็นซอฟต์พาวเวอร์ของภาคอีสานและซอฟต์พาวเวอร์ของประเทศไทย ที่สามารถเผยแพร่เอกลักษณ์ไทยสู่สายตาชาวโลกได้อย่างสง่างามและยั่งยืน

ท้ายที่สุด **“เศรษฐกิจหมอลำ”** คือภาพจำลองของพลังสร้างสรรค์ที่เกิดจากรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย เป็นบทพิสูจน์ว่า เมื่อศิลปวัฒนธรรมได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม ย่อมสามารถเป็นทั้งรากฐานของอัตลักษณ์ และเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติได้พร้อมกัน เป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ทั้งในมิติของจิตวิญญาณ เศรษฐกิจ และความยั่งยืนของสังคมไทยโดยแท้จริง

EXIM
THAILAND
EXIM BANK เคียงข้าง
เชื่อมธุรกิจไทย
สู่โอกาสใหม่ในตลาดโลก
EXIM
THAILAND
EXIM Contact Center 0 2169 9999

การพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG บนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs

โดย
ณัฐจาริย์ เพ็ชรร่วง
สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG บนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs โดยสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

1. บทนำ

เศรษฐกิจไทยกำลังเผชิญโจทย์สำคัญด้านความเหลื่อมล้ำที่ยืดเยื้อมายาวนาน กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศสูงถึงเกือบครึ่งหนึ่ง ในขณะที่จังหวัดในภูมิภาคอื่นมีส่วนแบ่งต่ำกว่ามาก การกระจุกตัวของโอกาสและทรัพยากรนี้ สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างจึงทำให้การลดความเหลื่อมล้ำและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเป็นวาระแห่งชาติที่สำคัญ หนึ่งในเครื่องมือเชิงนโยบายสำคัญของรัฐบาลไทย คือ การพัฒนา “ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ” เพื่อเป็นกลไกกระตุ้นเศรษฐกิจภูมิภาคและสร้างศูนย์กลางเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต โดยได้มีการกำหนดพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษครอบคลุมทั้ง 4 ภาคของไทยประกอบด้วย ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ (Northern Economic Corridor: NEC) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northern Economic Corridor: NeEC) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง–ตะวันตก (Central – Western Economic Corridor: CWEC) และระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) ซึ่งทั้งหมดนี้ถูกออกแบบเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ เชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกภูมิภาคของประเทศ

ในบรรดาระเบียงทั้ง 4 ภาค ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ เนื่องด้วยความก้าวหน้าในเสนอร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ พ.ศ. .... ซึ่งที่ผ่านมามีการเสนอร่างหลายฉบับซึ่งมีเนื้อหาและจุดเน้นที่แตกต่างกันไปตามแนวนโยบายของผู้เสนอ ประกอบกับที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ของระเบียงซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน จึงเป็นประตูสำคัญในการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ อีกทั้งยังมีทรัพยากรที่หลากหลาย ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจมูลค่าสูง การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการขยายโครงสร้างพื้นฐานหรือการส่งเสริมการลงทุนเท่านั้น หากแต่ควรขับเคลื่อนด้วยกรอบแนวคิดที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรเดิมได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio–Circular–Green Economy: BCG) หรือแนวคิด BCG จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่มีศักยภาพในการยกระดับพื้นที่ให้สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานในระดับภูมิภาค และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยแนวทาง BCG นี้ยังสอดคล้องกับแนวโน้มของเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ซึ่งเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการแพร่ระบาดของโควิด–19 ความตึงเครียดทางการค้าและความขัดแย้งระหว่างประเทศในปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) เกิดการหยุดชะงัก ประเทศต่างๆ จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการกระจายแหล่งวัตถุดิบ ลดการพึ่งพาประเทศหลัก และหันมาเน้นการสร้างห่วงโซ่คุณค่าระดับภูมิภาค (Regional Value Chains: RVCs) มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้บริโภคทั่วโลกก็ให้ความสำคัญกับการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่งผลให้นโยบายการผลิตและการค้าในระดับสากลต้องปรับตัวสู่แนวทางที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจสีเขียว และเป้าหมายด้านการลดการปล่อยคาร์บอน

ภายใต้บริบทดังกล่าว การประยุกต์ใช้แนวคิด BCG ซึ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าจากทรัพยากรชีวภาพ การใช้ทรัพยากรหมุนเวียนอย่างคุ้มค่า และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงถือเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย (Micro Small and Medium Enterprises: MSMEs) ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ให้สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานทั้งในประเทศและระดับภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการรับมือกับความผันผวนของเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ผ่านการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมีคุณค่า การพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และการสร้างโอกาสให้ MSMEs สามารถเข้าถึงตลาดใหม่ ลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ และสร้างการเติบโตที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

2. ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้

2.1 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้

แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้เกิดขึ้นก่อนระเบียงเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ เนื่องจากมีจุดเริ่มต้นจากการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561 ณ จังหวัดชุมพร โดยที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ได้ประเมินศักยภาพและโอกาสของพื้นที่ จึงกำหนดให้มีการพัฒนาจังหวัดภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ที่ต่อยอดการพัฒนาจากฐานทรัพยากรและกิจกรรมเศรษฐกิจที่มีอยู่ในพื้นที่ เพิ่มโอกาส และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษใหม่สำหรับภาคอื่น ๆ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ต่อมาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดจัดตั้งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 4 ภาค รวมถึงพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) และตามมติ กพศ. ครั้งที่ 2/2565 โดยกำหนดให้ส่งเสริมคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมชีวภาพ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism)

จากรายงานเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค พ.ศ. 2566–2570 เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคใต้ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาภายใต้แนวคิด “เป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพ แหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและมูลค่าสูง เชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค” และได้กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดรวมการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและด่านพรมแดน รวมทั้ง พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ ให้เป็นประตูการค้าการลงทุนและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ของภาค (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

โดยเป้าหมายและแผนการพัฒนาภาคใต้กำหนดให้การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้เป็นไปตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ที่ศึกษาโดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ซึ่งหากพิจารณาในแง่นโยบายระดับชาติและระดับภาค พบว่า การพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ใน 2 ประการ ได้แก่

(1) ด้านภูมิเศรษฐกิจ (Geoeconomics) เมื่อเทียบกับระเบียงเศรษฐกิจภาคอื่น ๆ เนื่องจากมีโอกาสในการเชื่อมโยงกับต่างประเทศได้กว้างไกลและสามารถติดต่อกับกลุ่มประเทศที่หลากหลายกว่าในภาคอื่น ๆ เพราะตั้งอยู่ระหว่างทางเชื่อม 3 เส้นทาง ได้แก่ อ่าวไทย สามารถเชื่อมโยงกับประเทศในเอเชียตะวันออก ขณะที่อีกด้านติดกับทะเลอันดามันหรือมหาสมุทรอินเดียที่สามารถเชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียใต้หรือกลุ่มความร่วมมือ BIMSTEC ซึ่งเป็นฐานการนำเสนอนโยบายเรื่อง “แลนบริดจ์” (Land Bridge) และเส้นทางเชื่อมโยงทางบกกับเมียนมาที่สามารถเชื่อมต่อไปถึงอินเดีย

(2) ความได้เปรียบในแง่ของการขับเคลื่อนนโยบาย โดยพบว่ารัฐบาลได้ริเริ่มกรอบการพัฒนาโดยมีการศึกษาความเป็นไปได้และกรอบการพัฒนาโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก่อนที่จะเกิดข้อเสนอการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษในภาคอื่น ๆ อีก 3 ภาค ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาพื้นระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้เข้าสู่รัฐสภาซึ่งนับว่าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าเชิงนโยบายของระดับชาติและมองเห็นโอกาสความเป็นไปได้มากที่สุด

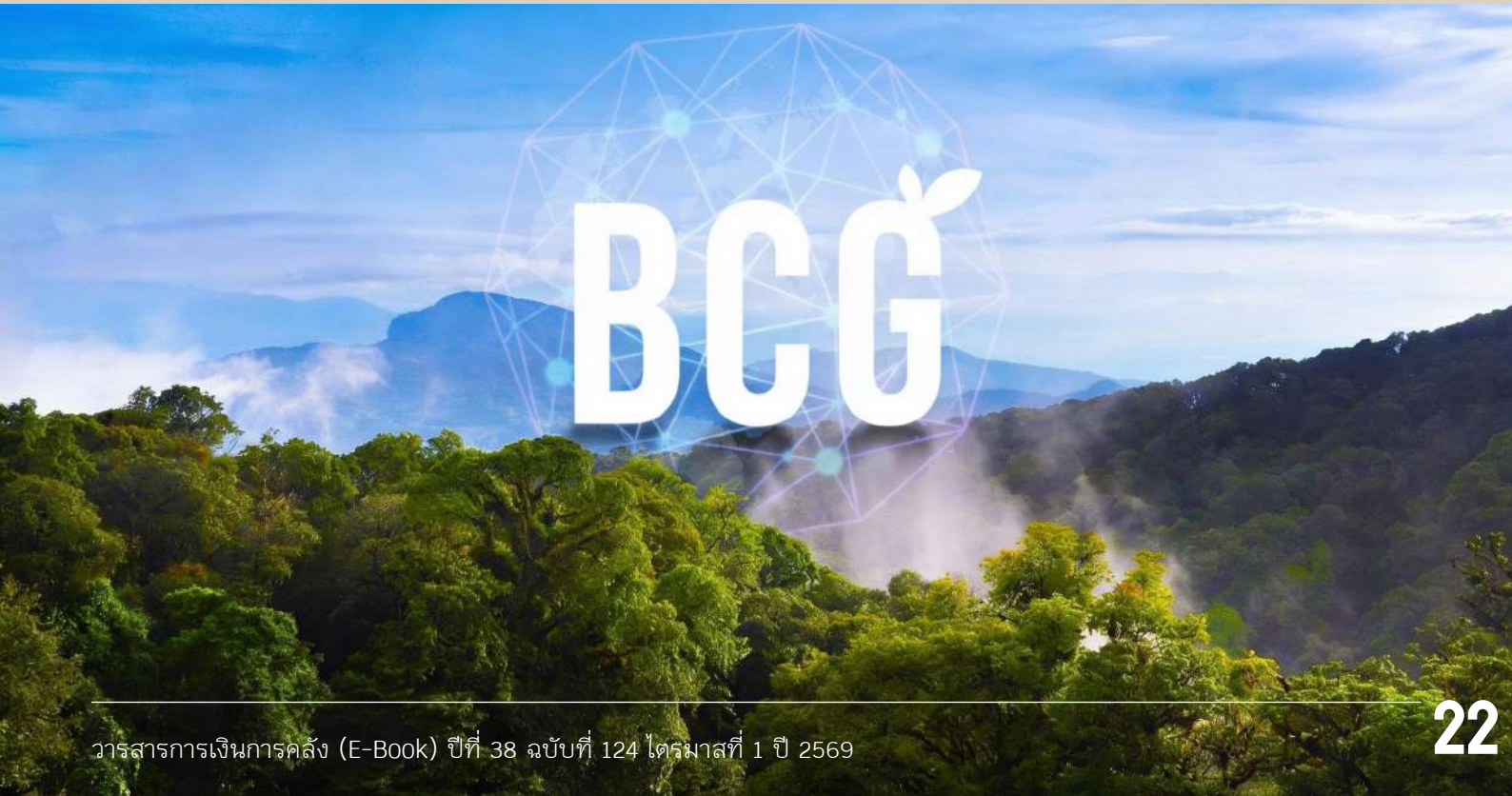

2.2 กรอบการพัฒนาการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้

ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 21 สิงหาคม 2561 ได้มอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำรายงานการศึกษาความเหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ โดยมีการนำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2562–2565) ได้กำหนดกรอบการพัฒนา 4 ประการ ได้แก่

(1) การพัฒนาประตูการค้าฝั่งตะวันตก (Western Gateway) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงอ่าวไทยและอันดามัน เพื่อเชื่อมโยงอ่าวไทย อันดามัน และประเทศแถบเอเชียใต้ ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ รวมถึงเชื่อมโยงไปยังเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC ผ่านโครงการพัฒนาสำคัญ เช่น การขยายเส้นทางจราจรสายหลัก พัฒนาท่าเรือระนอง การปรับปรุงรถไฟรางคู่

(2) การพัฒนาประตูสู่การท่องเที่ยวอ่าวไทยและอันดามัน (Royal Coast and Andaman Route) เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับเรือสำราญขนาดใหญ่

(3) การพัฒนาอุตสาหกรรมฐานชีวภาพและการแปรรูปการเกษตรมูลค่าสูง (Bio-Based and Processed Agricultural Products) เพื่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรหลัก เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และอุตสาหกรรมสัตว์น้ำและการแปรรูปอาหารทะเล

(4) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมวัฒนธรรม และการพัฒนาเมืองน่าอยู่ (Green, Cultural, Smart, and Livable Cities) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหาร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

แม้ว่าแผนพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ดังกล่าวจะถือเป็นกรอบแนวทางที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิภาค แต่มีข้อสังเกตสำคัญว่าแผนดังกล่าวถูกจัดทำขึ้นก่อนที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมในการดำเนินในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ปัจจุบันยังไม่ปรากฏรายงานการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ แผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ถือเป็นแผนฉบับแรกที่มีการจัดทำในลักษณะของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษอย่างเป็นระบบ และสามารถใช้เป็นแนวทางต้นแบบในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศได้

3. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้

จากการวิเคราะห์แนวคิดและกรอบการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ซึ่งเป็นกลไกสำคัญเชิงนโยบาย ในการยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ระเบียงพิเศษภาคใต้ การพิจารณาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG ที่สามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs ในพื้นที่โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและทิศทางการเติบโต

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ทั้ง 4 จังหวัด ในปี 2565 มีมูลค่ารวมสูงถึง 550,538 ล้านบาท โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 เศรษฐกิจมีทิศทางการเติบโตเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปี 2563 กิจกรรมทางเศรษฐกิจได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ทำให้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัวหดตัวกว่า ร้อยละ 2.91 และร้อยละ 3.41 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจได้กลับมาฟื้นตัวและขยายตัวอย่างต่อเนื่องในปี 2564 และเร่งตัวขึ้นในปี 2565 จนกระทั่งมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัวสูงปี 2565 กว่าระดับก่อนการแพร่ระบาด ในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้นพบว่า มีการกระจุกตัวในจังหวัดหลัก โดยเฉพาะ สุราษฎร์ธานี ซึ่งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าหนึ่งในสามของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ แต่ในมิติของรายได้เฉลี่ยต่อหัวชุมพรมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และระนอง ตามลำดับ

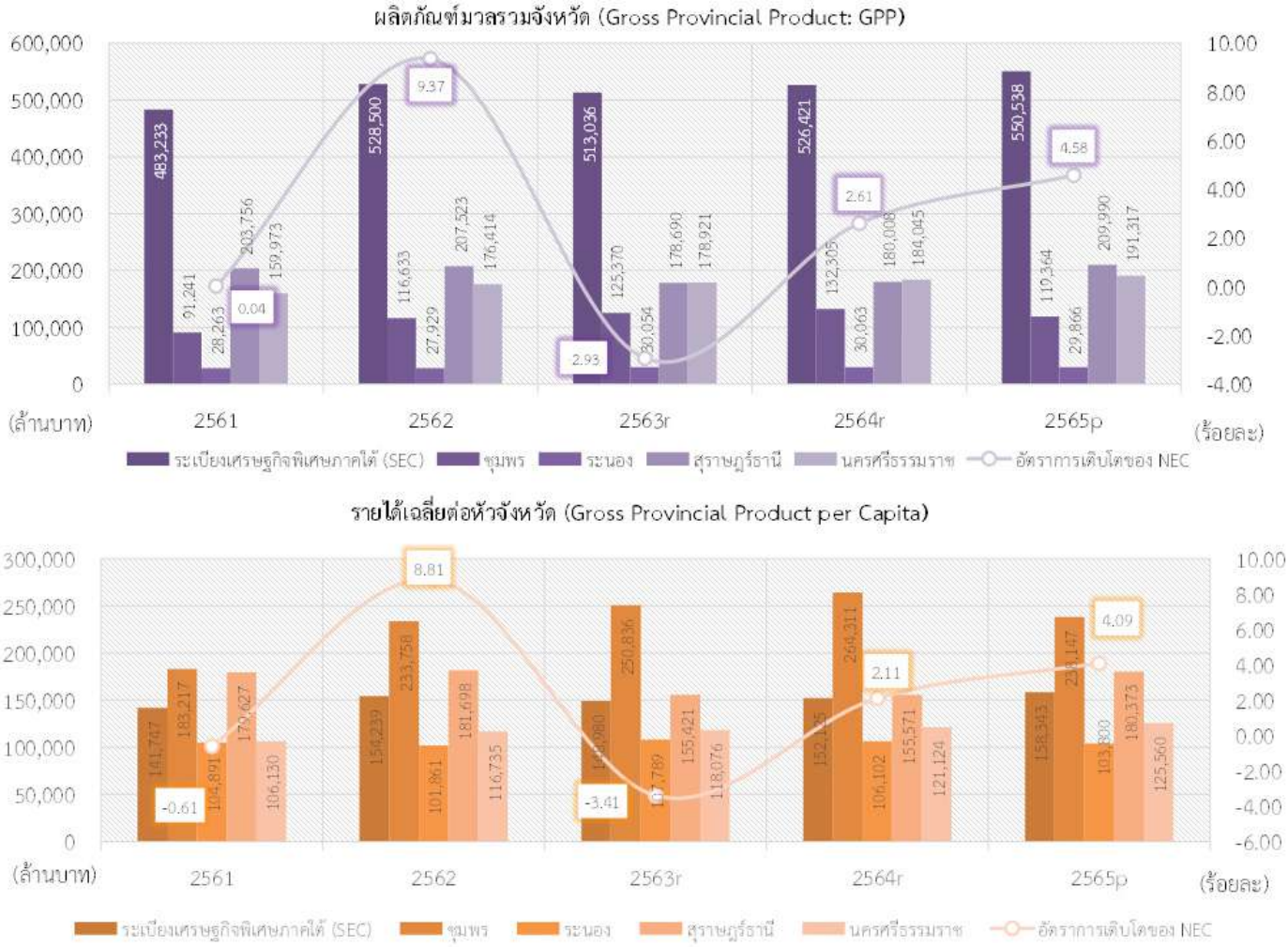

ภาพที่ 1 : ผลิตภัณฑ์มวลรวมและรายได้เฉลี่ยต่อหัวจังหวัดในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ระหว่างปี 2561–2565

หมายเหตุ : r คือ การปรับปรุงข้อมูลย้อนหลัง (Revised)

p คือ ค่ารายปีที่ได้จากการประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary)

ที่มา : คณะผู้วิจัยประมวลผลจาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567)

3.2 โครงสร้างภาคเศรษฐกิจหลักและความหลากหลายทางพื้นที่

โครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ โดยรวมแล้วจะพึ่งพาภาคบริการ ซึ่งครองสัดส่วนราว ร้อยละ 48 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้เป็นหลัก รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 34) และภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ 18) เมื่อพิจารณารายจังหวัดจะเห็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างที่น่าสนใจ สุราษฎร์ธานีพึ่งพาภาคบริการเป็นหลักที่ร้อยละ 54 นครศรีธรรมราช มีโครงสร้างใกล้เคียงกันโดยขับเคลื่อนด้วยภาคบริการที่ร้อยละ 48 ส่วนชุมพรและระนองมีโครงสร้างที่พึ่งพาภาคเกษตรกรรมอย่างชัดเจน โดยชุมพรมีภาคเกษตรสูงถึงร้อยละ 53 ส่วนระนองมีภาคเกษตรกรรมและภาคบริการที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 45 และร้อยละ 44 ตามลำดับ ความหลากหลายนี้ทำให้พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ มีความได้เปรียบทั้งในด้านการท่องเที่ยวและบริการควบคู่กับการเป็นแหล่งผลิตด้านเกษตรกรรมที่แข็งแกร่ง

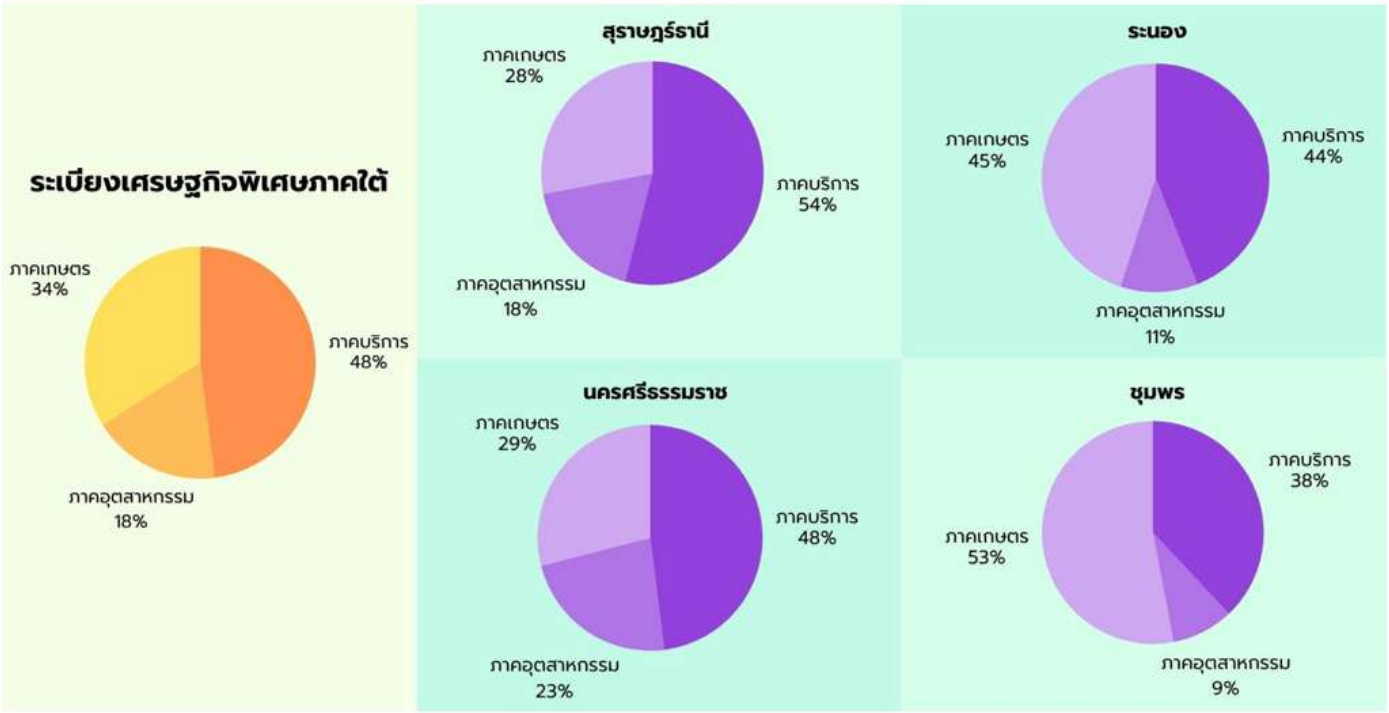

ภาพที่ 2 : ภาคเศรษฐกิจของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ปี พ.ศ. 2565
ที่มา : คณะผู้วิจัยประมวลผลจาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568)

3.3 สินค้าเกษตรและสินค้าสำคัญ

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้เป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ โดยมีมูลค่าการผลิตพืชเศรษฐกิจรวมสูงถึง 234,684.80 ล้านบาท ในพืชเศรษฐกิจ สุราษฎร์ธานีมีมูลค่าการผลิตพืชเศรษฐกิจสูงสุด ซึ่งมีพืชหลัก คือ ปาล์มน้ำมัน มีมูลค่าถึง 47,002.17 ล้านบาท ขณะที่นครศรีธรรมราช มีมูลค่าการผลิตยางพาราสูงที่สุดในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (25,750.97 ล้านบาท) และชุมพรสร้างรายได้จากทุเรียนสูงสุดในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (19,551.89 ล้านบาท)

ภาพที่ 3: พืชเศรษฐกิจสำคัญ 5 อันดับแรกของแต่ละจังหวัดในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ปี 2566
ที่มา : คณะผู้วิจัยประมวลผลจากรายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืช ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)
ข้อมูล ณ วันที่ 16 เมษายน 2567

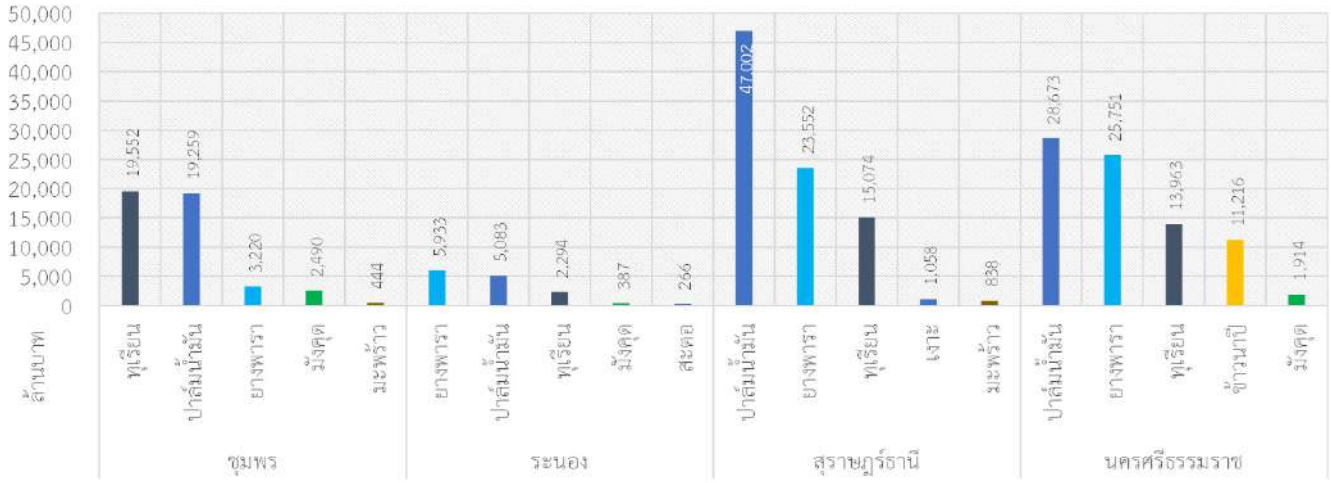

พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ที่ติดกับทะเลทำให้สินค้าภาตประมงมีบทบาทสำคัญทั้งในการทำประมงพื้นบ้าน ประมงเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดโดยมีมูลค่ารวมกว่า 141,179,851 พันบาท เมื่อพิจารณารายจังหวัด สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าการผลิตสูงสุดจากสัตว์น้ำจากการเพาะเลี้ยง ส่วนนครศรีธรรมราชมีมูลค่าการผลิตสูงสุดจากมูลค่าสัตว์น้ำเค็มขึ้นท่าเทียบ (5,011,004 พันบาท) และการประมงจากการจับสัตว์น้ำจากการทำประมงน้ำจืด (65,045 พันบาท) ส่วนชุมพรและระนองแม้บทบาทประมงจะไม่มากเท่าแต่ยังคงมีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดและมีศักยภาพพัฒนาในอนาคต

ตารางที่ 1 ปริมาณและมูลค่าการประมงในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ปี 2566

ปี 2566 (หน่วย : ตัน, พันบาท)	ปริมาณและมูลค่าการจับสัตว์น้ำจากการทำประมงน้ำจืด		ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มขึ้นท่าเทียบ		ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำจากการเพาะเลี้ยง	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ชุมพร	72	9,243	117,380	4,554,726	229,933	21,289,528
นครศรีธรรมราช	817	65,045	126,405	5,011,004	262,280	35,237,981
ระนอง	11	1,042	33,645	1,364,195	85,880	13,356,890
สุราษฎร์ธานี	803	61,178	29,752	1,500,356	492,430	71,295,451
ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้	1,703	136,509	307,182	12,430,281	1,070,523	141,179,851

ที่มา : คณะผู้วิจัยประมวลผลจากกองนโยบายและแผนพัฒนาการประมง กลุ่มสถิติการประมง (2568)

และนอกจากข้อมูลสินค้าเกษตรที่กล่าวในข้างต้น พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ยังมีการส่งเสริมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ สินค้า GI (Geographical Indication) ในการส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น จากข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา (2565) มีผลิตภัณฑ์หลายชนิดในพื้นที่ที่ได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนหรือกำลังอยู่ในช่วงรอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น กล้วยเล็บมือนางชุมพร ข้าวเหลืองปะทิวชุมพร กาแฟเขาทะลุ และกาแฟถ้ำสิงห์ชุมพร ซึ่งเป็นของจังหวัดชุมพร ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ส้มโอทับทิมสยามปากพนัง และมังคุดเขาคีรีวง ต่อมาจังหวัดระนอง เช่น ทุเรียนในวงระนอง มังคุดในวงระนอง และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น หอยนางรมสุราษฎร์ธานี ไข่เค็มไชยา มะพร้าวเกาะพะงัน เงาะโรงเรียนนาสาร

3.4 โครงสร้างธุรกิจ MSMEs

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้มีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย หรือ MSMEs รวมกันถึง 180,627 กิจการ โดยกิจการส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 กระจุกตัวอยู่ในภาคการค้าและภาคบริการ โดยสุราษฎร์ธานีมีจำนวน MSMEs มากที่สุด นอกจากนี้มีผู้ประกอบการ MSMEs ที่จัดอยู่ในกลุ่มธุรกิจ BCG (Bio–Circular–Green Economy) ประมาณ 60,133 กิจการ ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 33 ของผู้ประกอบการทั้งหมดในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในสาขาหลัก ได้แก่ เกษตรและอาหาร และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธุรกิจ BCG มีบทบาทสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของภูมิภาค

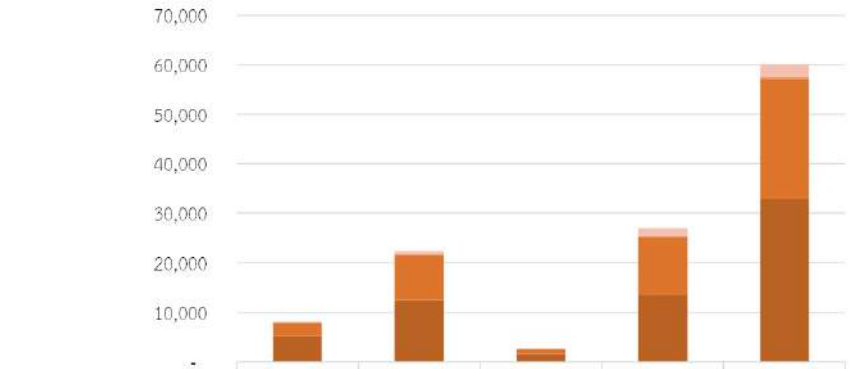

	ชุมพร	นครศรีธรรมราช	ระนอง	สุราษฎร์ธานี	SEC
สุขภาพและการแพทย์	217	731	43	1,631	2,622
พลังงาน วัสดุ เคมีชีวภาพ	51	160	12	136	359
ท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์	2,664	8,995	990	11,650	24,299
เกษตรและอาหาร	5,196	12,482	1,593	13,582	32,853

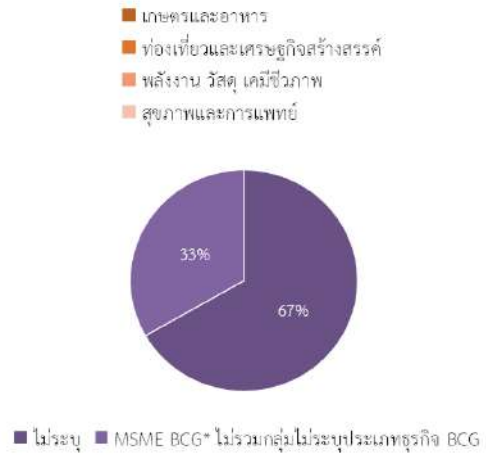

ภาพที่ 4 : จำนวนและประเภทของผู้ประกอบการ MSMEs ธุรกิจ BCG ของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ปี 2565

ที่มา : คณะผู้วิจัยประมวลผลจาก สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2567)

3.5 สถานการณ์การลงทุน

จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (ม.ป.ป.) ระบุว่าระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้มีแนวโน้มการยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสุราษฎร์ธานีมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนโครงการขอรับการส่งเสริมสูงที่สุดในทุก ในขั้นตอนการอนุมัติโครงการที่ได้รับอนุมัติมีแนวโน้มสอดคล้องกับจำนวนการยื่น โดยสุราษฎร์ธานีครองสัดส่วนการอนุมัติสูงที่สุด (ร้อยละ 62.96 ในปี 2566) อย่างไรก็ตามมูลค่าการลงทุนที่ได้รับอนุมัติมีความผันผวนสูงในบางปี เช่น จังหวัดชุมพรในปี 2563 มีการอนุมัติโครงการขนาดใหญ่เป็นกรณีพิเศษ มูลค่าสูงถึง 8,768 ล้านบาท ส่วนในขั้นตอนสุดท้ายของการออกบัตรส่งเสริมการลงทุนจำนวนโครงการที่ออกบัตรแล้วมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสุราษฎร์ธานีก็ยังเป็นจังหวัดที่มีการออกบัตรมากที่สุด

จากการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด โครงสร้างเศรษฐกิจ สินค้า ธุรกิจ MSMEs รวมถึงแนวโน้มการลงทุน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพเชิงพื้นที่และทรัพยากรที่โดดเด่นและหลากหลาย ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบ BCG Economy ได้อย่างเป็นรูปธรรม ความหลากหลายของโครงสร้างเศรษฐกิจในแต่ละจังหวัดช่วยให้ห่วงโซ่อุปทานสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างยืดหยุ่นและครอบคลุม ขณะที่บทบาทของ MSMEs และธุรกิจ BCG ที่มีอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก เป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ แนวโน้มการลงทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของภาคเอกชนต่อศักยภาพของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ในการเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ

4. ศักยภาพ ความท้าทาย และโอกาสของ MSMEs กลุ่มสินค้าเกษตรภายใต้แนวคิด BCG

การดำเนินธุรกิจของ MSMEs ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก การวิเคราะห์ศักยภาพ ความท้าทาย และโอกาสของกลุ่มนี้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสินค้าเกษตรถือเป็นผลิตภัณฑ์สำคัญของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับวิถีชีวิตชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาในกรอบเศรษฐกิจ BCG ได้อย่างเป็นรูปธรรม การวิเคราะห์ศักยภาพและความท้าท้ายจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ MSMEs ในพื้นที่ ร่วมกับคณะผู้ดำเนินงานประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย ดร.พรพจน์ ศรีดัน และคณะ สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 ศักยภาพ

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ พบว่า พื้นที่มีศักยภาพในพืชเศรษฐกิจหลัก คือ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และทุเรียน และศักยภาพไม่ได้จำกัดอยู่ที่พืชเศรษฐกิจแต่ยังครอบคลุมภาคประมงในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งจากโครงสร้างผู้ประกอบการ MSMEs กว่า 180,000 กิจการ สามารถเชื่อมโยงศักยภาพกับการกระจายสินค้าเกษตร การค้าส่ง–ค้าปลีก และบริการสนับสนุนด้านโลจิสติกส์และท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการ BCG ประมาณ 65,000 กิจการ ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและอาหาร

ศักยภาพดังกล่าวสามารถต่อยอดสู่ภาคอุตสาหกรรมได้อย่างชัดเจน เช่น อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร การพัฒนาผลไม้พรีเมียม GI การแปรรูปทุเรียน มังคุด ผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ และอาหารแห่งอนาคต เช่น โปรตีนทางเลือก และอาหารเพื่อสุขภาพ ส่วนอุตสาหกรรมชีวภาพสามารถใช้ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อผลิตพลังงานชีวภาพ วัสดุชีวภาพ และผลิตภัณฑ์จากยางพารา และในอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถ ผสานสวนผลไม้ แหล่งผลิตสินค้าเกษตร GI และวิถีประมงพื้นบ้านเข้ากับการท่องเที่ยว

ด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีทั้ง ฐานการผลิตวัตถุดิบที่แข็งแรงและเครือข่าย MSMEs ขนาดใหญ่ พื้นที่จึงมีศักยภาพในการพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำ (การผลิตวัตถุดิบคุณภาพ) กลางน้ำ (การแปรรูปและพัฒนาเทคโนโลยี) ไปจนถึงปลายน้ำ (การตลาดและบริการเชื่อมโยง) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง BCG ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความยั่งยืนและนวัตกรรม และเมื่อสำรวจอุตสาหกรรมเป้าหมายกับแนวคิด BCG ในพื้นที่ พบว่า พื้นที่มีจุดแข็งซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในอุตสาหกรรมเป้าหมายตามแนวคิด BCG ที่เกี่ยวเนื่องกับในกลุ่มสินค้าเกษตร ดังนี้

อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร มีความเข้มแข็งของห่วงโซ่คุณค่าท้องถิ่นที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับเกษตรกรผู้ผลิต ไปจนถึงตลาด ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางรายได้และการขยายตัวของชุมชนในระยะยาว อีกทั้งยังส่งเสริมการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมการผลิตที่ทันสมัย ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตรยังช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบพื้นฐาน ตอบสนองความต้องการของตลาดที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน โดยมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ เช่น การนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่เป็นอาหารสัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ หรือพลังงานชีวมวล รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสีเขียวที่ลดมลพิษและใช้พลังงานทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

อุตสาหกรรมชีวภาพ มีศักยภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเน้นการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น เช่น พืชสมุนไพรและผลผลิตทางการเกษตร ลดการพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก การผลิตในอุตสาหกรรมนี้มักไม่ก่อให้เกิดมลพิษและสามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจากมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อุตสาหกรรมชีวภาพยังมีบทบาทในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภคผ่านผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เช่น อาหารเสริมจากสมุนไพร น้ำมันหอมระเหย และผลิตภัณฑ์จากการหมัก ซึ่งช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกษตรกรและสร้างงานในชุมชน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เช่น การใช้สมุนไพรในการบำบัด การส่งเสริมโรงแรมและร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบจากภูมิภาค รวมถึงการให้บริการด้านสุขภาพและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต ซึ่งตอบสนองต่อแนวโน้มของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี อุตสาหกรรมนี้ยังส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างงานในชุมชนและขยายตลาดไปยังกลุ่มผู้บริโภคใหม่ที่มองหาประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและยั่งยืน

5.2 ความท้าทาย

สภาพเศรษฐกิจ สถานการณ์ในภาคเกษตรกรรม และบทบาทของผู้ประกอบการ MSMEs พบว่ามีประเด็นข้อท้าทายในการบรรลุเป้าประสงค์การพัฒนาผู้ประกอบการ MSMEs กลุ่มสินค้าเกษตรภายใต้แนวคิด BCG ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ดังนี้

▶ความท้าทายต้นน้ำ

• ความไม่แน่นอนของปริมาณและคุณภาพวัตถุดิบ จากผลกระทบของฤดูกาลและสภาพภูมิอากาศการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ทำให้ฤดูกาลเพาะปลูกและปริมาณผลผลิตแปรปรวน ส่งผลให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัตถุดิบบางชนิดที่มีความสำคัญต่อการผลิตสินค้าเกษตรมีปริมาณไม่แน่นอนและคุณภาพไม่คงที่ ซึ่งกระทบต่อทั้งต้นทุนและมาตรฐานของสินค้า

• ระบบการผลิตการเพาะปลูกแบบเชิงเดี่ยว (monoculture) ยังเป็นแนวทางหลักในพื้นที่ เช่น ปาล์ม ยางพารา ส่งผลให้ระบบเกษตรไม่ยืดหยุ่นต่อโรคระบาดและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมแนวคิด B (Bioeconomy) ที่ต้องอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อพัฒนาเป็นวัตถุดิบชีวภาพใหม่ ๆ

• ความไม่สม่ำเสมอของมาตรฐานการผลิตจากเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ประกอบการ MSMEs ส่วนใหญ่พึ่งพาเกษตรกรรายย่อยในการจัดหาวัตถุดิบ แต่เกษตรกรเหล่านี้มักไม่มีมาตรฐานการผลิตที่ชัดเจน เช่น GAP เกษตรอินทรีย์ จึงเกิดปัญหาเรื่องสารเคมีตกค้าง คุณภาพสินค้าไม่สม่ำเสมอและไม่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

• ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรม โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการลดลงของแรงงานวัยหนุ่มสาวในภาคเกษตรกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาแรงงานขาดแคลนในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ปัญหานี้ยิ่งซับซ้อนเมื่อแรงงานต้องใช้ทักษะเฉพาะด้าน เช่น การปลูกพืชแบบแม่นยำ (precision agriculture)

▶ความท้าทายกลางน้ำ

• การขาดเทคโนโลยีแปรรูปที่เหมาะสมกับบริบทของผู้ประกอบการรายย่อย ผู้ประกอบการ MSMEs ส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถในการลงทุนเทคโนโลยีการแปรรูปสมัยใหม่ ทั้งในด้านต้นทุน ความรู้ และการเข้าถึงแหล่งสนับสนุน ส่งผลให้การแปรรูปยังใช้แรงงานคนเป็นหลัก และขาดประสิทธิภาพ

• การขาดระบบควบคุมคุณภาพที่เป็นมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปจำนวนมากไม่ผ่านมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร เช่น GMP หรือ HACCP ทำให้ไม่สามารถขยายตลาดไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย รวมถึงไม่สามารถส่งออกได้

• ต้นทุนการผลิตสูงจากการใช้พลังงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ระบบการผลิตของ MSMEs ยังไม่ประหยัดพลังงาน ขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า จึงไม่สามารถตอบโจทย์ Circular Economy ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ราคาพลังงานที่ผันผวนยังเป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้

• การขาดการจัดการของเสียอย่างเป็นระบบ กระบวนการแปรรูปวัตถุดิบการเกษตรก่อให้เกิดของเสียจำนวนมาก เช่น เปลือก แกน เมล็ด ซึ่งหากไม่มีระบบการจัดการหรือการนำกลับมาใช้ใหม่จะกลายเป็นต้นทุนแฝงที่เพิ่มขึ้น

▶ความท้าทายช่วงปลายน้ำ

• เข้าถึงตลาดสมัยใหม่ได้ยาก แม้ MSMEs จะมีผลิตภัณฑ์คุณภาพ แต่ยังประสบปัญหาในการเข้าถึงตลาดค้าปลีกสมัยใหม่ (modern trade) และตลาดออนไลน์ เนื่องจากขาดเครือข่ายทางการตลาด ความรู้เรื่องการเจรจาธุรกิจ และเงื่อนไขที่เข้มงวดของช่องทางจำหน่าย

• ขาดกลยุทธ์การตลาด การสร้างแบรนด์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ สินค้าเกษตรแปรรูปจาก MSMEs มักไม่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศได้ อีกทั้งยังขาดทักษะด้าน storytelling หรือการสร้างคุณค่าจากบริบทท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้า

• ช่องทางการจัดจำหน่ายมีต้นทุนสูง ค่าขนส่ง ค่าแพลตฟอร์ม หรือค่าคอมมิชชันจากตัวกลาง เช่น E-marketplace หรือห้างค้าปลีกสมัยใหม่ ส่งผลให้ MSMEs ได้กำไรน้อย แม้ราคาสินค้าจะสูงขึ้นจากการแปรรูปหรือการใส่แนวคิด BCG

• ข้อจำกัดด้านระบบโลจิสติกส์และการขนส่ง ระบบขนส่งในพื้นที่ยังขาดการสนับสนุนที่เหมาะสมกับสินค้าเกษตร เช่น การควบคุมอุณหภูมิ หรือโซ่ความเย็น (cold chain) ส่งผลให้สินค้าเน่าเสีย สูญเสียคุณภาพก่อนถึงมือผู้บริโภค

▶ ความท้าทายเชิงโครงสร้างและระบบนิเวศธุรกิจ

• การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนทางการเงิน แม้จะมีผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ แต่ MSMEs ยังประสบอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เช่น สถาบันการเงินหรือแหล่งทุนรัฐ เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือความรู้ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ

• การเข้าถึงเทคโนโลยีและองค์ความรู้ยังอยู่ในระดับต่ำ แม้หน่วยงานรัฐและเอกชนจะพยายามถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่การกระจายยังไม่ทั่วถึง MSMEs หลายรายไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา แรงงาน และต้นทุนในการเข้าร่วมอบรม

• กลไกการสนับสนุนจากภาครัฐหรือท้องถิ่นยังขาดความต่อเนื่อง มาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการมักเกิดขึ้นเป็นโครงการระยะสั้น ขาดการเชื่อมโยงในเชิงระบบ และขาดการติดตามผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมักเป็นนโยบายแบบ “top-down” ที่ไม่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

• แนวคิด BCG ยังไม่ถูกแปลงเป็นแนวปฏิบัติในระดับผู้ประกอบการรายย่อย แม้ BCG จะถูกผลักดันในระดับนโยบาย แต่ในระดับปฏิบัติ MSMEs ยังไม่เข้าใจแนวคิดนี้อย่างถ่องแท้ ขาดแนวทางประยุกต์ใช้ที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่คุณค่า

5.3 โอกาส

• โอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มกับเศรษฐกิจท้องถิ่น ตาม Smiling Curve

Smiling Curve เป็นโมเดลที่อธิบายระดับ “มูลค่าเพิ่ม” ในแต่ละกิจกรรมของห่วงโซ่การผลิต โดยกิจกรรมต้นน้ำ เช่น การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มสูง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะความเชี่ยวชาญ (Baldwin & Ito, 2022; Stöllinger, 2019) กิจกรรมกลางน้ำ การผลิตสินค้าซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มต่ำ (Baldwin & Ito, 2022) กิจกรรมปลายน้ำ สร้างมูลค่าเพิ่มสูง เช่น การตลาด การจัดจำหน่าย และการสร้างตราสินค้า (Rungi & Del Prete, 2017)

พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ซึ่งมีรากฐานจากเกษตรกรรมและทรัพยากรชีวภาพ พบว่า MSMEs ส่วนใหญ่ยังคงอยู่การผลิตเชิงปริมาณแปรรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มต่ำ ทำให้เศรษฐกิจไม่สามารถเติบโตบนฐานคุณค่าได้อย่างแท้จริง การพัฒนาจึงต้องมุ่ง “ขยับตำแหน่ง” ของผู้ประกอบการไปสู่จุดมูลค่าเพิ่มสูง โดยเน้นการคิดค้นและวิจัยนวัตกรรมต้นน้ำ และการสร้างแบรนด์ การเชื่อมโยงบริการ และการให้ประสบการณ์ในปลายน้ำ แนวทางการพัฒนามีดังนี้

(1) การเสริมสร้างศักยภาพด้านวิจัยและนวัตกรรม (ต้นน้ำ) พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้มีความหลากหลายสามารถนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ขั้นสูง เช่น สารสกัดสมุนไพรเพื่อใช้ในเวชภัณฑ์และเครื่องสำอาง พลาสติกชีวภาพจากกากปาล์ม และวัสดุปลูกอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระบุว่า ขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านวิจัยในระดับพื้นที่ ดังนั้นการบูรณาการสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อให้บริการด้านการวิเคราะห์ ทดสอบมาตรฐาน และพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบครบวงจร จะช่วยให้ MSMEs เข้าถึงเทคโนโลยีได้

(2) การปรับเปลี่ยนการผลิตจากปริมาณสู่คุณภาพ จุดที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำที่สุดคือการผลิตแบบสินค้าที่มีลักษณะทั่วไปหรือคล้ายคลึงกันในตลาดซึ่งมักแข่งขันกันด้วยราคามากกว่าคุณค่าอื่น เช่น น้ำมันปาล์มทั่วไป หรือยางแปรรูปเบื้องต้น ซึ่งเผชิญการแข่งขันด้านราคาสูง แนวทางที่เสนอคือ การยกระดับสู่สินค้า ทั้งการพัฒนาสินค้า การรับรองมาตรฐาน และการใช้เทคโนโลยี โดยภาครัฐควรสนับสนุนเงินลงทุน การอบรม และการเชื่อมโยงกับคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเพื่อช่วยผู้ประกอบการเปลี่ยนผ่าน

(3) การสร้างแบรนด์ เชื่อมโยงบริการ และให้ประสบการณ์ กิจกรรมเหล่านี้มีมูลค่าเพิ่มสูง และมีบทบาทสำคัญในการ “จับใจผู้บริโภค” ในตลาดพรีเมียมและตลาดต่างประเทศ สินค้า GI ของพื้นที่ เช่น กล้วยเล็บมือนาง และกาแฟเขาทะลุ มีศักยภาพในการสร้างแบรนด์ระดับภูมิภาค และเชื่อมโยงกับบริการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) หรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมได้ ควรมีการสนับสนุนพื้นที่ที่สนับสนุนการสร้างแบรนด์ท้องถิ่นให้มีเอกลักษณ์และสามารถแข่งขันได้ (Local Brand Studio) และแพลตฟอร์มการตลาดดิจิทัลเพื่อให้สินค้าท้องถิ่นเข้าถึงตลาดโลกได้อย่างเป็นธรรม

• โอกาสในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร BCG กับต่างประเทศ พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้มีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ โดยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้กับบทบาท Western Gateway ตามแผนการพัฒนาเนื่องด้วยตั้งอยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ระหว่างอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ซึ่งเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงการค้ากับต่างประเทศ มีการเสนอโครงการพัฒนา Land Bridge และ ท่าเรือน้ำลึก ในพื้นที่นี้ เพื่อเปิดเส้นทางใหม่ที่สามารถรองรับการขนส่งสินค้าปริมาณมากด้วยต้นทุนที่ลดลงซึ่งช่วยสนับสนุนศักยภาพในการส่งออกสินค้าเกษตร BCG ที่หลากหลาย ไปยังตลาดใหม่ เช่น อินเดีย บังกลาเทศ และกลุ่มประเทศ BIMSTEC นอกจากนี้หากสามารถเชื่อมโยงต่อไปยังยุโรปได้ ก็จะยิ่งเพิ่มโอกาสทางการค้าในตลาดที่มีความต้องการสินค้าคุณภาพสูงและมีความยั่งยืน ซึ่งมีมูลค่าสูงสอดรับกับจุดแข็งของสินค้าเกษตร BCG ไทย การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาคในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่ยังส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

ถัดมาในการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ในแผนหลักระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้มักจะกล่าวถึงการเชื่อมโยงการค้าด้วย Western Gateway เป็นหลัก อย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงกับประเทศใกล้เคียงไม่ควรถูกมองข้าม ด้วยพื้นที่มีจังหวัดที่ติดกับประเทศเมียนมา การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุทานสามารถให้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะสำหรับ SMEs ในภาคเกษตรและอาหารแปรรูป ซึ่งสามารถเข้าถึงตลาดใหม่และใช้ประโยชน์จากต้นทุนการผลิตที่ต่ำในฝั่งเมียนมา ทั้งยังสามารถขยายไปสู่ความร่วมมือด้านแรงงานและการฝึกอบรมเพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านแรงงานในภาคอุตสาหกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้และในด้านวัตถุดิบ เมียนมามีทรัพยากรเกษตรที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ห่วงโซ่การผลิตมีความต่อเนื่องและยืดหยุ่นมากขึ้น

นอกกจากนี้ประเทศใกล้เคียงที่น่าสนใจในการเชื่อมโยงจะยังมีมาเลเซีย อินโดนีเซีย ซึ่งมีกรอบความร่วมมือ IMT-GT (Indonesia–Malaysia–Thailand Growth Triangle) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย แผนงาน IMT – GT เน้นความร่วมมือในหลากหลายสาขา เช่น ด้านการค้าและการลงทุน ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร (กระทรวงต่างประเทศ, 2565) ซึ่งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้สามารถเชื่อมโยงได้เนื่องด้วยเป็นแหล่งพื้นที่ปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน ที่สำคัญของประเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงกับผู้ผลิตรายใหญ่ในภูมิภาคได้ ทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซีย สามารถใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาโดยการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตกับประเทศเหล่านี้ไม่เพียงเพิ่มความมั่นคงด้านวัตถุดิบ แต่ยังเปิดโอกาสในการกำหนดมาตรฐานร่วม นอกจากนี้ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้มีโรงงานแปรรูปปาล์ม ยางพารา อาหารทะเล ที่ได้มาตรฐานสากล จึงเป็นโอกาสในการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมเหล่านี้กับประเทศดังกล่าว

และอีกหนึ่งโอกาสสำคัญคือการพัฒนา อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เนื่องจากมาเลเซียและอินโดนีเซียมีประชากรมุสลิมจำนวนมาก และมีความต้องการอาหารฮาลาลที่ได้มาตรฐานสูง โดยสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.) ชี้ว่าระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้มีศักยภาพสามารถส่งเสริมสู่การเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลในภูมิภาค (Halal Hub) (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) และมีแรงงานที่เข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคของกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา “คลัสเตอร์ฮาลาล” ในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้เพื่อเชื่อมโยงกับตลาดมาเลเซีย อินโดนีเซีย จึงเป็นแนวทางที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายตลาดได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถขยายการเชื่อมโยงไปสู่ตลาดตะวันออกกลาง ซึ่งมีความต้องการสูงในสินค้าอาหารฮาลาลคุณภาพ

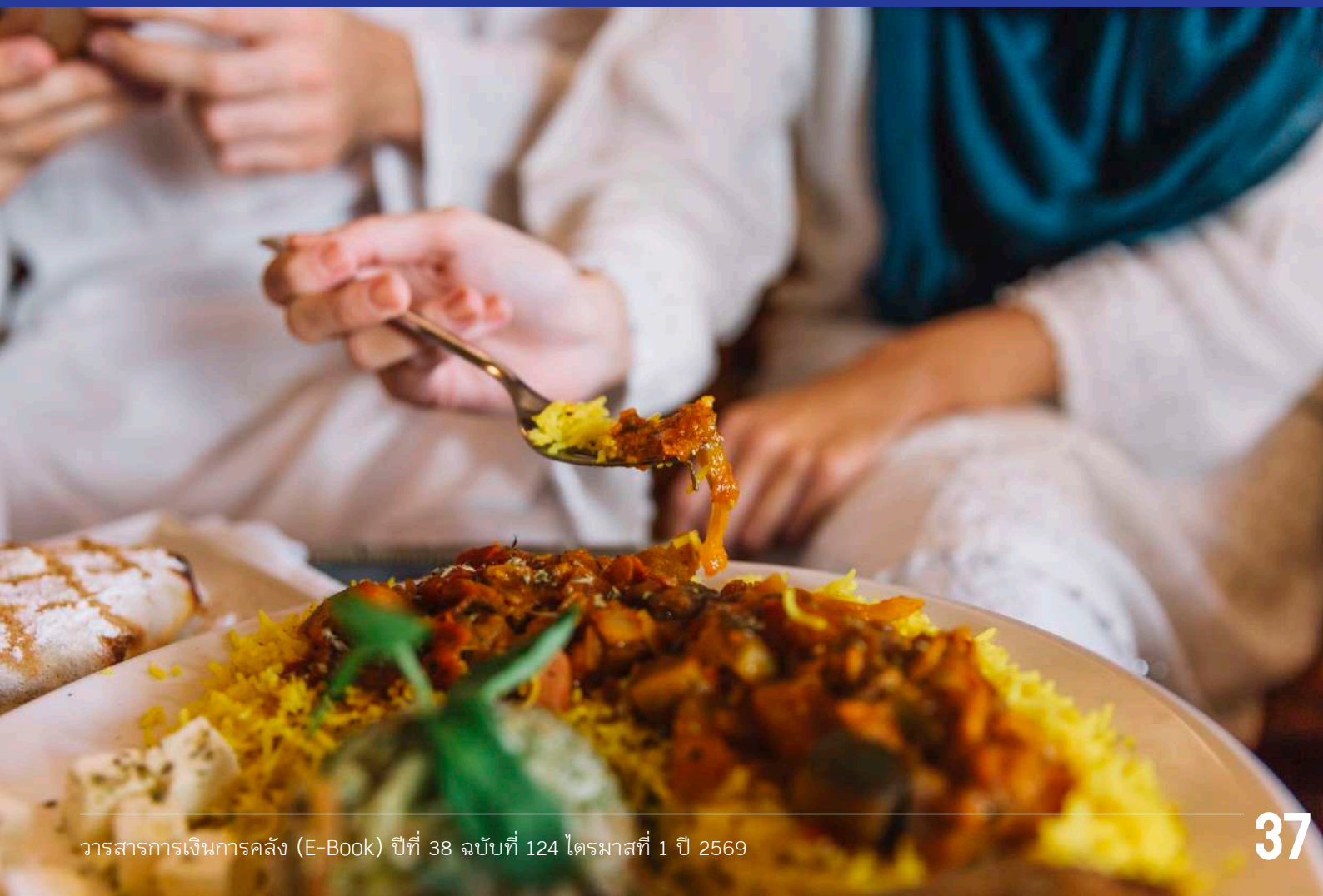

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงและเปี่ยมด้วยโอกาส หากสามารถก้าวข้ามข้อจำกัด ผ่านการยกระดับสู่การผลิตเชิงนวัตกรรม การสร้างแบรนด์ การตลาดพรีเมียม และการเชื่อมโยงบริการเชิงคุณค่าบนฐานแนวคิด BCG ที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ประกอบกับการสนับสนุนที่เหมาะสม ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการช่วยสร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยได้อย่างมั่นคง โดยในการศึกษาการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG บนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ยกระดับเกษตรต้นน้ำสู่มาตรฐานสากล การปรับโครงสร้างภาคเกษตรให้ทันสมัยเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน BCG โดยเน้นการยกระดับเกษตรกรรายย่อยให้สามารถเข้าถึงมาตรฐานสากล เช่น GAP และเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม อันจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการเข้าสู่ตลาดพรีเมียมและตลาดต่างประเทศ พร้อมกันนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความสูญเสีย และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการผลิต อีกทั้งการพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่และแรงงานทดแทนยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร

(2) เพิ่มขีดความสามารถกลางน้ำด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี MSMEs มักประสบข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนและเทคโนโลยี การจัดตั้งกองทุนหรือมาตรการทางการเงินที่เฉพาะเจาะจงจะช่วยให้ผู้ประกอบการเหล่านี้สามารถลงทุนในเทคโนโลยีแปรรูปสมัยใหม่ และยกระดับคุณภาพสินค้าได้ การจัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้และโรงงานต้นแบบ (pilot plant) ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ยังช่วยให้ MSMEs มีพื้นที่ทดลอง พัฒนานวัตกรรม และสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่

(3) เชื่อมโยงปลายน้ำกับตลาดพรีเมียมและดิจิทัล เพื่อให้สินค้าในระเบียงเศรษฐกิจมีมูลค่าเพิ่ม จำเป็นต้องผลักดันการสร้างแบรนด์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะสินค้า GI และสินค้าเฉพาะถิ่นที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสุขภาพ การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมจะช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแบบบูรณาการ รวมทั้งการพัฒนาระบบโลจิสติกส์สีเขียวและโซ่ความเย็น (Cold chain) จะเป็นตัวเสริมสำคัญในการคงคุณภาพสินค้าและลดต้นทุนการขนส่ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขัน

(4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์และการเชื่อมโยงตลาด โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้กลายเป็นประตูเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับต่างประเทศได้ นอกจากนี้ การสร้างระบบข้อมูลกลาง (Data platform) เพื่อสนับสนุนการจับคู่ธุรกิจ (Business matching) และการคาดการณ์ตลาดจะทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำและทันเวลา

(5) กลไกการบูรณาการและการบริหารจัดการพื้นที่ แม้ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายจะสอดคล้องกันทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าจังหวัดต่าง ๆ ขับเคลื่อนในลักษณะต่างคนต่างทำ การจัดทำ “แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน” จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างกรอบความร่วมมือที่มีทิศทางเดียวกัน การจัดตั้งคณะกรรมการหรือหน่วยงานกลางระดับระเบียงที่มีบทบาทเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษา จะทำให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2565). สินค้า GI ในแต่ละภูมิภาค. สืบค้นจาก https://www.ipthailand.go.th/th/gi-002.html

กรมประชาสัมพันธ์. (2566, 13 พฤศจิกายน). ยกระดับอาหารถิ่นลุยตลาดอาเซียน. สืบค้นจาก https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/231798

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). รายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืช: ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2567 จาก https://production.doae.go.th/

กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย – มาเลเซีย – ไทย (IMT-GT). สืบค้นจาก https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a362?cate=5d5bcb4e15e39c3060006872

กองนโยบายและแผนพัฒนาการประมง กลุ่มสถิติการประมง กรมประมง. (2568). ชุดข้อมูลกรมประมง. สืบค้นจาก https://gdcatalog.go.th/organization/f7c22cde-aaba-4451-a1e6-e011a1991ad5?page=2

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (ม.ป.ป.). สถิติส่งเสริมการลงทุน. สืบค้นจาก https://ipstat.boi.go.th/pubrpt/index.php

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567). MSME Big Data Dashboard. สืบค้นจาก https://www.smebigdata.com/msme/

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562, มกราคม). รายงานการศึกษาความเหมาะสมในรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชุมพร-ระนอง และพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9557

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค พ.ศ. 2566-2570: มติคณะรัฐมนตรี 15 พฤศจิกายน 2565. https://multi.dopa.go.th/tspd/spg/assets/modules/news/uploads/9f9d5a8e25e8b1fbc8be389f7db49d38683685561395d340979798022270641.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). ตารางสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด (Excel Files). สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/info/economy-statistic/

Baldwin, R., & Ito, T. (2022). The smile curve: Evolving sources of value added in manufacturing. Canadian Journal of Economics / Revue canadienne d'économique, 54(4), 1842–1880.

Rungi, A., & Del Prete, D. (2017). The 'Smile Curve': where Value is Added along Supply Chains. Development Studies Working Papers, (428).

Stöllinger, R. (2019). Testing the Smile Curve: Functional Specialisation in GVCs and Value Creation (Working Paper No. 163). The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw).

Primate Cities and Economic Centralisation:

From *Bangkok to London*

By

Chanachoke Ungsrithong (Intern)

Executive Summary

Purpose:

• Investigates Bangkok's role as a primate city in Thailand's economy and how this status contributes to spatial inequality and long-term economic challenges

Definition:

• A primate city, defined by Jefferson (1939), is one with population and economic activity significantly exceeding other cities

Spatial Inequality & Methodology:

• Economic activity and infrastructure heavily concentrated in Bangkok and the Eastern Economic Corridor

• The northeastern region, with 33% of Thailand's population, remains underdeveloped

• Local Moran's I spatial analysis shows economic clustering around Bangkok and weak spatial correlation elsewhere

Broader Economic Concerns:

• Thailand faces stagnant growth, declining competitiveness, and its transition into a super-aged society

• These trends are worsened and in fact may stem from the regional inequality and overcentralisation

London Case Study:

• London's GPP per capita is 70% higher than the country's second city

• Contributes 27% of UK tax revenue despite being 12.5% of the population

• Regional disparities in the UK have led to structural economic weaknesses

Policy Lessons:

• The UK's "Levelling Up" policy attempted to address inequality but failed due to underinvestment and poor disbursement

• Highlights need for long-term, consistent, well-funded regional development strategies

Recommendations for Thailand:

• Invest in secondary cities, regional infrastructure, and economic decentralisation

• Avoid overdependence on a single urban hub for sustainable national development

• Thailand's economic future depends not on weakening Bangkok's role, but on helping the rest of the country grow alongside it

Introduction

This research paper seeks to investigate the role Bangkok has in the modern Thai economy, especially laying emphasis on the term 'primate city' that Mark Jefferson defined in 1939. Primate cities are cities in a country with populations and economic activity disproportionately greater than those of any other city in the country – in Thailand's case provinces serve as the functional equivalent of cities. Some other examples of primate cities include Mexico City, Jakarta, Tokyo, Paris, and London. This topic is of particular importance because spatial disparities across and within regions have proven to be a contributor to the persistence of income inequality (World Bank, 2023) – a core issue that can lead to other economic and socio–economic challenges.

In addition to income inequality, Thailand currently faces a combination of economic challenges such as stagnant growth and declining competitiveness – all of which directly contribute to increased fiscal strain. On top of this, the country will soon become a super–aged society, which will significantly raise the dependency ratio (Paitoonpong, 2023). Notably, rising expenditures on welfare and healthcare, coupled with shrinking tax revenues from a smaller workforce will further strain the government's fiscal capacity. To that end, a constrained budget would decrease the level of public investment possible, weakening long–term economic growth further.

While there is a declining trend in total income and consumption inequalities, Lekfuangfu et al's (2020) preliminary investigation has found that the drivers behind this are not sustainable because of Thailand's transformation into a super–aged society.

What is the significance of the term primate cities given this?

Countries with primate cities all significantly depend on their primate city for economic output, making large parts of their country's GDP. In addition, this is usually where a large proportion of the population is concentrated due to the prosperity and economic opportunities it offers. As of 2024, Bangkok made up around 13% of the country's population while around 25% of the population live within the surrounding Bangkok Metropolitan Region (Walderich, 2025). However, this overdependence on a single city for long term economic growth is not sustainable (Jefferson, 1939). Research from this paper has shown that stagnant growth, declining competitiveness and income inequality are all in some way caused by regional inequality – the overemphasis on Thailand's primate city.

This paper offers a unique perspective on Bangkok using a case study of London, which can also be viewed as a primate city. This comparative analysis is possible from the fact that London is also the 'economic powerhouse' of the country, just like Bangkok is. It explores the implication of a country with a primate city in a high income economy context, offering insight into the future of what Thailand may be like. It also explores a past policy to deal with regional inequality.

The paper also explores secondary cities. As Roberts et al. (2022) argues, the performance of national economies also depends on a well functioning system of secondary cities. It is these cities that pass many of the resources, goods, and services to rural and regional areas. As a neglected area of urban policy research and development, secondary cities are therefore not maximised to their potential yet.

Primate cities

What exactly is a primate city?

Primate cities, as defined by Mark Jefferson in 1939, are the largest cities in a country with populations and economic activity disproportionately greater than those of any other city. Jefferson suggested a population threshold of at least twice that of the second–largest city, also emphasising that such cities are more than twice as significant in economic, cultural and political terms. While analysts today often use gross provincial product (GPP) to measure regional output, Jefferson's original concept still captures the core idea of a primate city.

As of 2023, Bangkok Metropolis' Gross Provincial Product (GPP) was 5.17 times larger than the next province, Chon Buri (NESDC, 2023) (the Gross Provincial Product per capita was 1.14 times larger). The population of Bangkok Metropolis was 3.65 times larger than the next province, Nakhon Ratchasima (ibid). This classifies Bangkok as a primate city.

Jefferson (1939) illustrated this concept when he wrote about Copenhagen, Denmark:

> "Why does the ambitious Dane go to Copenhagen? To attend the university, to study art or music, to write for the press, to attend the museum and the theater, to buy or sell if he has unusual wares or wants unusual wares. Because he keeps hearing and reading of men who live there, men whom he is keen to meet face to face. Perhaps he means to try his wits against them. Or his business capacity has outgrown his home city, and he hopes to find more opportunity in the capital, to make more money"

Reading this, one may draw on the similarities that Copenhagen shares with Bangkok. Like Copenhagen, Bangkok draws individuals seeking education, job opportunities, and social mobility from across the country.

How did Bangkok become a primate city?

Over the past three decades, Thailand has seen stable economic growth. During the early development phases, the underlying assumption for significant investment into Bangkok was that the benefits of economic development would 'trickle down' to other regions in the country. The consequences of this was that the majority of resources were continuously pulled to support industrial production, which started with concentration in Bangkok (Wuttisorn et al 2014). While this led to increased industrial growth, labourers in the agricultural sector migrated toward the industrial sector in order to capture benefits of growth. As a result of this, many provincial areas were left underdeveloped and lacking a diverse workforce. Economic activity became centralised.

From the 1970s until the Asian Financial Crisis, rapid economic growth occurred primarily in Bangkok and the Bangkok Metropolitan area only. As a result, Thailand's wealthiest have benefited the most from economic growth and there is clear evidence that inequality has risen in key areas such as education, health and political participation (Lao et al, 2019).

Jefferson had also noted another key characteristic of primate cities. He argued that once the city was larger than any other in its country, this mere fact gave it an impetus to grow that cannot affect any other city, and it would draw away from all of them in character as well as size (Jefferson, 1939). Clearly, based on the explanation above this is very much true.

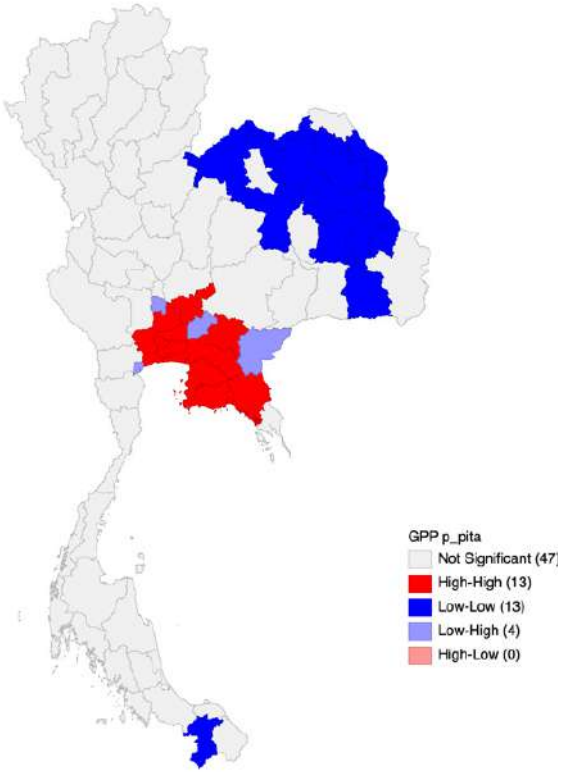

Figure 1

Source: NESDC (2023), processed using Geoda

Through an analysis using the univariate Local Moran's I to identify spatial autocorrelation, the local indicators of spatial association (LISA) cluster map in Figure 1 displays relationship between provinces and their neighbours. The calculation here uses a dataset of the GPP per capita of all 77 provinces in Thailand from 2023. The 13 provinces with High–High clusters are provinces with high GPP per capita surrounded by neighbors that also have high GPP per capita. The strong positive spatial autocorrelation demonstrates a regional concentration of economic activity. Naturally, these provinces include Bangkok and its surrounding Bangkok Metropolitan Region. Notably, it also includes some eastern provinces like Chonburi and Rayong, both part of the Eastern Economic Corridor (EEC).

The model found that 47 provinces' p–value showed no statistically significant spatial autocorrelation in GPP per capita. This suggests that the majority of regions in Thailand have economies that don't strongly influence or resemble their neighbours.

Through this methodology, it can be seen that Thailand's economic geography is highly spatially unequal. The Bangkok Metropolitan region and EEC zone is clearly identified as economically significant, while the northeastern region remains a Low–Low cluster. The fact that the northeastern (isan) region is the country's largest and most populous region, accounting for 33% of Thailand's total population (Lao et al, 2019) underscores the need to ensure that growth is more equally distributed. It reveals the need for targeted regional development policies – such as using the EEC as a model.

London case study

Implications of a country overreliant on one city: Case study of London

Despite Thailand's current status as an upper–middle income economy, it is crucial to consider the implications of continued spatial inequality as the country progresses toward high–income status. Therefore, this case study of London provides valuable insight into the core challenges Thailand is likely to encounter if regional disparities remain unaddressed. It underscores the importance for Thai policymakers to effectively address spatial inequality, drawing on the example of London's disproportionate dominance over the UK economy. As argued by (Wright, 2013), the long standing neglect of such disparities has contributed to significant structural economic problems seen today, posing serious challenges for the British government.

Figure 2 below is a univariate Local Moran's I LISA cluster map of Great Britain, for the variable of log GPP per head. The majority of regions show no statistically significant spatial correlation, meaning that their log GPP per head values are randomly distributed with no clear clustering. However, there are 13 regions with High–High correlation in which the majority is located in and around London. This is one method that clearly shows London's strong economy and high productivity spill over into surrounding areas, underlining the importance of reducing regional disparities through investment outside London to promote regional balance. This data also discredits the argument that trickle down effects will occur from London out to other cities and regions. Massey (2013), shows that London's lead over the rest of the UK has progressively widened over the past half century and even if geographical trickle down does work, it is likely to be subject to a distance decay effect.

It is important to highlight that the regional trend shown in this map is similar to that of Figure 1, where the capital city or, in this context, the primate city has the most significant p-value.

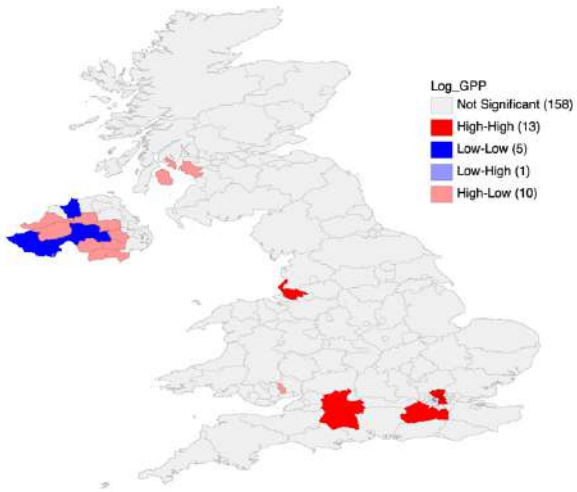

Figure 2
Source: Office for National Statistics (2022), processed using Geoda

Looking at economic indicators, it is evident that the UK has become overreliant on London. As put by Burn-Mordoch (2023), London is what "keeps Britain economically afloat". In examining its significance as a primate city, previously discussed in the section above, London's GPP per capita is 70% higher than the second largest city of Manchester (6.11 times higher in terms of GPP) (Economics Explained, 2024) – well surpassing the 2:1 threshold used. Notably, in 2024 alone, London contributed to approximately 27% of the country's total tax revenue. This value is of particular concern due to the fact that London makes up only 12.5% of the UK population – again, highlighting the disproportionate reliance on London. Further analysis by the Financial Times, drawing on OECD regional accounts data, reinforces this even more. If London's economic output and population were excluded from national statistics, British living standards would fall by an estimated 14 per cent. In relative terms, removing Amsterdam, the capital of Netherlands, would only cause a 5 per cent decrease, while removing Munich, Germany's most productive city, would result in just a 1 per cent decline.

Moreover, all regions in the UK, except for London and its surrounding areas, receive more money from the central government than it contributes (Jackson, 2018). As a result of this, fiscal transfers to poorer parts of the country are effectively quite over-reliant on that 12.5% of the population. As Coady (2025) describes, for the majority of time, fiscal transfers were concentrated more on lower-income households. London, the nation's economic dynamo, 'the goose lays the golden egg' (Martin & Sunley, 2023) that benefits the rest of the UK through surplus taxes paid by London businesses and residents that help to support nation-wide social and public services raises questions about long-term sustainability and also poses a real economic risk to the country.

As supported by Jolly (2021) and Hayward (2025), the logical conclusion that can be drawn from this is that for the UK to be fit for the future, prosperity must rise right across the country – this includes investment in infrastructure and skill. Indeed, it is unsurprisingly argued by Andy Haldane, then Chief Economist at the Bank of England, that unlocking the potential of secondary cities could unlock 100 billion pounds nationally, providing the much needed increase in government revenue.

Past policy: 'Levelling up'

The levelling up policy was introduced under Boris Johnson's government. It made redressing the balance of regional differences a central goal for the conservatives. Similar to Wright's (2013) analysis of regional disparities in the UK, the levelling up policy was not about bringing London down, but about bringing everywhere else up – specifically addressing the North–South divide.

The levelling up policy's mission can be characterised by four particular areas, being: 1) To boost productivity, pay, jobs and living standards 2) Spread opportunity and improve public services 3) Restore a sense of community, local pride and belonging 4) Empower local leaders and communities. The central goal of this policy was to spread opportunities across the UK so that young people would not have to leave their hometowns to succeed, simultaneously promoting growth in the 'left behind' regions as well.

The conservative government attributed regional wage disparities largely to differences in individual skill levels. This belief informed their emphasis on educational reform, particularly for children. Take for example the contrast between Grimsby and London: fewer than 1 in 5 children who grow up in Grimsby go on to obtain a degree, compared to the 1 in 3 children in London (IFS, 2022). Naturally, those who have attained degrees will have more access to higher income jobs and opportunities. This difference is further exacerbated by the brain drain – the loss suffered by a region as a result of the emigration of highly qualified individuals – from poorer communities (AER, 2020). In the case of Grimsby, this means that even among the small proportion of residents who attain degrees, many leave in search of better opportunities in wealthier areas. In fact, by the age of 27, half of the graduates who grew up in Grimsby had moved away.

Under the levelling up policy, the government had aimed that by 2030, the number of primary school children achieving the expected standard in reading, writing and maths will have significantly increased. In England, 90% of children will have achieved the expected standard. However, in June 2023 (last data available), only 60% of children in England met the expected standard.

Why was it a failure?

The slow pace of change speaks to the importance of long–term strategy with consistent delivery. The fundamental challenge of deep–seated geographic inequalities meant that decades of underinvestment in regions could not be fixed overnight. While the Boris government argued that shifting the existing profile of government spending to more deprived areas will itself spur levelling up, this was only applicable if billions of new investment took place which did not occur.

In addition, to just improve educational attainment without creating high-skilled jobs would almost guarantee skilled individuals would simply move elsewhere. Paradoxically, creating jobs but not providing enough opportunities for skill enhancement would lead to highly skilled individuals from elsewhere moving in, not necessarily benefiting local residents.

If Thailand continues to grow with a relatively centralised economy, the structural issues associated with the disproportionate concentration of economic and political power, similar to those seen in Britain with London, are likely to continue and worsen.

Conclusion

This paper has successfully investigated the role of Bangkok in the perspective of a primate city. It has analysed how Bangkok's overwhelming dominance in Thailand's economic landscape both reflects and leads to a continued cycle of spatial inequalities. Drawing on Jefferson's (1939) original definition of primate cities and comparing Bangkok with London, it underscores the fact that an overconcentration of population, economic activity, and political power in a single city poses long-term challenges to economic development. The case study of London illustrates that even in high-income countries, unresolved regional disparities is a core problem to structural economic weaknesses and fiscal strain.

Thailand's economic trajectory reveals many of the same warning signs including but not limited to, stagnant growth, underdeveloped secondary cities and increasing fiscal burdens. The clustering of wealth and opportunity in Bangkok and the Eastern Economic Corridor, although leading to national output, leaves the majority of regions like the Northeast economically isolated and underutilised. The univariate Local Moran's I analysis for both Thailand and the United Kingdom reinforces this similar spatial divide, revealing a sharp contrast between high-performing regions and large areas of the country with no significant economic clustering.

The United Kingdom's attempt to correct such imbalances through the levelling up policy is a representation of the immense difficulty of reversing decades of regional neglect. While the framework and most importantly the aims of the policy were clear, inconsistent execution and insufficient investment was the key factor for its under-targeted results. This is a particularly important lesson for Thailand to learn from.

If Thailand wishes to move into a high-income status sustainably, it must prioritise spatially inclusive development. The research from this paper has shown that strengthening secondary cities, investing in regional infrastructure and overall economic decentralisation is key to this. Doing so would not only reduce regional inequality but also unlock untapped economic potential to propel Thailand's economic growth. Therefore, it can be argued that the success of Thailand's economic future depends not on weakening Bangkok's central role, but on building up the rest of the country to thrive alongside it.

Reference list

AER (2020). A Regional Approach to Reduce Brain Drain. [online] Assembly of European Regions. Available at: https://aer.eu/a-regional-approach-to-reduce-brain-drain/.

Burn-Murdoch, J. (2023). Is Britain really as poor as Mississippi? Financial Times. [online] 11 Aug. Available at: https://www.ft.com/content/e5c741a7-befa-4d49-a819-f1b0510a9802.

Economics Explained (2023). The Economy of the UK Is in Serious Trouble. [online] YouTube. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=VUnAr0Msx9c [Accessed 10 Feb. 2025].

Hayward, C. (2025). Rachel Reeves must not ignore London's vital role as engine of the British economy. [online] Yahoo Finance. Available at: https://uk.finance.yahoo.com/news/opinion-rachel-reeves-must-not-090943693.html [Accessed 6 Aug. 2025].

Institute for Fiscal Studies (2022). Levelling up: geographical inequality in the UK explained. YouTube. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=PuJcuFltnB0.

Jackson, G. (2018). London's fiscal surplus drifts further away from rest of UK — ONS. [online] @FinancialTimes. Available at: https://www.ft.com/content/31e5735e-956a-11e8-b747-fb1e803ee64e [Accessed 6 Aug. 2025].

Jefferson, M. (1939). The Law of the Primate City. Geographical Review, 29(2), p.226. doi:https://doi.org/10.2307/209944.

Jolly, J. (2021). How the City became the UK's powerhouse. [online] the Guardian. Available at: https://www.theguardian.com/business/2021/feb/13/how-the-city-became-the-uks-powerhouse.

Lao, R., Parks, T., Sangvirojkul, C., Lek – Uthai, A., Pathanasethpong, A., Arporniem, P., Takkhin, T. and Tiamsai, K. (2019). Thailand's Inequality: Myths & Reality of Isan.

Lekfuangfu, W., Piyapromdee, S., Porapakkarm, P. and Wasi, N. (2020). Myths and Facts about Inequalities in Thailand. Puey Ungphakorn Institute for Economic Research, 144.

Martin, R. and Sunley, P. (2023). Capitalism divided? London, financialisation and the UK's spatially unbalanced economy. Contemporary social science, 18(3-4), pp.1–25. doi:https://doi.org/10.1080/21582041.2023.2217655.

Paitoonpong, S. (2023). Promotion of Active Aging and Quality of Life in Old Age and Preparation for a Complete Aged Society in Thailand. Thailand Development Research Institute Quarterly Review, 38(3).

Roberts, B., Videla, J. and Nualart, M. (2022). The Regional Planning, Development, and Governance of Metropolitan Secondary City Clusters: A Case Study of Santiago and the Central Chile Region. New Global Cities in Latin America and Asia: Welcome to the Twenty-First Century.

The World Bank (2023). Bridging the Gap: Inequality and Jobs in Thailand. [online] World Bank. Available at: https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/bridging-the-gap-inequality-and-jobs-in-thailand.

Wright, O. (2013). We're too dependent on London and the city is to blame, warns Nick Clegg | The Independent. The Independent. [online] 18 Feb. Available at: https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/we-re-too-dependent-on-london-and-the-city-is-to-blame-warns-nick-clegg-8498789.html.

Wuttisorn, P., Lowhachai, S., Wannachart, W. and Khananurak, B. (2014). Rural-Urban Poverty and Inequality in Thailand. https://rksi.adb.org/wp-content/uploads/2020/10/rural-urban-poverty-and-inequality-thailand.pdf.

สิทธิคนไทยทุกคน

สปสช. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ × สำนักงานประกันสังคม × เป๋าตัง

ตรวจฟรี ฉีดฟรี รับฟรี

- ตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก
- ฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่
- รับยาคุม ถุงยาง และสิทธิอื่นๆ

เปิดกระเป๋าสุขภาพ รับจบ ครบทุกสิทธิ

ฟรี! E-Coupon Big C มูลค่า 100 บาท**

เพียงจองสิทธิและยืนยันตัวตน ผ่านแอปฯ เป๋าตัง กับสถานพยาบาลที่ร่วมโครงการ* ตั้งแต่ 15 ธ.ค. 68 - 31 มี.ค. 69

โหลดเลย

*เงื่อนไขการใช้สิทธิฯ เป็นไปตามที่ สปสช. สปส. กำหนด | **เงื่อนไขเป็นไปตามที่ธนาคารฯ กำหนด

การขับเคลื่อนความตระหนักรู้ทางการเงินในภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล : กรณีศึกษาจากประเทศอินโดนีเซีย AJAIB

โดย
นายกานต์ แจ้งชัดใจ
นางสาวพัตรพิมล ไชยแสน (นักศึกษาฝึกงาน)
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

บทนำ

การพัฒนาตลาดทุนให้มีความลึกและกว้างขึ้น รวมถึงการส่งเสริมความรู้ทางการเงินในหมู่ประชาชนทั่วไป ถือเป็นเป้าหมายสำคัญทางเศรษฐกิจของหลายประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้คน บทความวิชาการฉบับนี้ได้รวบรวมข้อมูลและประเด็นสำคัญจากการศึกษา กรณีศึกษาที่น่าสนใจจากประเทศอินโดนีเซีย โดยมุ่งเน้นไปที่บทบาทของบริษัทเทคโนโลยีทางการเงิน “AJAIB” ซึ่งเป็นโบรกเกอร์หุ้นที่ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว และสามารถก้าวขึ้นสู่สถานะยูนิคอร์น(1)ได้ภายในระยะเวลาเพียง 3 ปีหลังก่อตั้ง ความสำเร็จของ AJAIB สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในการลดอุปสรรคและเพิ่มการเข้าถึงโอกาสทางการลงทุนให้กับประชาชนในวงกว้าง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดทุนและยกระดับความรู้ทางการเงินของประเทศในยุคปัจจุบัน จากรายละเอียดที่กล่าวไปก่อนหน้านี้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนความตระหนักรู้ทางการเงินในภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ในการนี้ กองนโยบายเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ร่วมกับวารสารการเงินการคลังได้รับเกียรติเป็นอย่างสูงจากคุณญาดา ปิยะจอมขวัญ (คุณญาดาฯ) Chief Product Officer และผู้ร่วมก่อตั้ง Ajaib มาถ่ายทอดรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวดังกล่าวผ่านรายการ “Local Reach เอื้อมลึก ถึงภูมิภาค” เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2568 ที่ผ่านมา ซึ่งรายละเอียดสามารถติดตามได้ต่อไปในช่องทาง Youtube

2. สถานการณ์ตลาดทุนก่อนยุคดิจิทัลและบทบาทของ AJAIB ในอินโดนีเซีย

ก่อนการเข้ามาของบริษัท FinTech เช่น AJAIB ตลาดทุนของอินโดนีเซียเผชิญกับความท้าทายสำคัญในด้านการเข้าถึง มีผู้ลงทุนรายย่อยจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดกว่า 270 ล้านคน โดยมีผู้เปิดบัญชีซื้อขายหุ้นเพียงประมาณ 3–4 แสนคน คิดเป็นสัดส่วนไม่ถึง 1% ของประชากรทั้งหมด สาเหตุหลักของข้อจำกัดนี้คือ กระบวนการเปิดบัญชีที่ยุ่งยากและไม่สะดวก ซึ่งต้องดำเนินการในรูปแบบออฟไลน์ ลูกค้าจำเป็นต้องเดินทางไปยังสาขาของโบรกเกอร์ กรอกเอกสารจำนวนมากด้วยตนเอง และกระบวนการทั้งหมดอาจใช้เวลานานถึง 1–2 สัปดาห์ขึ้นอยู่กับภาระงานของโบรกเกอร์ในขณะนั้น ปัญหานี้รุนแรงขึ้นในประเทศที่เป็นหมู่เกาะอย่างอินโดนีเซีย เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือบนเกาะที่ไม่มีสาขาของโบรกเกอร์ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสในการลงทุนในตลาดหุ้นได้เลย แม้หน่วยงานกำกับดูแลด้านตลาดทุนของอินโดนีเซีย (OJK) จะได้ออกกฎอนุญาตให้สามารถเปิดบัญชีแบบออนไลน์ได้ตั้งแต่ปี 2019 แต่โบรกเกอร์ส่วนใหญ่ในขณะนั้นยังไม่มีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีที่จะรองรับการเปิดบัญชีในรูปแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเพียงไม่กี่รายที่เริ่มให้บริการแต่ก็ยังประสบปัญหาด้านความเสถียรและความสะดวกในการใช้งาน

AJAIB ได้เข้ามาเป็นผู้เล่นที่สร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในปี 2020 ด้วยการ เปิดตัวบริการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ที่ให้ลูกค้าสามารถเปิดบัญชีออนไลน์ได้อย่างสมบูรณ์แบบเป็นรายแรก ด้วยกระบวนการที่รวดเร็วและง่ายดาย การเปิดบัญชีใช้เวลาเพียง 5–10 นาที และลูกค้าส่วนใหญ่สามารถเริ่มทำการซื้อขายได้ภายในวันเดียวกันหรือวันถัดไป ซึ่งถือเป็นการยกระดับประสบการณ์ลูกค้าอย่างมหาศาล นอกจากนี้ AJAIB ยังได้ ยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับเงินลงทุนขั้นต่ำ ซึ่งโบรกเกอร์แบบดั้งเดิมบางแห่งอาจกำหนดไว้สูงถึง 20,000 บาทไทย ทำให้การลงทุนในตลาดหุ้นสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นอย่างมากสำหรับผู้ที่เพิ่งเริ่มต้นและไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ด้วยรูปแบบการดำเนินงานที่เป็นออนไลน์ 100% ทำให้ AJAIB สามารถให้บริการลูกค้าได้ทุกพื้นที่ทั่วประเทศอินโดนีเซีย โดยข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ประมาณ 80% ของลูกค้า AJAIB ไม่ได้อาศัยอยู่ในเมืองจาการ์ตา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่เดิมเข้าถึงตลาดทุนได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์

3. กลยุทธ์และความได้เปรียบเชิงธุรกิจ

แม้จะมีผู้ใช้บริการรายใหม่จำนวนมาก แต่อินโดนีเซียยังมีระดับความรู้ทางการเงินโดยรวมที่ค่อนข้างต่ำ โดยประชากรเกือบครึ่งหนึ่งยังไม่มีบัญชีธนาคารด้วยซ้ำ AJAIB ตระหนักว่ากลุ่มลูกค้าหลักของบริษัท ซึ่ง 95% ในช่วงเริ่มต้นไม่เคยลงทุนมาก่อน จำเป็นต้องได้รับการให้ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการลงทุนอย่างจริงจัง กลยุทธ์ที่ AJAIB ใช้ในการส่งเสริมความรู้ทางการเงินประกอบด้วย

1. การสร้างสรรค์คอนเทนต์ความรู้ในภาษาท้องถิ่น โดย AJAIB ได้เขียน บทความจำนวนมากในภาษาอินโดนีเซีย ซึ่งในขณะนั้นหาได้ยากในตลาด ครอบคลุมหัวข้อพื้นฐานตั้งแต่การเก็บเงิน การวางแผนการออมฉุกเฉิน ไปจนถึงการแบ่งสัดส่วนเงินเพื่อการใช้จ่ายและลงทุน บทความเหล่านี้เขียนโดยฟรีแลนซ์ที่ศึกษาจากแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษและเรียบเรียงเป็นภาษาท้องถิ่น ความพยายามนี้ทำให้เว็บไซต์ของ AJAIB มีอันดับ SEO สูงสุดอย่างรวดเร็วเมื่อผู้คนค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนในภาษาท้องถิ่น

2. สร้างคอนเทนต์รูปแบบสั้นและเข้าใจง่ายบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็นคนรุ่นใหม่ AJAIB สร้าง วิดีโอสั้นจำนวนมากบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียยอดนิยม เช่น Instagram และ TikTok โดยใช้พนักงานในองค์กรเป็นผู้อธิบายแนวคิดการลงทุนที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายในรูปแบบที่กระชับและน่าสนใจ

3. ส่งเสริมคอนเทนต์ที่สร้างโดยผู้ใช้ (User–Generated Content) AJAIB ได้พัฒนาฟีเจอร์ภายในแอปพลิเคชันเพื่อ สร้างชุมชนการเรียนรู้ให้ลูกค้าสามารถแบ่งปันความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเหตุผลในการตัดสินใจลงทุน หรือแม้กระทั่งแชร์ผลการซื้อขายของตนเองลงในฟีดได้ แนวคิดสำคัญคือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหลักที่เป็น Millennial มักจะเชื่อถือข้อมูลจากเพื่อนหรือคนใกล้ตัวมากกว่าแบรนด์ การส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลระหว่างผู้ใช้ด้วยกันจึงเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความรู้และความมั่นใจในการลงทุน

AJAIB สร้างความแตกต่างและข้อได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดอินโดนีเซียได้อย่างโดดเด่นผ่านปัจจัยหลักสองประการ คือการมุ่งเน้นผู้ลงทุนรายใหม่และการสร้างความผูกพันกับระบบ การที่ลูกค้าส่วนใหญ่ของ AJAIB เป็นผู้ที่ไม่เคยลงทุนมาก่อน ทำให้ AJAIB มีโอกาสเป็น “Financial Service Relationship” แรกของพวกเขา AJAIB ใช้โอกาสนี้ในการให้ความรู้ คำแนะนำ และสร้างประสบการณ์การลงทุนที่ดี ทำให้ลูกค้ามีความภักดีและมีแนวโน้มที่จะใช้บริการกับ AJAIB ในระยะยาว ความเชื่อหลักคือ หากลูกค้าลงทุนแล้วมีผลกำไรที่ดี พวกเขาก็จะมีความสุข รักแพลตฟอร์ม และบอกต่อผู้อื่น ซึ่งกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตของบริษัท และการพัฒนาระบบเทคโนโลยี ทำให้กระบวนการทางการเงินที่ซับซ้อนเป็นเรื่องง่าย เช่น ระบบการชำระราคา T+2, หลักเกณฑ์ Floor/Ceiling ของตลาดหุ้น เป็นต้น AJAIB ทุ่มเททรัพยากรจำนวนมากเพื่อ ทำให้ประสบการณ์การใช้งานแอปพลิเคชันของลูกค้าราบรื่นและง่ายดายที่สุด โดยที่ลูกค้าไม่จำเป็นต้องรับรู้ถึงความซับซ้อนที่เกิดขึ้นเบื้องหลัง ทีมงานให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคและกระบวนการหลังบ้านอย่างมาก เพื่อให้การลงทุนง่ายเหมือนกับการใช้ E–wallet หรือการซื้อของออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น การซื้อขายตราสารหนี้ซึ่งเดิมมีขั้นตอนยุ่งยากและกำหนดเงินลงทุนขั้นต่ำไว้สูง AJAIB ทำให้ลูกค้าสามารถซื้อขายได้ตลอด 24 ชั่วโมงผ่านแอป โดยจัดการกระบวนการชำระราคาที่ซับซ้อน

ในส่วนหลังบ้าน ทำให้ ลูกค้าได้รับประสบการณ์การลงทุนที่ง่ายดายและเข้าถึงได้

กลุ่มลูกค้าเป้าหมายหลักของ AJAIB คือ กลุ่ม Millennial (2) ที่มีอายุอยู่ในช่วง 20–30 ปี (ค่ามัธยฐานประมาณ 29 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เริ่มเข้าสู่วัยทำงาน มีเงินเก็บ และมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี พวกเขาส่วนใหญ่อยู่นอกเมืองหลวง AJAIB ใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากการใช้งานแอปพลิเคชันเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมลูกค้าอย่างลึกซึ้ง ติดตามว่าลูกค้าทำอะไรในแอป สนใจข้อมูลประเภทใด รวมถึงพฤติกรรมในช่วงที่ตลาดผันผวน บริษัทมีการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอผ่านช่องทางต่างๆ เช่น WhatsApp หรือแม้กระทั่งเชิญมาพูดคุยที่ออฟฟิศ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของลูกค้า การให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมาก (Customer Centricity) เป็นหัวใจสำคัญของ AJAIB เพราะเชื่อว่าความสุขของลูกค้าซึ่งอาจมาจากการได้รับบริการที่ดี หรือการลงทุนที่ประสบความสำเร็จจะส่งผลดีต่อการเติบโตและความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว

4. บทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ และสถานการณ์ตลาดในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ของภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นตัวเร่งที่ทำให้ตลาดเติบโตและเป็นแรงผลักดันในการดำเนินธุรกิจของ AJAIB โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่หน่วยงานกำกับดูแล (OJK) ออกกฎอนุญาตให้เปิดบัญชีออนไลน์ได้ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ AJAIB ตัดสินใจขยายบริการมาสู่การเทรดหุ้น จากเดิมที่เริ่มต้นด้วยการขายกองทุนรวม การออกกฎนี้โดยอ้างอิงจากกรณีศึกษาของประเทศอินเดีย ทำให้ AJAIB มองเห็นโอกาสในการเข้ามาของนักลงทุนรายใหม่จำนวนมาก AJAIB ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากหน่วยงานกำกับดูแลและตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย (IDX) ในช่วงเริ่มต้น ส่วนหนึ่งเนื่องจาก AJAIB มีส่วนสำคัญในการช่วยเพิ่มจำนวนผู้ลงทุนรายย่อย ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดผลงาน (KPI) ของ IDX ในช่วงปี 2020–2021 AJAIB ได้ทำงานร่วมกับ IDX ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่นักลงทุนทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่โบรกเกอร์รายอื่นไม่ให้ความสนใจเนื่องจากข้อจำกัดด้านสาขา AJAIB ให้ความสำคัญกับการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความโปร่งใสกับหน่วยงานกำกับดูแล มีการเข้าพบให้ข้อมูล และขอคำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเชื่อใจ และแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งบริหารโดยคนรุ่นใหม่และใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก นั้นสอดคล้องกับกฎระเบียบและเป้าหมายของภาครัฐในการปกป้องผู้ลงทุนและพัฒนาอุตสาหกรรม แม้ในช่วงแรกจะเผชิญกับความท้าทายและการขาดความเชื่อใจจากหน่วยงานกำกับดูแลบ้าง แต่ AJAIB ได้พิสูจน์ตนเองผ่านการดำเนินงานที่จริงจัง โปร่งใส และการจ้างผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์มาให้คำปรึกษา

AJAIB ได้ขยายบริการครอบคลุมสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากหุ้น เช่น กองทุนรวม ตราสารหนี้ คริปโทเคอร์เรนซี และมีโซลูชันการชำระเงินเพิ่มเข้ามาด้วย สำหรับตลาดคริปโทเคอร์เรนซี ลูกค้าส่วนใหญ่ของ AJAIB ที่เข้ามาลงทุนในสินทรัพย์ประเภทนี้คือ ลูกค้าเดิมที่ต้องการกระจายความเสี่ยง ไม่ใช่ผู้เทรดคริปโทฯ มืออาชีพ บริษัทไม่ได้มุ่งเน้นที่จะเป็นแพลตฟอร์มที่มีเหรียญหลากหลายที่สุดหรือนวัตกรรมล้ำสมัยที่สุด แต่เน้นการเป็นเครื่องมือให้ลูกค้าได้กระจายการลงทุนและมีการนำกลไกป้องกันความเสี่ยงมาใช้ เช่น การเปิดฟังก์ชัน Stop Loss/Take Profit เป็นค่าเริ่มต้นสำหรับผู้ลงทุนใหม่ในคริปโทฯ เพื่อช่วยจำกัดความเสี่ยงจากการผันผวนสูง มุมมองต่อการขับเคลื่อนความรู้ทางการเงินในภูมิภาคอาเซียนคือ ประเด็นหรือเนื้อหาที่ควรเน้นอาจแตกต่างกันไปตามระยะการพัฒนาและปัญหาเฉพาะของแต่ละประเทศ เช่น ปัญหาหนี้ในไทย หรือการออมเพื่อเกษียณในอินโดนีเซียที่ยังขาดกลไกรองรับ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการให้ความรู้ถือเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเข้าถึงผู้คนจำนวนมากในวงกว้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่การให้ความรู้แบบดั้งเดิมเข้าถึงได้ยาก สำหรับแผนในอนาคต AJAIB ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาบริการในประเทศอินโดนีเซียเป็นหลัก เนื่องจากยังมีโอกาสและงานอีกมากที่ต้องการทำให้สำเร็จก่อนพิจารณาขยายไปยังประเทศอื่น

5. ข้อเสนอแนะและการประยุกต์ใช้กรณีศึกษา AJAIB ในประเทศไทย

กรณีศึกษาของ AJAIB สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาตลาดทุนและยกระดับความรู้ทางการเงินของประเทศอินโดนีเซีย ประเทศไทยนั้นแม้จะมีการพัฒนาตลาดทุนอย่างต่อเนื่องและมีผู้ลงทุนรายย่อยจำนวนมาก แต่ยังคงมีช่องว่างในการเข้าถึงสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้ที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางเศรษฐกิจ รวมถึงประชาชนยังขาดทักษะความรู้ในประเด็นเฉพาะทางการเงิน เช่น การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ หรือการบริหารจัดการหนี้ เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่ากรณีศึกษา AJAIB มีหลักการและบริบทที่สามารถประยุกต์ใช้ในประเทศไทยได้ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความแข็งแรงของตลาดทุนและสร้างทักษะทางการเงินให้กับประชาชนในประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดทุนในประเทศ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาด้านการเปิดบัญชีออนไลน์สำหรับหลักทรัพย์และกองทุนรวมอย่างก้าวกระโดดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยหน่วยงานกำกับดูแลอย่างสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ผ่อนคลายกฎเกณฑ์และส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถให้บริการเปิดบัญชีผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดและเพิ่มความสะดวกสบายในการเข้าถึงตลาดทุนได้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การแข่งขันในตลาดโบรกเกอร์ไทยยังคงเน้นไปที่การลดค่าธรรมเนียมการซื้อขายเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลให้การพัฒนาบริการและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อยกระดับประสบการณ์ผู้ใช้งานยังไม่โดดเด่นเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับกรณีของ AJAIB ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ง่ายและเข้าถึงได้สำหรับผู้ลงทุนมือใหม่

2) ด้านการให้ความรู้ทางการเงิน

โบรกเกอร์และหน่วยงานภาครัฐของไทยหลายแห่งได้มีการจัดทำเนื้อหาความรู้ทางการเงินในรูปแบบต่างๆ ทั้งบทความ วิดีโอ และสัมมนาออนไลน์ แต่การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย Millennial และ Gen Z อย่างมีประสิทธิภาพยังคงเป็นความท้าทาย AJAIB แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างคอนเทนต์ที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาท้องถิ่น และส่งเสริม User-Generated Content ซึ่งเป็นแนวทางที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเพิ่มความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้ลงทุนรุ่นใหม่ได้

3) ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานกำกับดูแล

การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจ FinTech และหน่วยงานกำกับดูแลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรม ในประเทศไทยหน่วยงานกำกับดูแลอย่าง ก.ล.ต. และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการส่งเสริม Regulatory Sandbox เพื่อทดสอบนวัตกรรมทางการเงินใหม่ๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการสร้างความเข้าใจร่วมกันและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ลงทุนรายใหม่ในประเทศ

นอกจากหลักการข้างต้นแล้ว การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการขับเคลื่อนตลาดทุนนั้นย่อมมาพร้อมกับความท้าทายและความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการหลอกลวง ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานกำกับดูแล หน่วยธุรกิจและตัวผู้ลงทุนเองต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังที่เคยปรากฏกรณีปัญหาในแพลตฟอร์มสินทรัพย์ดิจิทัลหรือการหลอกลวงผ่านแอปพลิเคชันลงทุนปลอมในประเทศไทย ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาตลาดทุนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในประเทศไทยเป็นไปอย่างยั่งยืนและมั่นคง ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1) การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและหน่วยธุรกิจ

หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบธุรกิจควรทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมการสร้างเนื้อหาความรู้ทางการเงินที่เข้าถึงง่ายและสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ช่องทางที่เป็นที่นิยมและเน้นประเด็นที่สอดคล้องกับปัญหาของชะชาชน เช่น การบริหารหนี้และการออมเพื่อเกษียณ เป็นต้น ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับประสบการณ์ผู้ใช้งาน (User Experience) อย่างต่อเนื่อง โดยลงทุนในการพัฒนาระบบและแอปพลิเคชันให้ใช้งานง่าย สะดวก และตอบโจทย์ความต้องการของผู้ลงทุนมือใหม่ พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยหน่วยงานกำกับดูแลควรเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบธุรกิจ FinTech อย่างใกล้ชิด และพิจารณาปรับปรุงกฎเกณฑ์ให้ยืดหยุ่นและทันสมัย เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมโดยไม่ควบคู่กับการให้ความคุ้มครองผู้ลงทุน

2) ยกระดับมาตรการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์

กำหนดนโยบายให้ผู้ประกอบธุรกิจ FinTech ต้องลงทะเบียนและดำเนินุรกรรมในแพลตฟอร์มที่มีระบบรักษาความปลอดภัยเข้มงวด มีการตรวจสอบและอัปเดตระบบอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงให้ความรู้แก่ผู้ใช้งานเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์และวิธีการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ ขณะเดียวกัน หน่วยงานกำกับดูแลควรกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยที่เข้มงวดและมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ สร้างกลไกการแจ้งเตือนและการรับมือกับภัยคุกคาม รวมถึงการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีที่อาชญากรใช้คุกคามผู้ลงทุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับผู้ลงทุนต่อไป

5. สรุป

กรณีศึกษาของ AJAIB ในประเทศอินโดนีเซียชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการลดอุปสรรคการเข้าถึงตลาดทุนและส่งเสริมการลงทุนในกลุ่มผู้ลงทุนรายย่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการลงทุน การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ของภาครัฐที่อนุญาตให้มีการเปิดบัญชีออนไลน์ได้นั้น นับเป็นปัจจัยเร่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเติบโตอย่างก้าวกระโดด นอกจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีแล้ว การให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ทางการเงินในกลุ่มผู้ลงทุนใหม่ การพัฒนาระบบเพื่อความสะดวกสบาย และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานกำกับดูแล ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในตลาดทุน รวมถึงการเติบโตอย่างก้าวกระโดดและการสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าของ AJAIB ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งเน้นที่ความต้องการและประสบการณ์ของลูกค้า การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการทำให้บริการเข้าถึงง่าย และการทำงานร่วมกับภาครัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตลาดทุนและบริการทางการเงินในประเทศอื่น ๆ ได้ การขับเคลื่อนความรู้ทางการเงินด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการสร้างการเข้าถึงและส่งเสริมการเติบโตของตลาดทุนในยุคปัจจุบัน ทำให้การนำบทเรียนจาก AJAIB มาปรับใช้นประเทศ ควบคู่ไปกับการตระหนักถึงความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและเรียนรู้จากกรณีศึกษาต่าง ๆ จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนตลาดทุนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

อ้างอิง

(1) สถานะยูนิคอร์น (Unicorn) หมายถึง บริษัทสตาร์ทอัพเอกชนที่มีมูลค่ามากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คำนี้ใช้เป็นสัญลักษณ์ของบริษัทที่มีความเติบโตอย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จสูงในตลาดสตาร์ทอัพ

(2) Millennial หรือ Generation Y คือกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี 1981 ถึง 1996. พวกเขามักถูกเรียกว่า “คนรุ่นวาย” หรือ “คนรุ่นสร้างสรรค์” และเป็นรุ่นที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี

รายการอ้างอิง

@Fpojournal. (2564). การขับเคลื่อนความตระหนักรู้ทางการเงินในภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีดิจิตอล: กรณีศึกษาจากประเทศอินโดนีเซีย. https://youtu.be/aR8TBUB_SpA?si=dtvSz34KZXscgu9_

THE ROLE OF TAX POLICY IN PROMOTING ECONOMIC DEVELOPMENT: EXPERIENCES OF SINGAPORE AND LESSONS FOR *Thailand*

By
Ratchapol Pongprasert
Mayoon Boonyarat
Fiscal Policy Office

The Fiscal Policy Office's Knowledge Management Team, in collaboration with the Division of Macroeconomic Policy and Fiscal and Finance Journal, organized a special lecture on "The Role of Tax Policy in Promoting Economic Development: Lessons from Singapore's Experience" on September 3, 2024, at the Office of the Permanent Secretary Building. This lecture featured a distinguished speaker, Assoc. Prof. Dr. Stephen Phua from the National University of Singapore who delivered a compelling presentation, sharing valuable insights into Singapore's successful tax policies and their potential relevance to Thailand's economic development. This article summarizes the key takeaways from the lecture.

Dr. Stephen Phua

Associate Professor from the Faculty of Law at the National University of Singapore and Director of LLM (International Business Law) program

Dr. Stephen Phua commenced his lecture by acknowledging on Thailand's position as the second largest economy in ASEAN, emphasizing the importance of sharing lessons between Singapore and Thailand from the past mistakes to enhance regional cooperation. He then outlined the following content in his lecture. by initially providing a brief overview of the history of Singapore's tax system and policy, He shows the Singaporean progress from the period since its independence in 1965 (SG50), explaining how these policies were instrumental in driving economic development and helping Singapore recover from four major economic crises. Secondly, he underscored Singapore's emphasis on two fundamental principles for maintaining fiscal sustainability: revenue diversity and expenditure restraint. He further discussed his research on the SG100 Tax Policy, noting that "what worked in the first 50 years may not work in the next 50 years... my research shows it will not work. Therefore, we need to change... we need to reform, find new sources of revenue, and find ways to supplement government revenue and spread the burden of government expenditure. These are the future challenges," he emphasised.

1. History of Singapore Tax System and Tax Policy: SG50

For the very first topic, Dr. Stephen Phua explained that Singapore inherited a corporate tax rate of 40 percent from the British colonization era. The rate, however, plunged to 17 percent over about five decades, with an average annual reduction of 0.8 percentage points. Initially, Singapore witnessed high unemployment owing to the British military withdrawal in 1963. The government, therefore, adopted an import substitution policy, encouraging local enterprises to produce goods for domestic consumption. However, after two years as part of Malaysia, Singapore lost access to the Malaysian market when it gained independence in 1965. The country shifted to an export orientation, attracting multinationals to produce low-value goods, such as toys and simple devices.

Subsequently, Singapore restructured its economy by raising wages to advance into higher-value industries, particularly semiconductors and hard drives, aiming for long-term growth. These rapid wage increases eventually led to a loss of competitiveness, leading to Singapore's first recession in 1985. In response, the government swiftly reduced the corporate taxes rate to 33 percent and diversified the economy into financial services to sustain the economy growth, encouraging global banks like Bank of America and Citibank to support the economy through capital markets and credit.

By the final phase, Singapore faced global challenges such as the Asian Financial Crisis, SARS, and terrorism. The country realized that relying on just two engines of growth—manufacturing and financial services—was insufficient. The country diversified its economy by developing multiple sectors—such as high-tech, education, and medical tourism—to create a long-term growth strategy aimed at consistent and sustainable expansion. He noted, "We may need twenty engines, each contributing 5%, which would provide more balanced growth between 3% and 5%, ensuring long-term sustainability."

At the end of this topic, Dr. Stephen Phua also emphasized how reducing tax rates in Singapore resulted in increased revenue, aligning with the principles of the Laffer Curve theory. Singapore identified the optimal tax rate or "sweet spot" where income tax revenue significantly increased. Despite the lower tax rates, the proportion of income tax revenue relative to GDP, depicted as an orange line, remained stable. This indicates that the government continued to collect a consistent percentage of taxes for every dollar produced, without compromising profitability.

Corporate Tax Rate and Revenue between 1960 and 2015

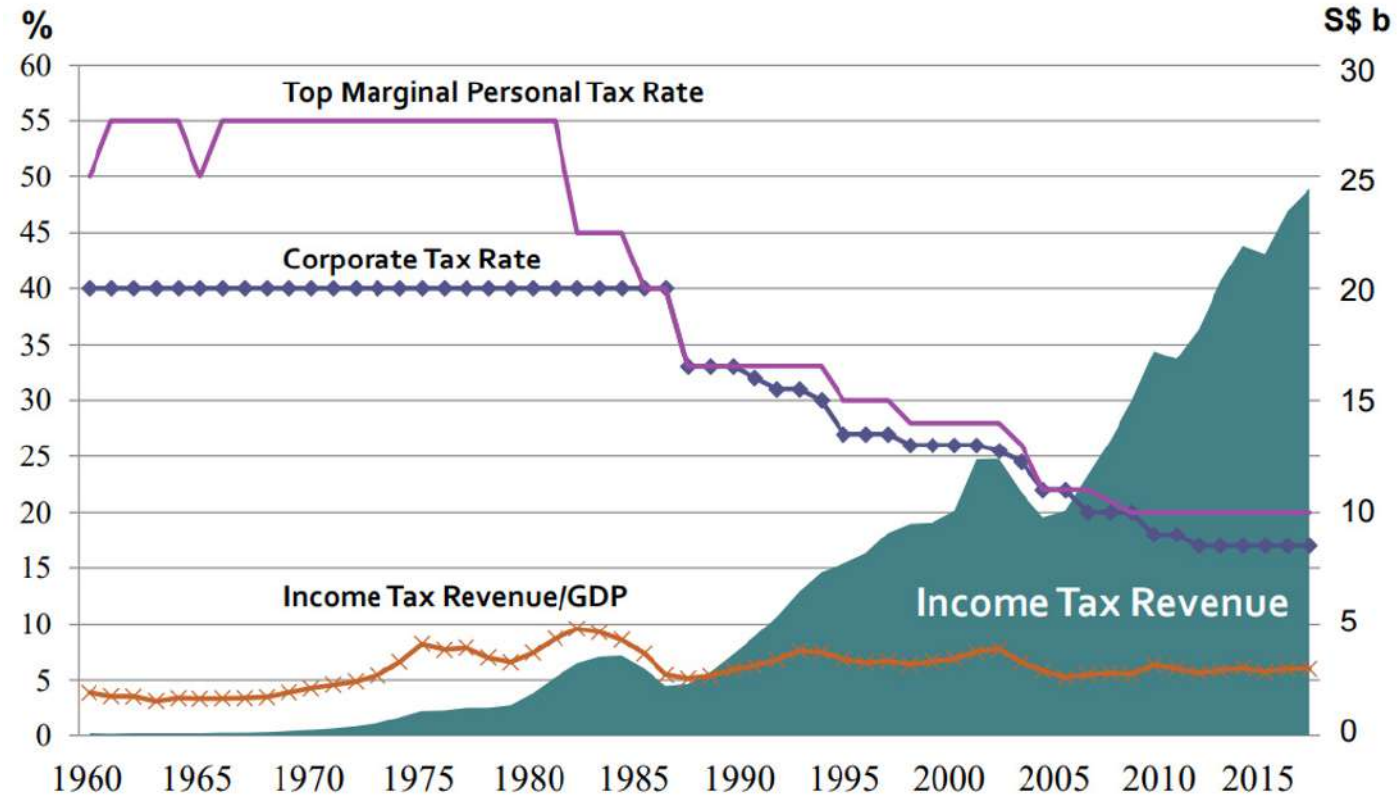

Source : IRD and IRAS Annual Reports

2. Singapore SG50 Tax Policy: Fiscal Sustainability

In this section, Dr. Stephen Phua suggested that fiscal sustainability could be achieved through revenue diversity and expenditure restraint. To enhance revenue diversity, there were three approaches: 1) reducing income tax, 2) creating new taxes, and 3) increasing non-tax revenue. First and foremost, he supported reducing income tax to stay globally competitive, as many countries were moving towards lower corporate tax rates (e.g., the U.S. decreased its corporate tax rate from 35% to 21%). Moreover, he anticipated that most countries would eventually converge to a corporate tax range of 15-25% to attract and retain mobile capital, given the increasing intangibility of modern economies, which made it easier for businesses to relocate. For example, he illustrated that in Singapore, even air conditioning was provided as a service, where users were billed based on their usage rather than owning the equipment. In addition to reducing taxes,

Dr. Phua also emphasized the need to introduce new tax schemes, such as GST, property taxes, and casino taxes to capture revenue from regulated activities. He also noted that the timing of introducing new taxes is critical, as demonstrated by Singapore's gradual GST increase amid strong economic growth, in contrast to Hong Kong's significantly failed attempt to introduce GST due to public resistance. Lastly, he underscored the crucial importance of increasing non-tax revenue by implementing fees for public services and regulatory compliance, particularly in countries with large informal economies, such as China and India.

According to the expenditure perspective, Singapore focused on careful budget management in several ways. Firstly, Dr. Stephen Phua essentially emphasized minimizing expenses and fostering self-reliance, especially as future generations influenced by Western culture might face new challenges. Therefore, Singapore maintained a sustainable tax-to-GDP ratio of 15-19%, adapting to demographic shifts. Another point was that to avoid unnecessary spending, the government prioritized saving, maintained an efficient public service, and leveraged technology to improve efficiency. Many services such as tax filings were moved online. This digital approach reduced costs and enhanced compliance with automatic penalties, promoting a tech-friendly system. Additionally, cashless transactions and online services minimized delays, while privatizing utilities and transportation eased financial pressure.

3. Coping with Past Economic Crises

For this topic, Dr. Stephen Phua identified four past economic crises, in which Singapore employed a tax system to cope with these crises. Firstly, Singapore obviously lost cost competitiveness in 1985 due to higher wages, emerging market competition, and lower foreign demand, resulting in reduced real GDP. The government responded by cutting the Corporate Income Tax (CIT) by 7 percentage points to minimize business failures. Additionally, the Central Provident Fund contribution rate was reduced from 25% to 10%, yielding significant cost savings and enabling key projects, as he noted, "the government can take on the project. Then the economy recovered in two years."

During the 1997 Asian Financial Crisis, excessive leverage and currency mismatches, along with fixed exchange rates, caused a financial bubble. As exports plummeted and real GDP contracted by 2.1% in 1998, the government implemented tax and wage cuts, along with monetary policy adjustments, to support exports and develop a resilient bond market. This approach, combined with a tightly regulated banking system, a flexible wage structure, and a 50% cut in employer CPF contributions, resulted in rapid recovery and economic stabilization.

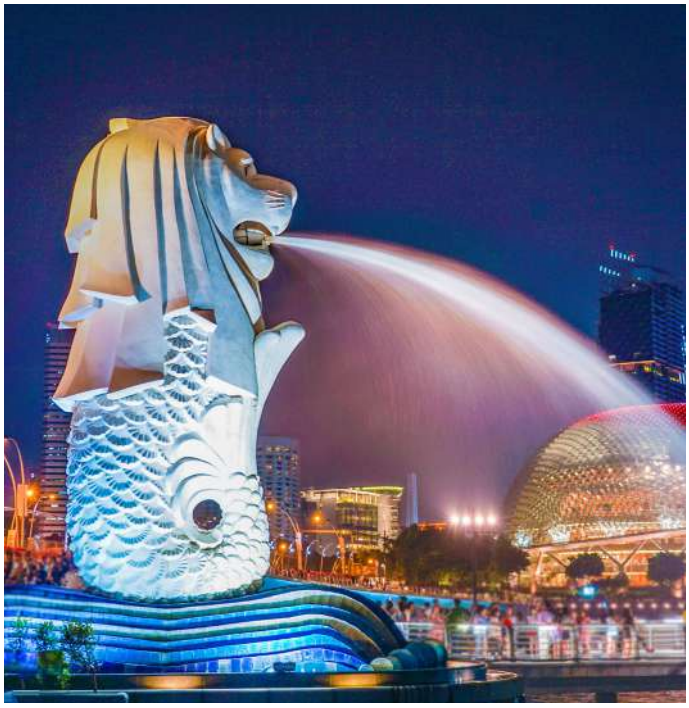

From 2001 to 2004, global shocks from events such as the 9/11 attacks, the Iraq War, and the SARS outbreak caused economic uncertainty. This resulted in a 1.2% contraction in real GDP in 2001 and a rise in unemployment, which reached a peak of 6.2%. In response, the government introduced fiscal measures aimed at stimulating recovery, including a reduction in the CIT rate to 20% and a decrease in personal income tax (PIT) rates. These policies helped drive economic recovery and job creation, while efforts were also made to address structural unemployment by focusing on skills matching between an individual's skills and the requirements of a particular role, as technology began to replace traditional roles in industries such as accounting.

Lastly, in 2008, during the Global Financial Crisis, Singapore introduced the Jobs Credit Scheme, subsidizing 30% of salaries to encourage businesses to retain workers. This immediate wage subsidy provided a critical incentive for companies to maintain employment, stabilizing the workforce amid global uncertainty and supporting economic resilience during a challenging period.

4. Future Challenges: SG100

Dr. Stephen Phua went on to focus in depth on three major challenges facing Singapore's economy. First and foremost, there was a trade-off for achieving rapid economic prosperity. While real GDP and GDP per capita surged, inequality emerged, as reflected by the Gini coefficient. Although government efforts, such as transfers and credits, maintained the Gini coefficient at 0.35, the tax system was now supporting a growing number of dependents, with fewer workers contributing to it.

In addition, the demographic shift also presented a future challenge for Singapore. Because of the two-child policies implemented in the 1970s, the nation's aging population and low fertility rates contributed to a declining labor force, particularly noticeable in the 35-year-old age group. To address these issues, Singapore implemented several strategies, including offering scholarships to international students to attract and retain top talent as long-term residents and workers.

Finally, he also highlighted the challenges to fiscal sustainability. The first concern stemmed from the changing social compact, where increased elderly support through initiatives like the Pioneer Package and Merdeka Generation Package had increased public expenditure. Second, structural unemployment driven by AI disruption required educational adaptations: "In law school, we implement three things: learn coding and programming, learn risk financial statement, and learn communication. So, we prepare for structural unemployment coming up." he explained. Thirdly, half of Singapore's tax revenue came from the top 10% of companies, which paid 80% of Corporate Income Tax (CIT). If these companies were to relocate or reduce operations, it would have plummeted to tax revenue and employment. In response, Singapore introduced new revenue sources, such as casino taxes and property taxes, to generate alternative revenue sources and boost tourism.

5. Conclusion

Above all, Dr. Stephen Phua's enlightening lecture provided a comprehensive overview of Singapore's tax policy journey, offering invaluable insights into its implications for future economic development. By sharing Singapore's experiences, he underscored the importance of adaptability to evolving economic landscapes, maintaining fiscal sustainability, and addressing emerging challenges such as inequality, demographic shifts, and technological advancements.

As Thailand aspires to achieve sustained economic growth and prosperity, the lessons learned from Singapore's tax policy framework can serve as a valuable guide. By implementing strategic tax policies that foster investment, innovation, and equitable wealth distribution, Thailand can solidify its position as a competitive and resilient economy in the global market.

Last but not least, I extend my sincere gratitude to Dr. Stephen Phua for graciously accepting this opportunity and sharing his expertise with young policymakers like myself. His insights into Singapore's past experiences and future challenges have been truly enlightening. I would also like to express my appreciation to Mr. Mayoon Boonyarat, Director of Social Protection Strategy and Development Division, Mr. Chaiwat Hanpitakpong, Senior Economist at the Fiscal Policy Office, and the Knowledge Management Team for organizing this fruitful event.

ฟองสบู่ยุค AI

การประเมินมูลค่าและความเสี่ยงตลาดหุ้นเทคโนโลยีสหรัฐฯ

โดย
วิมุตติ เปี่ยมใจ
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ขอขอบคุณ นายธนพล กาลเนาวกุล เศรษฐกรชำนาญการ ดร. ปาริฉัตร คลิ้งทอง ผู้อำนวยการส่วนการวิเคราะห์เศรษฐกิจการเงินและต่างประเทศ ดร. พงศ์นคร โภชากรณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจมหภาค ที่ช่วยให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำบทความนี้ อนึ่ง บทความนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ไม่ได้สะท้อนความคิดเห็นของหน่วยงาน ทั้งนี้ อ้างอิงข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ในบทความเรื่องดังกล่าว ณ 31 ตุลาคม 2568

บทสรุปผู้บริหาร

• ตลาดหุ้นเทคโนโลยีของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะกลุ่ม Magnificent 7 ได้ขยายตัวอย่างมหาศาล จนกระทั่ง ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2568 มีมูลค่าตลาดรวมอยู่ที่ 21.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 37% ของมูลค่าตลาดรวม S&P 500 สถานการณ์นี้ได้จุดชนวนการถกเถียงเชิงนโยบายอย่างเข้มข้น (เช่น IMF 2025 และ ECB 2025) เกี่ยวกับความเสี่ยงของการประเมินมูลค่าที่สูงเกินไป

• มุมมองการเติบโตที่สมเหตุสมผล (Boom Argument) ชี้ว่ามูลค่าปัจจุบันยังคงสมเหตุสมผลจาก การประเมินด้วยแบบจำลองส่วนลดเงินปันผล (DDM) โดยอัตราการเติบโตของกำไรที่จำเป็นอยู่ที่ประมาณร้อยละ 12 ต่อปี (ปรับอัตราเงินเฟ้อแล้ว) ในช่วง 5 ปีข้างหน้า ซึ่งถือว่าต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่บริษัทเหล่านี้เคยทำได้จริงในอดีตที่ร้อยละ 33 ปัจจัยพื้นฐานนี้สนับสนุนโดยการที่ AI ถูกมองว่าเป็นเทคโนโลยีที่ Mature แล้ว

• ในทางกลับกัน มุมมองภาวะฟองสบู่ (Bubble Argument) ได้รับการสนับสนุนจากหลักฐานเชิงโครงสร้างและเชิงปริมาณที่น่ากังวลหลายประการ ประการแรก มีการค้นพบปรากฏการณ์ การลงทุนแบบวงจรที่ผู้ให้บริการคลาวด์และผู้ผลิตชิป (เช่น ดีล AMD/OpenAI) ทำการลงทุนเชิงกลยุทธ์ในลูกค้าของตนเอง เพื่อสร้าง อุปสงค์เทียม (Synthetic Demand) ประการที่สอง ภาวะเศรษฐกิจมหภาคมีการกระจุกตัวอย่างสุดขั้ว โดยการเติบโตของ GDP สหรัฐฯ ถึง 92% ในครึ่งแรกของปี 2025 มาจากการลงทุนในภาคส่วน AI ซึ่งคิดเป็นเพียง 4% ของเศรษฐกิจ ซึ่งชี้ว่าเศรษฐกิจส่วนที่เหลืออีก 96% อยู่ในภาวะหยุดนิ่ง ประการที่สาม การวิเคราะห์ Real Equity Risk Premium (ERP) พบว่าส่วนชดเชยความเสี่ยงลดลงเหลือเพียง 2.30% ซึ่งอยู่ในโซนสีแดง (Red Zone) และเป็นระดับที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่วิกฤตดอทคอม

• สัญญาณเตือนและข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์พบความขัดแย้งที่สำคัญ คือแม้ Real ERP จะชี้ว่าตลาด “Priced for Perfection” แต่ดัชนี Fear & Greed กลับอยู่ในภาวะ “Extreme Fear” ดังนั้น แม้ราคาอาจมีพื้นฐานรองรับบางส่วน แต่ความเปราะบางเชิงระบบที่เพิ่มขึ้นจากอุปสงค์เทียม การเติบโต GDP ที่บิดเบือน และ ERP ที่ต่ำมาก (Thin ERP Zone) เรียกร้องให้มีการหลีกเลี่ยงความคาดหวังที่สูงเกินไป และเน้นการกระจายความเสี่ยง โดยเฉพาะการพิจารณาโยกย้ายสินทรัพย์ไปยังสินทรัพย์ปลอดภัย และระมัดระวังความเสี่ยง 3 ประการ (1) ความผิดหวังจากผลประกอบการ ที่อาจทำให้การใช้จ่ายขององค์กรชะงักงัน (2) นโยบาย Fed ที่ผิดคาด (Higher for Longer) และ (3) การแข่งขันที่รุนแรงจากจีน (เช่น ชิป Huawei Ascend 910C)

1. บทนำ

ภูมิทัศน์เศรษฐกิจโลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับภาวะที่น่าสนใจและซับซ้อน โดยตลาดหุ้นสหรัฐฯ โดยเฉพาะในภาคเทคโนโลยี ปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนก่อให้เกิดความกังวลต่อความเป็นไปได้ของฟองสบู่ทางการเงิน กลุ่ม “Magnificent 7” มีมูลค่าตลาดรวมกว่า 21.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐหรือคิดเป็น 37% ของมูลค่าตลาดรวมของดัชนี S&P 500 ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2568 ความร้อนแรงดังกล่าวได้กระตุ้นให้ธนาคารกลางอังกฤษ (BoE) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ออกมาเตือนถึงความเสี่ยงจากการประเมินมูลค่าที่ตึงตัว และการปรับฐานที่อาจเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในระยะข้างหน้า

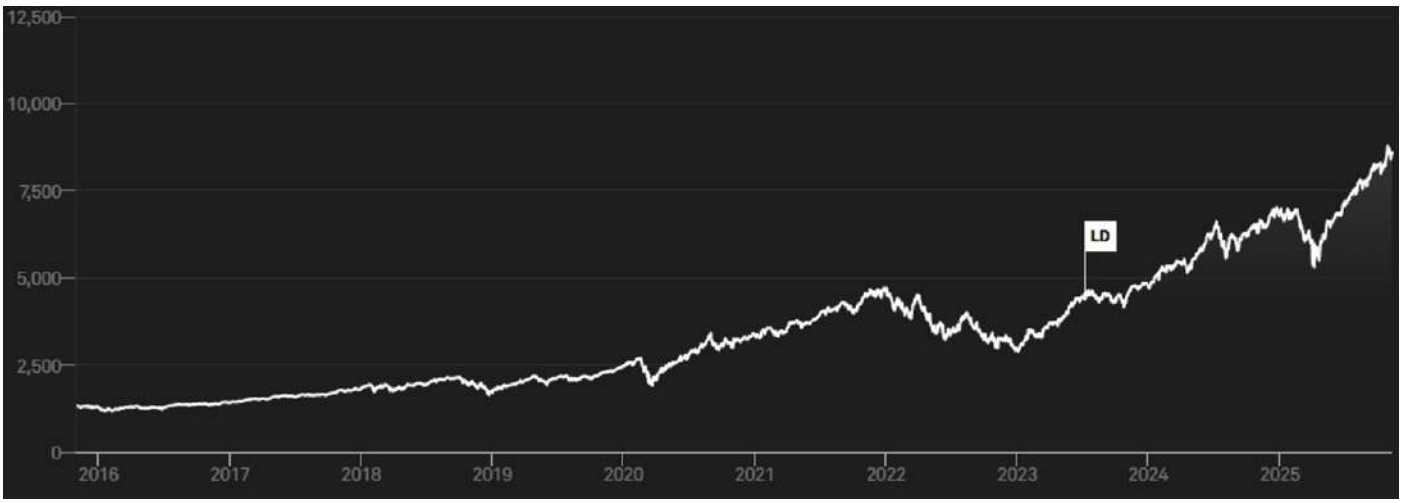

ภาพที่ 1 : ดัชนีหุ้น 10 บริษัทที่ใหญ่ที่สุดใน S&P 500
ที่มา : S&P Global

ความกังวลเกี่ยวกับความร้อนแรงของภาคเทคโนโลยีไม่ใช่เรื่องใหม่ อุตสาหกรรมเทคโนโลยีมีประวัติศาสตร์ของวงจรการเติบโตอย่างรวดเร็วและการล่มสลาย หรือ booms and busts มาอย่างต่อเนื่อง โดยกรณีศึกษาที่มักถูกหยิบยกมาเปรียบเทียบมากที่สุดคือ ภาวะฟองสบู่ดอทคอม[1] ในช่วงปลายทศวรรษ 1990s และกระแส AI Hype[2] ในปัจจุบันมีลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกับฟองสบู่ในอดีตหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ตลาดถูกขับเคลื่อนด้วยการเก็งกำไรและความกระตือรือร้นมากกว่ามูลค่าพื้นฐานที่แท้จริง อีกทั้งการเกิดขึ้นของแนวทางการประเมินมูลค่าแบบใหม่ เช่น การให้คุณค่ากับจำนวนพารามิเตอร์ของโมเดลแทนการใช้ตัวชี้วัดดั้งเดิมอย่างอัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E Ratio) หรือกระแสเงินสด ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับการใช้จำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์เป็นเกณฑ์วัดมูลค่าในยุคดอทคอม

---

1 ภาวะฟองสบู่ดอทคอม (Dot-Com Bubble): อ้างอิงถึงช่วงปี 1995–2000 ที่มีการเก็งกำไรในหุ้นอินเทอร์เน็ตอย่างรุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีผลกำไรจริงรองรับ (Taherdoost, 2025)

2 ลักษณะของฟองสบู่ (Morphology of a Bubble): อ้างอิง Floridi (2024) ซึ่งระบุว่า AI Hype มีลักษณะ 5 ประการของฟองสบู่เทคโนโลยี ได้แก่ (1) มีเทคโนโลยีที่พลิกโฉมเป็นแกนกลาง (2) การเก็งกำไรนำหน้าความเป็นจริง (3) การใช้กระบวนทัศน์การประเมินค่าแบบใหม่ (4) นักลงทุนรายย่อยมีส่วนร่วมสูง (FOMO) และ (5) มีช่องว่างด้านกฎระเบียบ

อย่างไรก็ตาม นักวิเคราะห์อีกกลุ่มหนึ่งโต้แย้งว่าการเปรียบเทียบนี้อาจไม่ถูกต้องทั้งหมด โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญ พวกเขามองว่านี่คือ AI Boom หรือการเติบโตอย่างรวดเร็ว ไม่ใช่ฟองสบู่ โดยมีเหตุผลสนับสนุนว่า เทคโนโลยี AI ในปัจจุบันนั้นเป็นเทคโนโลยีที่เติบโตเต็มที่ (Mature) (Dobre et al., 2020) และมีความก้าวหน้ามากกว่าอินเทอร์เน็ตในยุคเริ่มต้นและที่สำคัญที่สุดคือ บริษัทเทคโนโลยีในปัจจุบันมีผลกำไรที่เกิดขึ้นจริง และกระแสเงินสดที่แข็งแกร่งรองรับการประเมินมูลค่า ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากยุคดอทคอมที่บริษัทจำนวนมากไม่มีกำไร นอกจากนี้ รูปแบบการทำลายอย่างสร้างสรรค์ (Creative Destruction) ในยุคปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไป โดยบริษัทเทคโนโลยีรายใหญ่ เช่น Microsoft และ Google ได้กลายเป็นผู้เข้าซื้อกิจการ Startup ที่มีศักยภาพ แทนที่จะถูกแทนที่โดยผู้เล่นรายใหม่ในตลาดเหมือนในอดีต ขณะเดียวกัน ยังมีการเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีว่า “ฟองสบู่ที่มีเหตุผล” (Rational Bubble) อาจเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ แม้ฟองสบู่ดังกล่าวอาจแตกในที่สุด แต่เทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าวจะยังคงอยู่ และมีส่วนช่วยยกระดับผลิตภาพแรงงาน ค่าจ้าง และศักยภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาวอย่างยั่งยืน (Hirano et al., 2025)

2. สถานการณ์ฟองสบู่ตลาดหุ้นของสหรัฐฯ ในอดีต – ปัจจุบัน

กรณีศึกษาที่มักถูกหยิบยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด คือ ภาวะฟองสบู่ดอทคอม ในช่วงปี 2538–2543 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การถือกำเนิดของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้สร้างความคาดหวังอย่างมหาศาลในตลาดการเงิน นักลงทุนจำนวนมากหลั่งไหลเข้าลงทุนในบริษัทที่มีชื่อโดเมนลงท้ายด้วยคำว่า “.com” โดยแทบไม่คำนึงถึงความสามารถในการทำกำไรหรือความยั่งยืนของรูปแบบธุรกิจ ผลจากกระแสดังกล่าวทำให้ดัชนี NASDAQ Composite ปรับตัวเพิ่มขึ้นกว่า 582% ภายในระยะเวลาเพียง 5 ปี ก่อนที่ฟองสบู่จะแตกอย่างรุนแรงในปี 2543 ส่งผลให้ดัชนีลดลงมากกว่า 75% ภายในปี 2545 และทำให้บริษัทจำนวนมากต้องล้มละลาย

สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบัน ณ เดือนพฤศจิกายน 2568 อยู่ภายใต้กระแส “ยุคตื่น AI” (AI Rush) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ การกระจุกตัวของตลาดในระดับสูงที่สุดในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ หุ้นกลุ่มเทคโนโลยีชั้นนำเพียง 10 บริษัท (Mag10) มีมูลค่ารวมคิดเป็นประมาณหนึ่งในสามของมูลค่าตลาดรวมทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสูงกว่าจุดสูงสุดในยุคฟองสบู่ดอทคอมเมื่อปี 2543 อย่างมีนัยสำคัญ

ภาวะเปราะบางดังกล่าวยิ่งสะท้อนชัดจากข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคล่าสุด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการพึ่งพาภาคเทคโนโลยีในระดับที่สูงผิดปกติ การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ล่าสุดระบุว่า หากไม่นับรวมการลงทุนในศูนย์ประมวลผลข้อมูล (Data Center) การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของสหรัฐฯ ในช่วง ครึ่งแรกของปี 2568 จะอยู่ที่เพียงร้อยละ 0.1 กล่าวคือ ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูล ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 4 ของระบบเศรษฐกิจ กลับเป็นผู้สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจมากถึงร้อยละ 92 (Lichtenberg, N., 2025) ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งสะท้อนภาวะการพึ่งพาภาคเศรษฐกิจเพียงกลุ่มเดียวอย่างเข้มข้น ขณะที่เศรษฐกิจในวงกว้างอีกกว่าร้อยละ 96 แทบไม่มีการขยายตัว

นอกจากนี้ ภาวะการประเมินมูลค่าที่สูงเกินจริงยังสะท้อนให้เห็นในระดับห่วงโซ่อุปทานโลก โดยพิจารณาจากอัตราส่วนมูลค่าตลาดหลักทรัพย์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) หรือที่เรียกว่า “Buffett Indicator” ซึ่งใช้วัดระดับราคาหุ้นเทียบกับขนาดของเศรษฐกิจจริง ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 ชี้ว่า มูลค่าตลาดหุ้นของสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ประมาณ 220% ของ GDP ซึ่งถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ (โดยค่าเฉลี่ยระยะยาวอยู่ที่ราว 100–120%) สะท้อนถึงภาวะการประเมินมูลค่าหุ้นที่ตึงตัว โดยเฉพาะในภาคเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน ไต้หวัน ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของโลก โดยมี บริษัท Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC) เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุด มีค่า Buffett Indicator สูงกว่า 300% ของ GDP ซึ่งเป็นระดับสูงที่สุดในโลกในขณะนี้ ภาวะดังกล่าวสะท้อนถึงการไหลเข้าของเม็ดเงินลงทุนจำนวนมากในหุ้นกลุ่มเทคโนโลยีและชิปประมวลผลขั้นสูง อันเป็นผลจากกระแส “AI Rush” ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ระดับ Buffett Indicator ที่สูงผิดปกติทั้งในสหรัฐฯ และไต้หวัน บ่งชี้ถึง ความเข้มข้นของการเก็งกำไรในภาคเทคโนโลยีและความเสี่ยงของการกระจุกตัวของมูลค่าทางเศรษฐกิจในภาคส่วนเดียว ซึ่งอาจนำไปสู่ความผันผวนเชิงระบบหากเกิดการปรับฐานของตลาดในอนาคต

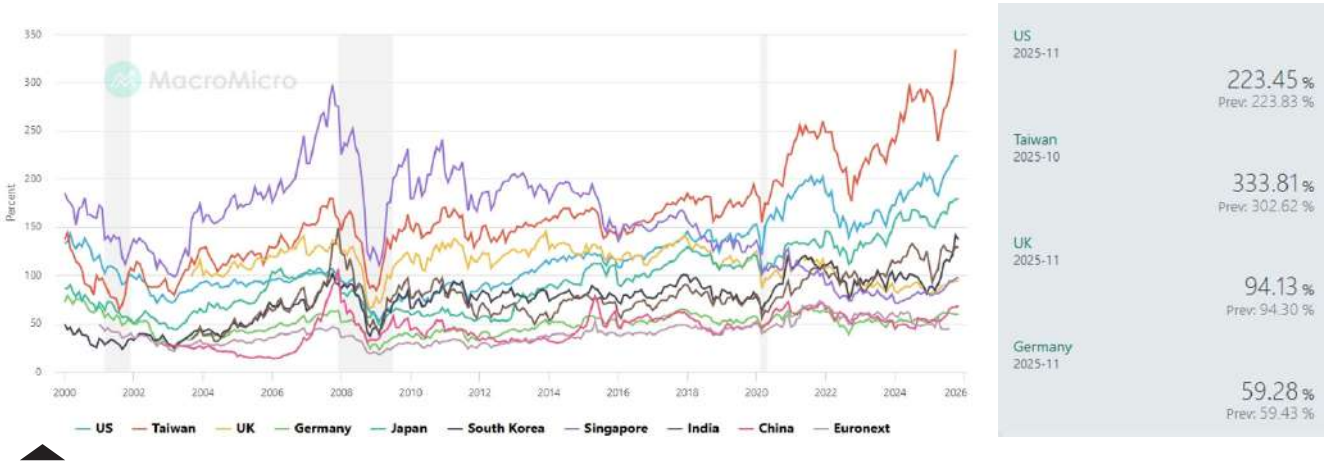

ภาพที่ 2: มูลค่าตลาดหลักทรัพย์เทียบกับ GDP (Buffett Indicator)
ที่มา : MacroMicro

นอกจากนี้ ในระดับจุลภาค ยังพบกลไกเชิงโครงสร้างที่น่ากังวล คือปรากฏการณ์ “การลงทุนแบบหมุนเวียน” (Circular Investment) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้ผลิตชิปประมวลผล (เช่น AMD) และผู้ให้บริการคลาวด์รายใหญ่ (เช่น Microsoft, Amazon และ Google) เข้าลงทุนเชิงกลยุทธ์ในบริษัทลูกค้าของตนเอง (เช่น OpenAI, Anthropic) เพื่อสร้าง “อุปสงค์เทียม” (Synthetic Demand)[3] สำหรับผลิตภัณฑ์ของตน ผลที่เกิดขึ้นคือวงจรป้อนกลับ (Feedback Loop) ที่บิดเบือนกลไกตลาด เนื่องจากรายได้จากบริการคลาวด์ส่วนหนึ่งอาจมาจากเงินลงทุนของบริษัทเองที่หมุนเวียนกลับเข้าสู่ระบบ

3 อุปสงค์เทียม (Synthetic Demand): คือ อุปสงค์ที่ไม่ได้เกิดจากตลาดตามธรรมชาติ แต่เกิดจากกลไกทางการเงินที่ผู้ขายสร้างขึ้น (เช่น การที่ผู้ขายให้เงินทุนแก่ผู้ซื้อเพื่อนำเงินนั้นกลับมาซื้อสินค้าของตนเอง) (อ้างอิงข้อมูล: ODSC. (2025, October 9). AMD and OpenAI Strike Multi-Billion-Dollar AI Chip Partnership.)

3. เครื่องมือประเมินภาวะตลาดและการตรวจจับสัญญาณของภาวะฟองสบู่

เพื่อให้การประเมินภาวะตลาดและการตรวจจับสัญญาณของภาวะฟองสบู่มีความเป็นระบบและมีน้ำหนักทางวิชาการ ส่วนนี้จะอธิบายถึง “เครื่องมือวิเคราะห์” ที่ใช้เป็นกรอบหลักในการตีความและทดสอบสมมติฐานเชิงเศรษฐศาสตร์การเงินในบทถัดไป โดยมุ่งเน้นเครื่องมือที่สามารถสะท้อนทั้งมิติของ “มูลค่าพื้นฐาน” (Fundamentals) และ “พฤติกรรมของตลาด” (Market Behavior) ได้อย่างรอบด้าน โดยเครื่องมือทั้งสามที่นำเสนอได้รับการคัดเลือกโดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือทางทฤษฎีและการยอมรับในระดับสากล ประกอบด้วย

3.1 Real Equity Risk Premium (ERP)

Real Equity Risk Premium (Real ERP) คือ ส่วนต่างของผลตอบแทนที่นักลงทุนคาดหวังว่าจะได้รับเพิ่มขึ้นจากการเลือกลงทุนในตลาดหุ้น (ซึ่งมีความเสี่ยง) แทนที่จะลงทุนในพันธบัตรที่ปราศจากความเสี่ยงและชดเชยเงินเฟ้อ เช่น Treasury Inflation-Protected Securities (TIPS) โดยตัวชี้วัดนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินว่าราคาหุ้นในปัจจุบันมีความสมเหตุสมผลเพียงใด เมื่อเทียบกับต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการลงทุนในสินทรัพย์ปลอดความเสี่ยง ข้อมูลอ้างอิงจาก Yahoo Finance (2025, November) ผ่านดัชนี S&P U.S. Equity Risk Premium Index (^SPUSERPT) ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งข้อมูลมาตรฐานที่นักวิเคราะห์ทั่วโลกใช้ติดตาม

กรอบการวิเคราะห์นี้ตั้งอยู่บนสมการพื้นฐานดังนี้

Real ERP = Forward Earnings Yield (E/P) – 10–Year Real Yield (TIPS Yield)

Forward Earnings Yield (E/P) คือ อัตราผลตอบแทนคาดหวังของหุ้น โดยคำนวณจากกำไรคาดการณ์ในช่วง 12 เดือนข้างหน้า (E) หารด้วยราคาหุ้นปัจจุบัน (P) ซึ่งเป็นส่วนกลับของอัตราส่วนราคาต่อกำไร (Forward P/E Ratio) และใช้เป็นตัวแทนของผลตอบแทนที่นักลงทุนคาดว่าจะได้รับจากตลาดหุ้นในอนาคต ขณะที่ 10–Year Real Yield (TIPS) คืออัตราผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐฯ อายุ 10 ปีที่ปรับตามเงินเฟ้อ ซึ่งสะท้อนต้นทุนของการถือสินทรัพย์ปลอดความเสี่ยง

ส่วนต่างระหว่างสองค่านี้ หรือที่เรียกว่า Equity Risk Premium (ERP) จึงเปรียบเสมือน ส่วนเผื่อความปลอดภัย (Margin of Safety) ของนักลงทุน หากค่า ERP มีค่าต่ำมาก (เข้าใกล้ศูนย์) หมายความว่านักลงทุนแทบไม่ได้รับผลตอบแทนเพิ่มเติมจากการแบกรับความเสี่ยงในการถือหุ้น ซึ่งเป็นสัญญาณของภาวะ “ความโลภและความชะล่าใจของตลาด” และมักเป็นลักษณะสำคัญที่เกิดขึ้นก่อนการแตกของฟองสบู่ ในทางกลับกัน หากค่า ERP สูงกว่าค่าเฉลี่ยในอดีตอย่างมาก มักสะท้อนภาวะ “ความกลัว” หรือ “ความไม่แน่นอนสูง” ของนักลงทุน ซึ่งมักเกิดขึ้นในช่วงเศรษฐกิจถดถอยหรือวิกฤติการเงิน

3.2 Dividend Discount Model (DDM)

Dividend Discount Model (DDM) คือ แบบจำลองประเมินมูลค่าหุ้นเชิงพื้นฐาน (Fundamental Valuation Model) โดยมีหลักการว่า มูลค่าที่แท้จริงของหุ้นในปัจจุบัน คือ ผลรวมของกระแสเงินสดหรือเงินปันผลที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ซึ่งถูกคิดลดกลับมาเป็นมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) เพื่อสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของบริษัท (Albori, M., et al., 2568)

โดยทั่วไป นักวิเคราะห์จะใช้แบบจำลองนี้ในการคำนวณ “ราคาที่เหมาะสม” (Fair Value) ของหุ้น โดยตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับอัตราการเติบโตของกำไรหรือเงินปันผลในอนาคต เช่น คาดว่าจะเติบโตในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี แล้วนำมาคิดลดด้วยอัตราผลตอบแทนที่นักลงทุนต้องการ เพื่อประเมินมูลค่าหุ้นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้ วิธีการคำนวณแบบย้อนกลับ (Agnostic Valuation Procedure) ซึ่งแตกต่างจากวิธีดั้งเดิมตรงที่ ไม่จำเป็นต้องตั้งสมมติฐานการเติบโตล่วงหน้า

แนวทางดังกล่าวจะใช้ ราคาหุ้นปัจจุบันที่ซื้อขายในตลาด เป็นจุดตั้งต้น แล้วคำนวณย้อนกลับทางคณิตศาสตร์เพื่อหาคำตอบว่า “อัตราการเติบโตของกำไรที่ตลาดคาดหวังไว้ (Implied Earnings Growth Rate)” อยู่ในระดับเท่าใด จึงจะทำให้ราคาหุ้นปัจจุบันสมเหตุสมผลตามหลักการทางการเงิน เครื่องมือนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการตอบคำถามในมิติของ “Boom” ว่า อัตราการเติบโตที่ตลาดกำลังสะท้อนอยู่นั้นเป็นระดับที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงตามศักยภาพของบริษัท หรือเป็นการประเมินมูลค่าที่สูงเกินจริงเมื่อเทียบกับผลการดำเนินงานในอดีต

3.3 Log–Periodic Power Law Singularity (LPPLS)

Log–Periodic Power Law Singularity (LPPLS) เป็น แบบจำลองทางคณิตศาสตร์เชิงปริมาณ (Quantitative Mathematical Model) ที่ใช้วิเคราะห์ “พฤติกรรมของราคา” (Price Dynamics) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจจับและคาดการณ์ช่วงเวลาที่ฟองสบู่มีแนวโน้มจะสิ้นสุดลง หรือที่เรียกว่า Crash Window (Hirano, T. et al., 2025)

เครื่องมือนี้มีลักษณะแตกต่างจากสองแบบจำลองก่อนหน้าอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ขณะที่ ERP และ DDM มุ่งเน้นการประเมิน “มูลค่าพื้นฐาน” (Fundamental Value) ของสินทรัพย์ทางการเงิน LPPLS มุ่งวิเคราะห์ “พฤติกรรมของราคา” โดยตรง ผ่านการตรวจจับอัตราเร่งของการปรับตัวขึ้นของราคาในช่วงฟองสบู่ โดยตั้งอยู่ บนสมมติฐานทางทฤษฎีว่า ในช่วง ระยะสุดท้ายของฟองสบู่ (Mania Phase) ราคาสินทรัพย์จะปรับตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าปกติอย่างมีแบบแผน ซึ่งเกิดจาก พฤติกรรมการเก็งกำไร (Speculative Trading) และการลอกเลียนแบบพฤติกรรมของนักลงทุน (Herding Behavior)

หากแบบจำลอง LPPLS ตรวจพบรูปแบบของการเร่งตัวที่ผิดปกติและสอดคล้องกับสมการทางทฤษฎี มันสามารถใช้เพื่อคาดการณ์กรอบเวลาที่มีแนวโน้มจะเกิดการปรับฐานของราคา หรือช่วงที่ฟองสบู่มีแนวโน้มใกล้ถึงจุดสิ้นสุดได้ เครื่องมือนี้จึงถือเป็นแนวทางเชิงคณิตศาสตร์ที่ช่วยเติมเต็มการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมของตลาด (Behavioral Analysis) เพื่อประกอบการประเมินความเสี่ยงของภาวะฟองสบู่ในเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ

3.4 การเปรียบเทียบเครื่องมือสำหรับประเมินภาวะตลาดและการตรวจจับสัญญาณของภาวะฟองสบู่

ในการประเมินว่าตลาดหุ้นกำลังอยู่ในภาวะ “ฟองสบู่” หรือไม่ นักเศรษฐศาสตร์และนักวิเคราะห์การเงินมักต้องใช้เครื่องมือหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมทั้งด้านมูลค่าพื้นฐานและพฤติกรรมของตลาด เครื่องมือหลักสามประเภทที่ได้รับการยอมรับในวงวิชาการและภาคปฏิบัติ ได้แก่ Real Equity Risk Premium (ERP), Dividend Discount Model (DDM) และ Log–Periodic Power Law Singularity (LPPLS) ซึ่งแม้จะมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการตรวจจับความผิดปกติของราคา แต่ต่างก็ใช้แนวทางและกรอบการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

เริ่มจาก Real Equity Risk Premium (ERP) ซึ่งเป็นเครื่องมือเชิงมูลค่า (valuation–based indicator) ที่มุ่งประเมินว่าราคาหุ้นในตลาดอยู่ในระดับสมเหตุสมผลหรือไม่ เมื่อเทียบกับผลตอบแทนของสินทรัพย์ปลอดความเสี่ยง ERP คำนวณจากส่วนต่างระหว่าง อัตราผลตอบแทนคาดหวังจากหุ้น (Forward Earnings Yield) กับ อัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐฯ ที่ปรับตามเงินเฟ้อ (TIPS Yield) ค่าที่ได้สะท้อน “ส่วนชดเชยความเสี่ยง” ที่นักลงทุนได้รับจากการถือครองหุ้นแทนพันธบัตร หากค่า ERP ต่ำมาก หมายความว่านักลงทุนแทบไม่ได้รับผลตอบแทนเพิ่มเติมจากการรับความเสี่ยง สะท้อนถึงภาวะตลาดที่ “โลภ” หรืออยู่ในช่วงมูลค่าสูงเกินจริง ในทางกลับกัน หากค่า ERP สูงกว่าค่าเฉลี่ยในอดีตมาก มักเป็นสัญญาณของความกลัว ความไม่แน่นอน หรือภาวะเศรษฐกิจถดถอย เครื่องมือนี้จึงมีประโยชน์ในการวัดอารมณ์ของตลาด (market sentiment) และมักถูกใช้เป็นสัญญาณเตือนล่วงหน้าก่อนการปรับฐานใหญ่ของตลาดหุ้น

ในอีกมุมหนึ่ง Dividend Discount Model (DDM) เป็นเครื่องมือเชิงพื้นฐาน (fundamental model) ที่อาศัยแนวคิดว่า “มูลค่าที่แท้จริงของหุ้น” คือ ผลรวมของกระแสเงินสดหรือเงินปันผลที่บริษัทจะสร้างได้ในอนาคต คิดลดกลับมาเป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยทั่วไปนักวิเคราะห์จะใช้แบบจำลองนี้เพื่อคำนวณราคาหุ้นที่เหมาะสม (Fair Value) โดยตั้งสมมติฐานอัตราการเติบโตของกำไรในอนาคต อย่างไรก็ตาม ในงานวิเคราะห์นี้ DDM ถูกปรับประยุกต์ในลักษณะ Agnostic Valuation Procedure หรือ “การคำนวณย้อนกลับ” เพื่อหาอัตราการเติบโตของกำไรที่ตลาดคาดหวังไว้ (Implied Earnings Growth Rate) โดยไม่ต้องตั้งสมมติฐานล่วงหน้า วิธีนี้ช่วยเปิดเผยว่าระดับราคาหุ้นในปัจจุบันสะท้อนการเติบโตที่เป็นไปได้จริงหรือเกินจริง ซึ่งทำให้ DDM มีบทบาทสำคัญในการทดสอบข้อโต้แย้งฝั่ง “Boom” ว่าความคาดหวังของตลาดนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มั่นคงหรือไม่

ในขณะที่ Log-Periodic Power Law Singularity (LPPLS) เป็นเครื่องมือเชิงคณิตศาสตร์เชิงปริมาณ (quantitative behavioral model) ซึ่งแตกต่างจากสองแบบจำลองก่อนหน้าโดยสิ้นเชิง ERP และ DDM วิเคราะห์ “มูลค่า” แต่ LPPLS มุ่งวิเคราะห์ “พฤติกรรมของราคา” โดยตรง แบบจำลองนี้ตั้งอยู่บนทฤษฎีว่าราคาสินทรัพย์ในช่วง “ระยะสุดท้ายของฟองสบู่” (Mania Phase) มักจะเร่งตัวขึ้นในลักษณะเหนือชั้นเชิงเลขยกกำลัง (super-exponential growth) จากแรงเก็งกำไรและพฤติกรรมการลอกเลียนแบบของนักลงทุน (herding behavior) การใช้สมการกำลังแบบลอการิทึมช่วยให้สามารถตรวจจับรูปแบบของการเร่งตัวผิดปกติ และคาดการณ์ช่วงเวลาที่ฟองสบู่มีแนวโน้มจะสิ้นสุดลง หรือที่เรียกว่า Crash Window ได้อย่างเป็นระบบ

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสามเครื่องมือ จะเห็นได้ว่าพวกมันทำหน้าที่ เสริมกันมากกว่าทดแทนกัน ERP ใช้วัดอารมณ์ของตลาดในภาพรวม (Fear vs. Greed) DDM ใช้วัดสมมติฐานเชิงพื้นฐานของตลาดต่อการเติบโต (Implied Growth) ขณะที่ LPPLS ใช้ตรวจจับพลวัตเชิงพฤติกรรมของราคา (Price Acceleration) การใช้ทั้งสามเครื่องมือร่วมกันจึงสามารถสร้างกรอบการวิเคราะห์ที่รอบด้าน โดย ERP ทำหน้าที่เป็น “สัญญาณเตือนเชิงจิตวิทยา” DDM เป็น “เครื่องทดสอบความสมเหตุสมผลทางพื้นฐาน” และ LPPLS เป็น “เครื่องวัดจุดเปลี่ยนเชิงพฤติกรรมของราคา”

การผสานผลลัพธ์จากทั้งสามแบบจำลองช่วยให้นักวิเคราะห์สามารถแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าตลาดหุ้นกำลังอยู่ในระยะ “Boom” ที่มีเหตุผลทางเศรษฐกิจรองรับ หรือกำลังเข้าสู่ระยะ “Bubble” ที่ราคาหลุดออกจากปัจจัยพื้นฐาน การวิเคราะห์ในเชิงบูรณาการเช่นนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการประเมินเสถียรภาพของระบบการเงินในยุคที่ความผันผวนของตลาดถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคาดหวัง และพฤติกรรมของนักลงทุนมากกว่าปัจจัยเศรษฐกิจจริง

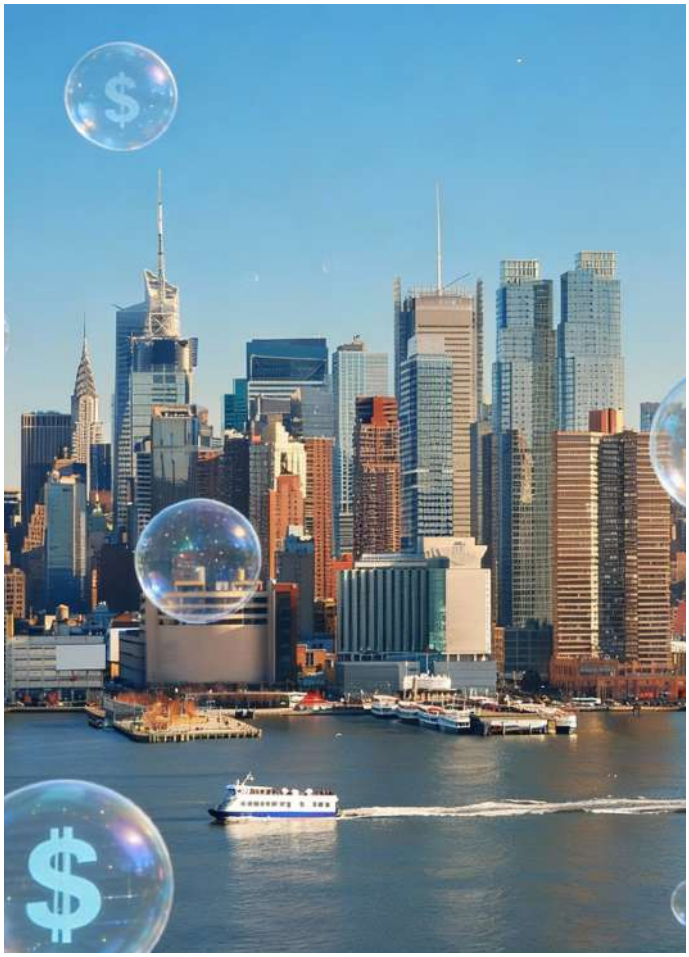

ประเด็นเปรียบเทียบ	Real Equity Risk Premium (ERP)	Dividend Discount Model (DDM)	Log-Periodic Power Law Singularity (LPPLS)
ประเภทของเครื่องมือ	เครื่องมือวิเคราะห์เชิงมูลค่า (Valuation-Based Indicator)	แบบจำลองประเมินมูลค่าพื้นฐาน (Fundamental Valuation Model)	แบบจำลองเชิงคณิตศาสตร์เชิงปริมาณ (Quantitative Behavioral Model)
แนวคิดหลัก	วัด "ส่วนชดเชยความเสี่ยงที่แท้จริง" ของตลาดหุ้น เมื่อเทียบกับผลตอบแทนพันธบัตรที่ปรับเงินเฟ้อ (TIPS) เพื่อดูว่านักลงทุนได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับความเสี่ยงหรือไม่	ประเมินมูลค่าหุ้นจากผลรวมของเงินปันผลหรือกระแสเงินสดในอนาคตที่คิดลดกลับมาเป็นมูลค่าปัจจุบัน เพื่อหามูลค่าที่แท้จริงของบริษัท	วิเคราะห์รูปแบบ "อัตราเร่งของราคา" เพื่อระบุช่วงเวลาที่ฟองสบู่เข้าสู่ระยะสุดท้าย (Mania Phase) และมีแนวโน้มจะปรับฐาน
สมการพื้นฐาน	Real ERP = Forward Earnings Yield (E/P) – 10-Year Real Yield (TIPS)	P = D / (r – g) หรือ คำนวณย้อนกลับเพื่อหา Implied Growth Rate	ใช้สมการกำลังแบบลอการิทึม (Log-Periodic Power Law) เพื่อจับรูปแบบการเร่งตัวของราคา
ตัวแปรสำคัญ	– Forward Earnings Yield (E/P) – 10-Year TIPS Yield	– เงินปันผล (Dividend, D) – อัตราผลตอบแทนที่ต้องการ (r) – อัตราการเติบโตของกำไร (g)	– อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคา – ค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลอง (A, B, C, ω, tc)
สิ่งที่วัดได้ / คำถามที่ตอบ	ราคาหุ้นในปัจจุบัน "แพงเกินไปหรือไม่" เมื่อเทียบกับผลตอบแทนปลอดความเสี่ยง	ตลาดคาดหวัง "อัตราการเติบโตของกำไร" ที่สมเหตุสมผลหรือเกินจริง	ฟองสบู่กำลัง "เร่งตัวเข้าสู่จุดแตก" หรือยังอยู่ในช่วงการเติบโตตามปกติ
จุดแข็งของเครื่องมือ	– วัดอารมณ์ตลาดได้ดี (Fear/Greed Indicator) – ใช้ข้อมูลจริงและคำนวณได้ง่าย – เทียบข้ามช่วงเวลาได้	– เชื่อมโยงกับมูลค่าพื้นฐานของบริษัทโดยตรง – ใช้วิเคราะห์ได้ทั้งระดับรายบริษัทและตลาดรวม – ใช้คำนวณย้อนกลับเพื่อตรวจสอบความคาดหวังของตลาด	– ตรวจจับสัญญาณพฤติกรรมเก็งกำไรในช่วงสุดท้ายของฟองสบู่ได้ดี – ใช้วิเคราะห์ความน่าจะเป็นของ "Crash Window" ได้เชิงปริมาณ
ข้อจำกัด	– อ่อนไหวต่อสมมติฐานด้านอัตราดอกเบี้ยจริง (TIPS Yield) – ไม่สะท้อนปัจจัยเฉพาะของอุตสาหกรรม	– อ่อนไหวต่อการคาดการณ์เงินปันผลและอัตราผลตอบแทน – สมมติว่าเงินปันผลเติบโตต่อเนื่อง	– ต้องการข้อมูลราคาความถี่สูง (High-Frequency Data) – ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์และต้องใช้แบบจำลองเชิงเวลา
การตีความผลลัพธ์	– ERP ต่ำมาก (ใกล้ศูนย์) = ตลาดอยู่ในภาวะ "โลภ" หรือ "ฟองสบู่" – ERP สูง = ตลาด "กลัว" หรืออยู่ในภาวะเสี่ยงถดถอย	– Implied Growth Rate สูงผิดปกติ = ตลาดคาดหวังเกินจริง (Bubble) – อยู่ในระดับสมเหตุสมผล = การเติบโตจริงรองรับราคาได้	– พบรูปแบบเร่งตัว (Super-Exponential Growth) = ฟองสบู่ใกล้แตก – ไม่มีรูปแบบ = ตลาดยังอยู่ในภาวะปกติ
บทบาทในกรอบวิเคราะห์	ใช้เป็นตัวชี้วัด "อารมณ์ของตลาด" และระดับการประเมินมูลค่ารวม	ใช้วัด "ความคาดหวังของตลาด" ต่อการเติบโตของกำไร	ใช้วิเคราะห์ "พลวัตของราคา" และระบุจุดเสี่ยงของการแตกฟองสบู่

4. ผลการวิเคราะห์

ในส่วนนี้ เราจะนำเครื่องมือทั้ง 3 ชนิดที่กล่าวมาในหัวข้อที่ 3 มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อประเมินว่าตลาดหุ้นเทคโนโลยีสหรัฐฯ กำลังอยู่ในภาวะฟองสบู่หรือไม่ ผลการวิเคราะห์ที่ได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งอย่างชัดเจนระหว่างเครื่องมือต่าง ๆ

4.1 ผลจากเครื่องมือที่ 1 (Real ERP) และ 3 (LPPLS): สัญญาณฟองสบู่

เมื่อใช้เครื่องมือที่วัดราคาเทียบกับความเสี่ยง (ERP) และ พฤติกรรมราคา (LPPLS) ผลลัพธ์ที่ได้ชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่าตลาดกำลังแสดงลักษณะของฟองสบู่ ดังนี้

(1) ผลจาก Real ERP ผลการคำนวณ Real ERP ณ เดือนพฤศจิกายน 2568 ได้ค่าที่ 2.30%[4] เมื่อนำค่านี้ไปเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานทางประวัติศาสตร์ จึงสรุปได้ว่าตลาดกำลังซื้อขายอยู่ใน "โซนสีแดง"[5] อย่างชัดเจน นี่คือระดับส่วนชดเชยความเสี่ยงที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่วิกฤตฟองสบู่ดอทคอม และสะท้อนว่าตลาดอยู่ในภาวะ Priced for Perfection โดยมี ส่วนเผื่อความปลอดภัย (Margin of Safety) ที่ต่ำมากอย่างไรก็ตาม ภาวะ Priced for Perfection[6] นี้ได้สร้าง ความขัดแย้งที่สำคัญ เมื่อนำไปเทียบกับดัชนีชี้วัดจิตวิทยาตลาด (Fear & Greed Index) ซึ่งกลับบ่งชี้ถึงภาวะ "กลัวสุดขีด" (Extreme Fear) นี่คือสถานการณ์จิตวิทยาขัดแย้งกับมูลค่าที่ชี้ว่า แม้ Valuation จะตึงตัวเทียบเท่าฟองสบู่ แต่ความรู้สึกของนักลงทุนกลับอยู่ในภาวะตลาดหมี[7](Bear Market)

(2) ผลจาก LPPLS ผลการวิเคราะห์จากเครื่องมือที่สาม (LPPLS) ได้ให้ผลลัพธ์ที่สนับสนุนฝั่ง Bubble อย่างชัดเจน โดยแบบจำลองได้ตรวจพบหลักฐานที่แข็งแกร่งของการเกิดฟองสบู่ในหุ้น 4 ใน 7 ตัว ของ Mag7 (คิดเป็น 65% ของมูลค่าตลาดกลุ่ม) และได้คาดการณ์กรอบเวลาวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน 2568

---

4 ผลการคำนวณ ERP 2.30%: คำนวณจาก Forward Earnings Yield (E/P) ณ วันที่ 4 พ.ย. 2568 ที่ 4.55% (ซึ่งเป็นส่วนกลับของ Forward P/E ที่ 22 เท่า) ลบด้วย 10–Year Real Yield (TIPS) ที่ 2.25% (อ้างอิงข้อมูลดัชนี S&P U.S. Equity Risk Premium Index SPUSERPT จาก Yahoo Finance)

5 กรอบการวิเคราะห์โซน ERP (อิงค่าเฉลี่ย ~4.5%): โซนสีเขียว (> 6.0%) หมายถึงตลาด "กลัวสุดขีด" (ราคาถูก); โซนสีเหลือง (3.0% – 6.0%) หมายถึงตลาด "สมดุล" (Fair Value); โซนสีแดง (< 3.0%) หมายถึงตลาด "โลภ" (ราคาแพง / โซนฟองสบู่)

6 Priced for Perfection: คือ สภาวะที่ตลาดหุ้นได้สะท้อนความคาดหวังเชิงบวก (เช่น กำไรเติบโตสูง, Fed ลดดอกเบี้ย) เข้าไปในราคาจนหมดแล้ว ทำให้ไม่มี "ส่วนเผื่อ" (Buffer) สำหรับข่าวร้ายหรือความผิดพลาดใดๆ

7 ตลาดหมี (Bear Market): คือ สภาวะที่ตลาดหุ้นปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไปหมายถึงการลดลง 20% หรือมากกว่าจากจุดสูงสุดล่าสุด สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของนักลงทุนในเชิงลบอย่างรุนแรงและคาดว่าแนวโน้มขาลงจะดำเนินต่อไป

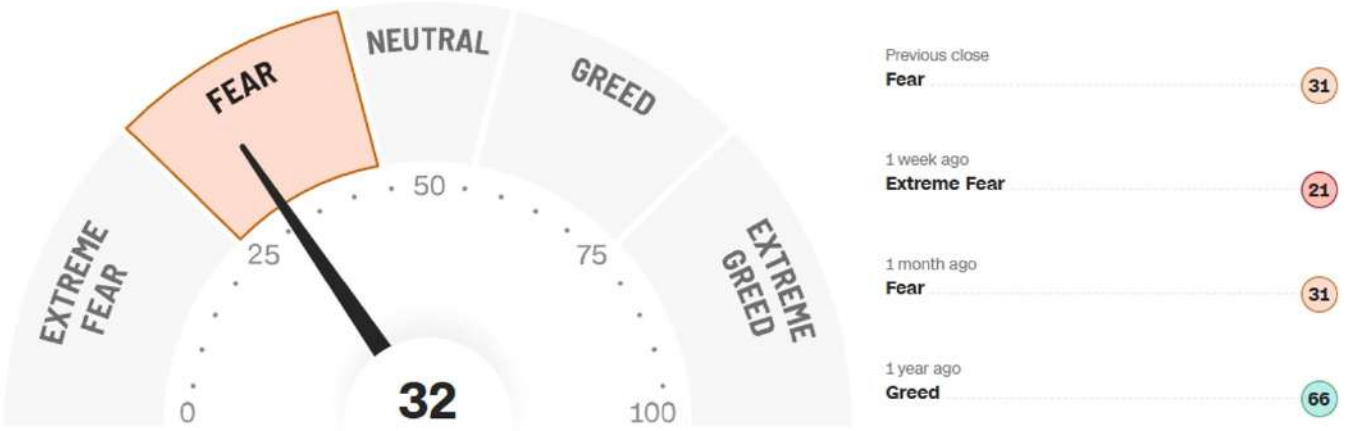

ภาพที่ 3 : ดัชนีความกลัวและความโลภ (Fear & Greed Index)
ที่มา : CNNIndex

4.2 ผลจากเครื่องมือที่ 2 (DDM): สัญญาณสมเหตุสมผล (Boom)

ในทางกลับกัน เมื่อใช้เครื่องมือ DDM (วิธีคำนวณย้อนกลับ) เพื่อประเมินฝั่ง Boom ผลลัพธ์ที่ได้กลับให้ภาพที่ตรงกันข้าม งานศึกษาชิ้นสำคัญ (Albori et al., 2025)[8] พบว่า เพื่อให้ Valuation ของหุ้น Mag10 ในปัจจุบันสมเหตุสมผล ตลาดต้องการให้กำไรของ 6 บริษัทเทคโนโลยีที่ใหญ่ที่สุดเติบโตเฉลี่ยเพียง 12% ต่อปี (ปรับอัตราเงินเฟ้อแล้ว) ในอีก 5 ปีข้างหน้า เมื่อเปรียบเทียบตัวเลข 12% นี้ กับอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่บริษัทเหล่านี้ทำได้จริงใน 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งสูงถึง 33% ทำให้ข้อสรุปของฝั่ง Boom คือ การเติบโตที่ตลาดคาดหวังนั้น ไม่เกินจริง (Not Implausible) และอาจเป็นไปได้จริง โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือการที่ AI เป็นปัจจัยการผลิต

4.3 การประเมินมูลค่าพื้นฐาน

เพื่อประเมินความเสี่ยงหากมุมมองฟองสบู่ (จาก ERP และ LPPLS) เป็นจริง เราสามารถประเมินราคาพื้นฐานได้ โดยใช้วิธีการย้อนกลับของ Real ERP (The ERP Normalization Method) หากเราสมมติว่าตลาดกลับสู่ภาวะปกติ และนักลงทุนกลับมาเรียกร้อง ERP ในระดับเฉลี่ยในอดีตที่ 4.5% (จากปัจจุบันที่ 2.30%) การคำนวณย้อนกลับพบว่า P/E ที่แท้จริง (Fair Value P/E) ของตลาด S&P 500 ควรจะอยู่ที่ประมาณ 14.8 เท่า (คำนวณจาก Target E/P 6.75% = ERP 4.5% + TIPS 2.25%) เมื่อเทียบกับ P/E ปัจจุบันที่ 22 เท่า การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นถึงราคาที่จะร่วงอย่างชัดเจนว่า ตลาดอาจต้องปรับฐานลดลงประมาณ –32.7% จากระดับปัจจุบัน เพื่อกลับสู่มูลค่าพื้นฐานที่แท้จริง

8 ผลการวิเคราะห์ DDM (12% vs 33%): อ้างอิง Albori, M., et al. (2025, October). Is there a tech bubble in the US stock market? (Banca d'Italia).

ภาพที่ 4: อัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E Ratio) ของ S&P 500
ที่มา : MacroMicro

5. บทสรุปการวิเคราะห์และแนวโน้มความไม่แน่นอน

ผลการวิเคราะห์จากเครื่องมือทั้งสามสะท้อนภาพที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับภาวะตลาดหุ้นในปัจจุบัน (พฤศจิกายน 2568) โดยเครื่องมือเชิงมูลค่าอย่าง DDM ชี้ว่าระดับราคาหุ้นยังคงอยู่ในเกณฑ์ “สมเหตุสมผล” เมื่อเทียบกับมูลค่าพื้นฐานและอัตราการเติบโตของผลกำไรที่คาดการณ์ไว้ ขณะที่ ERP และ LPPLS กลับส่งสัญญาณเตือนในทิศทางตรงข้าม โดยบ่งชี้ว่าตลาดกำลังอยู่ในภาวะที่มีการประเมินมูลค่าสูงเกินจริง และมีพฤติกรรมการ เก็งกำไรในระดับที่น่ากังวล ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของ “ภาวะฟองสบู่”

การที่ค่า Real ERP ลดลงมาอยู่ในระดับต่ำเพียง 2.30% หรืออยู่ใน “โซนสีแดง” (Thin ERP Zone) สะท้อนว่าตลาดอยู่ในช่วงที่ผลตอบแทนส่วนเพิ่มจากการถือหุ้นแทบไม่คุ้มค่ากับความเสี่ยงเพิ่มเติม แม้สถานการณ์ดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าตลาดจะปรับฐานในทันที เพราะในทางปฏิบัติ ตลาดที่มีมูลค่าสูงสามารถ “แพงต่อไปได้อีก” หากแรงขับเคลื่อนจากเรื่องเล่าหรือความเชื่อในศักยภาพของเทคโนโลยียังคงแข็งแกร่ง อย่างไรก็ตาม ภาวะ ERP ที่ต่ำนี้ถือเป็นสัญญาณสำคัญว่า “สมดุลความเสี่ยงของตลาดได้เอียงไปทางขาลงอย่างชัดเจน”

เมื่อพิจารณาปัจจัยเสี่ยงที่อาจเป็นตัวกระตุ้นให้ฟองสบู่แตก สามารถแบ่งออกได้เป็นสามประการหลัก ได้แก่

(1) ความผิดหวังจากผลประกอบการ (Earnings Disappointment): นี่คือความเสี่ยงที่สำคัญที่สุด เนื่องจากตลาดในปัจจุบันอยู่ในภาวะ Priced for Perfection ซึ่งหมายความว่าราคาหุ้นสะท้อนความคาดหวังในระดับ สูงสุดต่อศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) หากการลงทุนมหาศาลในเทคโนโลยีนี้ไม่สามารถแปลงเป็นรายได้และกำไรที่แท้จริงได้อย่างรวดเร็ว หรือองค์กรเริ่มชะลอการใช้จ่ายด้าน AI เนื่องจากไม่เห็นผลตอบแทนที่คุ้มค่าความเชื่อมั่นของตลาดจะสั่นคลอนอย่างรุนแรงปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิด “Trough of Disillusionment”[9] ซึ่งอธิบายช่วงเวลาที่ตลาดเริ่มหลุดพ้นจากความคาดหวังเกินจริงและเข้าสู่ภาวะ “ความผิดหวังในเทคโนโลยี” (Taherdoost, H., 2025) ความเสี่ยงในลักษณะนี้จึงเปรียบได้กับ “ประกายไฟแรก” ที่สามารถจุดชนวนการปรับฐานของราคาได้อย่างรุนแรง

9 Trough of Disillusionment (ความผิดหวังใน AI): ความเสี่ยงที่องค์กรต่างๆ จะชะลอการใช้จ่ายด้าน AI หากไม่เห็นผลตอบแทนที่คุ้มค่า (อ้างอิงแนวคิด: Taherdoost, H. (2025, May). From hype to bubble...)

(2) นโยบายการเงินของธนาคารกลางสหรัฐฯ ที่ผิดคาด (Higher for Longer): นี่คือความเสี่ยงเชิงมหภาคที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการประเมินมูลค่าของหุ้นกลุ่มเทคโนโลยี ตลาดได้สะท้อนความคาดหวังว่า Federal Reserve (Fed) จะเริ่มปรับลดอัตราดอกเบี้ยหลายครั้งในปี 2569 แต่หากอัตราเงินเฟ้อไม่ลดลงตามคาดการณ์ อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (Real Yield) ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 2.25% อาจปรับเพิ่มขึ้นอีก ส่งผลให้ Real ERP ที่บางอยู่แล้วหดแคบลงต่อไป หรืออาจติดลบ ซึ่งจะสร้างแรงกดดันโดยตรงต่อมูลค่าหุ้นในภาคเทคโนโลยี เนื่องจากมูลค่าหุ้นประเภทเติบโต (growth stocks) มีความอ่อนไหวสูงต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในตลาด

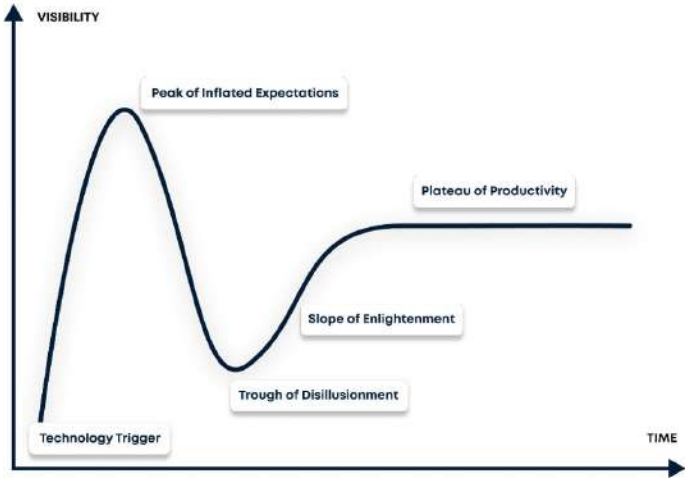

ภาพที่ 5 : วงจรความคาดหวังของเทคโนโลยี
ที่มา : Gartner

ภาพที่ 6 : อัตราผลตอบแทนพันธบัตร 10 ปี (หักเงินเฟ้อ)
ที่มา : Federal Reserve Bank of St Louis

(3) ความเสี่ยงเชิงโครงสร้างจากการแข่งขัน (Regulatory and Competitive Risks): ความท้าทายเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการแข่งขันทางเทคโนโลยีกับประเทศจีน กำลังกลายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญต่อศักยภาพการเติบโตของบริษัทในกลุ่ม “Magnificent 7” การควบคุมการส่งออกเทคโนโลยีและชิปของสหรัฐฯ ได้ผลักดันให้จีนเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมปัญญาประดิษฐ์และเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศอย่างเต็มกำลัง ตามรายงานของ CNBC ระบุว่าจีนได้ระดมบุคลากรด้านเทคโนโลยีมากกว่า 1 ล้านคน เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ AI แห่งชาติ และสามารถพัฒนาชิป Huawei Ascend 910C ที่มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับชิปของ Nvidia (ราว 88–92%) (Cheng, E., et al., 2025.) ขณะเดียวกัน รายงานของ Bloomberg Opinion ระบุว่าโมเดลภาษาขนาดใหญ่ของจีน เช่น Qwen ของ Alibaba เริ่มมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับโมเดลตะวันตกอย่าง Llama ของ Meta (Thorbecke, C., 2025) ซึ่งสะท้อนถึงการไล่ตามของจีนที่รวดเร็วและเป็นระบบ ความก้าวหน้านี้คุกคามโดยตรงต่ออัตรากำไรทางธุรกิจ และความเป็นผู้นำเชิงเทคโนโลยีของสหรัฐฯ ในระยะกลางถึงยาว

ผลการวิเคราะห์แบบบูรณาการจากทั้งสามเครื่องมือชี้ให้เห็นว่า แม้ตลาดจะยังไม่เข้าสู่จุดแตกของฟองสบู่ในทันที แต่แรงเสี่ยงเชิงโครงสร้างและภาวะการประเมินมูลค่าที่สูงเกินพื้นฐานกำลังสะสมอย่างต่อเนื่อง การรักษาสมดุลระหว่าง “ความเชื่อมั่น” และ “ความระมัดระวัง” จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในช่วงที่ตลาดขับเคลื่อนด้วยความคาดหวังมากกว่าปัจจัยเศรษฐกิจจริง หากความคาดหวังเหล่านั้นเริ่มสั่นคลอน ไม่ว่าจะจากผลประกอบการที่น่าผิดหวัง นโยบายการเงินที่ตึงตัวยาวนานกว่าคาด หรือการแข่งขันทางเทคโนโลยีที่รุนแรงขึ้น ความเปราะบางของตลาดที่อยู่ภายใต้ “Thin ERP Zone” อาจเปลี่ยนจากภาวะฟองสบู่ที่ยังยืดเยื้อ ไปสู่จุดหักเหของการปรับฐานอย่างรวดเร็วในอนาคต

บรรณานุกรม (References)

เอกสารวิชาการและรายงาน (Academic Papers and Reports)

1. Albori, M., Nispi Landi, V., and Taboga, M. (2025, October). Is there a tech bubble in the US stock market? Evidence from an agnostic valuation procedure. Banca d’Italia. (Occasional Papers, No. 975).

2. Banji–Owoka, I. F. (2021, August). The Impact of the modern boom of the digital economy on the Price of Technology stocks, Are we in another tech bubble? (MSc. in Finance Dissertation, National College of Ireland).

3. Dobre, R., Bulin, D., Iorgulescu, M. C., Oehler–Sincai, I. M., and State, O. (2020, June). Artificial Intelligence Sector: The Next Technology Bubble? A Comparative Analysis with Dotcom Based on Stock Market Data. The Romanian Economic Journal, XXII(76), 24–37.

4. Floridi, L. (2024, November 5). Why the AI Hype is Another Tech Bubble. Philosophy & Technology, 37(128).

5. Hirano, T., Kishi, K., and Toda, A. A. (2025, August 19). Technological Innovation and Bursting Bubbles. arXiv:2501.08215v2 [econ.TH].

6. Taherdoost, H. (2025, May). From hype to bubble: a historical analysis of technology trends and the case for artificial intelligence. Future Digital Technologies and Artificial Intelligence, 01(01), 01–07.

บทความและแหล่งข้อมูลออนไลน์ (Articles and Online Sources)

7. Cheng, E., Kharpal, A., and Whitten, S. (2025, November 7). China’s strategy in AI race with US: Big chip clusters, cheap energy. CNBC. [online] Available from: https://www.cnbc.com/2025/11/07/chinas–strategy–in–ai–race–with–us–big–chip–clusters–cheap–energy.html [Accessed 10 November 2025].

8. Felder, J. (2025, c. Q3/Q4). Household Allocation to Equities across global Regions 2025. The Felder Report. (อ้างอิงข้อมูลจาก: Federal Reserve Board, EPFR, BOJ, Datastream, Haver Analytics, Goldman Sachs Global Research).

9. Lichtenberg, N. (2025, October 7). Without data centers, GDP growth was 0.1% in the first half of 2025, Harvard economist says. Fortune.

10. MacroMicro. (2025, October). World – Stock Market Capitalization by Country (% of GDP). [online] Available from: https://en.macromicro.me/charts/99946/world-market-cap-to-gdp [Accessed 10 November 2025].

11. Morgan Stanley. (2025, October 22). Gold Price Forecast: Rally Expected to Accelerate into 2026. [online] Available from: https://www.morganstanley.com/insights/articles/gold-price-forecast-rally-into-2026 [Accessed 10 November 2025].

12. ODSC. (2025, October 9). AMD and OpenAI Strike Multi-Billion-Dollar AI Chip Partnership. [online] Available from: https://odsc.medium.com/amd-and-openai-strike-multi-billion-dollar-ai-chip-partnership-d629a354ad30 [Accessed 10 November 2025].

13. Voronoi. (2025, October 14). Central Banks' Gold Reserves Surpass U.S. Treasuries for First Time Since 1996. [online] Available from: https://www.voronoiapp.com/money/Central-Banks-Gold-Reserves-Surpass-US-Treasuries-for-First-Time-Since-1996-6826 [Accessed 10 November 2025].

14. Yahoo Finance. (2025, November). S&P US Equity Risk Premium Index (^SPUSERPT). [online] Available from: https://finance.yahoo.com/quote/%5ESPUSERPT [Accessed 10 November 2025].

15. Benzinga Article re: Fear & Greed Index. (November 5, 2025). [Nasdaq Dips 2% Amid PLTR Decline: Fear & Greed Index Moves To 'Extreme Fear' Zone]

บสย

มาตรการค้ำประกันสินเชื่อ บสย. Quick Big Win

บสย มาตรการค้ำประกันสินเชื่อ Quick Big Win

ลุยค้ำประกันสินเชื่อ เสริมสภาพคล่อง SMEs

ฟรี! ค่าธรรมเนียมค้ำประกัน 3 ปีแรก

วงเงิน 50,000 ล้านบาท

พร้อมรับคำขอแล้ววันนี้

ปีที่ 4-7 ชำระค่าธรรมเนียมต่ำ เริ่มต้นเพียง 1% ต่อปี

คิดค่าธรรมเนียมตามระดับความเสี่ยง (RBP)

ค้ำประกันครอบคลุม รายย่อยจนถึงรายใหญ่

ชดเชย NPL ในอัตราสูง เพิ่มโอกาส SMEs เข้าถึงสินเชื่อ

SMEs ที่ต้องการใช้ค้ำประกันวงเงิน Bank Guarantee (BG)

SMEs Quick LG
5,000 ล้านบาท

วงเงินค้ำประกัน 100,000 บาท - 100 ล้านบาท | ค้ำยาว 7 ปี

ฟรี! ค่าธรรมเนียม 3 ปีแรก ปีต่อไป 1%

SMEs ทั่วไป และกลุ่ม Supply Chain

SMEs Go Big
35,000 ล้านบาท

วงเงินค้ำประกัน 200,000 บาท - 40 ล้านบาท | ค้ำยาว 7 ปี

ฟรี! ค่าธรรมเนียม 3 ปีแรก ปีต่อไป 1.5%

SMEs รายย่อย กลุ่มอาชีพอิสระ

SMEs Smart Win
10,000 ล้านบาท

วงเงินค้ำประกัน 10,000 บาท - 1 ล้านบาท | ค้ำยาว 7 ปี

ฟรี! ค่าธรรมเนียม คิดตามความเสี่ยง (RBP)* 3 ปีแรก ปีต่อไปเริ่ม 1%*

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม
บสย. Call Center
0-2890-9999

*เงื่อนไขเป็นไปตามที่ บสย. กำหนด

ลงทะเบียนเข้าร่วมมาตรการผ่านทาง LINE OA: @tcgfirst

@tcgfirst

www.tcg.or.th | บสย. บรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม | ห้องข่าว บสย. | @tcgnewsroom

UNBOXING OVERCONSUMPTION:

2025's Blind Box

Problem and How it's Degrading Our Planet

By

Nichakamol Chitirattanasre (Intern)

Fiscal Policy Office

I. Executive Summary

Pop Mart generated ฿5.3 billion in revenue and a ฿1.6 billion net profit in its joint venture with Minor International (MINT) in 2024 in its joint venture alone. With 7 physical stores and RoboShop establishments across Bangkok, the company has left a significant mark within Thailand's economy but is also deteriorating our environment through its massive contributions to plastic waste at the same time. Many countries have struggled to tackle this issue as Pop Mart's mixture of different materials, as well as excessive quantities, makes it hard to process through the recycling process. This issue is much more prominent in Thailand due to the country's ongoing waste problem, where the demand for a much more efficient waste management is more than the existing infrastructure (NextMSC, n.d.).

II. Introduction

Pop Mart initially started as a general retail store, founded by Wang Ning. The franchise then shifted towards the rising collectibles market by taking inspiration from the success of the Japanese market with 'surprise toys'. Skyrocketing to success and aggressively expanding, Pop Mart soon became the leader of the 'Art Toy' Industry through its distinctive intellectual property (IP) strategy with collaborations with artists around the world, e.g., artist Kasing Lung with his creation of Labubu. This global phenomenon has found a particularly fervent response in Southeast Asian markets, with Thailand emerging as a standout example of both economic success and escalating consumption challenges.

With Thailand's reliance on tourism and retail, Pop Mart has certainly expanded its economic activity in each respective sector. In major shopping districts like CentralWorld, Pop Mart's presence contributes to tourist spending, especially from high-spending demographics. It is also important to note how Thailand's retail sector is growing. In 2024, retail sales reached approximately THB 4.12 trillion, growing by 3.8% (Kasikorn Research Center, 2025a). Even though the sector is undergoing a significant shift towards e-commerce, physical retail, especially in prime locations, remains strong. Pop Mart's strong foundation in both physical and online sales has contributed significant numbers toward each sector's growth. Thus, this report will outline the economic alongside the environmental costs of Pop Mart in Thailand.

III. Pop Mart's Rise to Fame

In the Journal of Consumer Culture, Reith (2009) states in his article, 'Gambling and the Contradictions of Consumption: A Critical Perspective', how the uncertainty of each purchase induces a reward system. Similar to the concept of gambling, consumers are then encouraged to repeat buys and contribute more towards their dopamine loop. Studies have shown that the "blind" aspect creates a mystery that is central to Pop Mart's appeal, creating excitement and anticipation with each purchase (EB Games Australia, n.d.). This is escalated by the "Secret Chases," where each release of toys contains a very rare and highly sought-after variant within a specific blind box series, referred to as the "Secret." This is a deliberate marketing strategy that uses the principles of chance, scarcity, and social sharing to increase the anticipation and collectibility of their products, leading to repeated purchases among fans and continuously increasing Pop Mart's revenue and market share growth.

Apart from the Secret Chase, Pop Mart's strategic IP and collaborations with other artists as well as franchises like Disney are one of its unique selling points, as they allow the company to connect with strong and existing fanbases and grow a much more loyal consumers base. Social media plays a large role in marketing Pop Mart with its large influence, where unboxing videos and viral trends as well as FOMO (Fear Of Missing Out) (Pires & Breazeale, 2020) have contributed to huge sales numbers. As many consumers and Pop Mart enthusiasts tend to buy the same collection multiple times in order to complete a full set, a significant resale market has also emerged as a place for collectors to buy rare figures, such as Labubu figures reselling for thousands of baht, according to Wang (2023).

As for Thailand, Pop Mart has also contributed directly towards the economy massively since the joint venture between Pop Mart and Minor International (MINT), Pop Mart Thailand—with Pop Mart owning 58% and Minor

International 42%. This generated a hefty revenue stream of ฿5.3 billion and ฿1.6 billion in net profit in 2024 (36Kr, 2024; Pop Mart International Group, 2025). This also contributed towards 9% of Pop Mart's global sales as well as 6% of its global net income (36Kr, 2024; Pop Mart International Group, 2025). Kaohoon International also reported how the venture contributed to MINT's core profit by 8%, not to mention how 40% of MINT's core profit growth in 2024 came from Pop Mart Thailand alone (36Kr, 2024). This successful joint venture indicates a positive signal to international investors and can allow Foreign Direct Investment (FDI) to increase into Thailand's retail, entertainment, and consumer goods sectors.

It is reported that 70% of products within Thai Pop Mart stores were sold out and 90% of customers are local Thais (36Kr, 2024), indicating robust domestic consumer spending on discretionary items and reflecting a certain level of consumer confidence and disposable income within the Thai market. The majority of consumers tend to buy four or more mystery boxes per visit, with Thai stores restocked two to three times weekly (36Kr, 2024). This then indicates significant demand for local logistics, warehousing, and transportation services, leading to the flourishing growth of these ancillary sectors.

It is also worth mentioning Pop Mart's spillover benefits, prominently contributing towards the retail sector. With the majority of the flagship stores located within shopping malls around the city center, mean the stores act as 'destination drivers' for these malls and also increase the revenue stream of other stores throughout the mall. Moreover, Pop Mart has also expanded sectors like logistics, warehousing, and potentially even administrative roles. The increase in job opportunities leads directly into income generation for Thai households, stimulating domestic consumption beyond just Pop Mart products. This integration into the formal employment structure helps address unemployment challenges and supports the overall economic stability and growth of the Thai workforce. In December 2024, employment in the Wholesale, Retail, & Repair Vehicles sector in Thailand was reported at 6.86 million people (CEIC, 2024), a significant portion of the total workforce. Non-agricultural sectors in Thailand saw 1.1% year-on-year growth in Q4 2024, with strong growth in the transportation and storage sectors (NESDC, 2025; Xinhua, 2025).

One of Pop Mart's bestselling lines is the Crybaby's, which is made by Thai artist Molly. This not only showered Pop Mart with endless revenue but also provided a global platform for Thai intellectual property and creative talent, contributing to the nation's growing creative economy.

IV. The Environmental Footprint of Pop Mart's Success

As competition in the toy industry gets progressively higher, demand for PVC and ABS plastics has reached a new peak due to their cheap, durable, and versatile nature. However, they are notoriously difficult as well as expensive to recycle, causing them to often end up in landfills (UNEP, 2018). It is also without a doubt that the rapid release of new series often leads to older, unwanted figures being discarded, contributing to vast quantities of plastic waste. Not only do the figures themselves contribute to this, but it is also the excessive packaging. Each blind box contains multiple non-recyclable elements like the foil bag, plastic trays, and wraps, etc. Thus, instantly creating waste upon unboxing each box, according to the European Environment Agency in 2020. Recycling companies also struggle since the rise of Pop Mart as the small size, mixed materials, and contaminants in the toy and its packaging impose difficulties on the recycling procedures. Most figurines use a mixture of all types of plastic, offering different textures and aesthetics, which makes it difficult for recycling companies to separate these plastics and recycle them respectively. It is also very challenging to recycle PVCs considering their harmful fumes and toxins released during the recycling process, making it difficult for countries lacking PVC recycling plants to do so and contributing to more landfill. The International Transport Forum (2019) also stresses the energy-intensive process of manufacturing figurines in China and their international shipment and how this substantially increases the global carbon footprint. In addition, fast production cycles driven by the continuous demand for new releases pressure faster production, increasing resource consumption and waste generation as well.

This issue is quite significant in Thailand, which generated an estimated 26 million tons of waste each year, with about 50,000 tons ending up in the ocean (NextMSC, n.d.; UNOC, n.d.). Thailand's waste management market, while growing, faces challenges from not enough processing facilities as well as difficult regulatory compliances, causing an over-reliance on facilities that struggle to handle the increasing volume and diversity of waste (NextMSC, n.d.; Enviliance Asia, 2025a). The country has implied measures like banning plastic waste imports from January 2025 and is developing a Roadmap on Plastic Waste Management (Enviliance Asia, 2025a) however, the sheer volume and mixed-material nature of Pop Mart products exacerbate existing difficulties in a system already under strain.

V. Societal and Ethical Considerations

In 2005, Dittmar describes how the “Mystery” and “Collect ‘em All” aspects, which are Pop Mart’s biggest sales drivers, foster addictive purchasing behaviors. His article suggests that such behavior will lead to excessive spending and financial strain for consumers. Pop Mart also seems to attract more of the younger demographic as its main consumers; multiple sources describe Pop Mart’s main demographics to range from ages 15–35. This is concerning as Griffiths (2009) expresses how the “gambling-like” mechanics influence younger demographics into impulsive buying. Experts also mention concerns about supply chain ethics. While details remain ambiguous, the high-volume yet low-cost production models have raised multiple questions about worker conditions and fair wages in manufacturing (Fair Labor Association, 2023; Better Work, 2024). The lack of transparency is also a problem, as there is a greater need for Pop Mart to refer to its supply chain, ethical sourcing, as well as labor standards. So far, there are no public reports or academic sources that can refer to or state any of Pop Mart’s specific consumption data regarding manufacturing inputs or waste outputs. However, one of the greatest issues must come from how Pop Mart’s immense popularity has led to a much broader culture of materialism, which Kasser (2002) states results in consumers pursuing novelty over lasting value.

VI. Strategy Suggestion for a More Sustainable Pop Mart Future

ChemAnalyst reported that the global Polyvinyl Chloride (PVC) market size was valued at USD 86.93 billion in 2024 and is expected to reach USD 89.49 billion in 2025 (TowardsChemAndMaterials, 2025). Therefore, it is suggested that Pop Mart shifts into a much more sustainable alternative when producing their figurines, e.g., plant-based plastic or certified recycled content. As Pop Mart's packaging is also quite excessive, reducing it and shifting to a much more minimalist and recyclable packaging can also be very beneficial in reducing waste. The European Union's new Packaging and Packaging Waste Regulation (EU) 2025/40, entering into force progressively from 2025, mandates that by 2030, all packaging must meet a minimum Grade C recyclability standard and requires minimum thresholds of recycled content (Innovation News Network, n.d.; European Commission, n.d.). While this directly applies to the EU, it sets a global standard and indicates a direction Pop Mart could voluntarily follow to enhance its global brand image. The International Energy Agency (2025a) also states how many manufacturing and logistic firms should focus on reducing emissions, namely by exploring electric heavy-duty vehicles for transport, as highlighted in their Global EV Outlook 2025.

As mentioned above, increased transparency, such as publishing a comprehensive sustainability report detailing their environmental impacts, material sourcing, and labor practices, can not only help build more trust between the consumer and the firm, but this can also incentivize Pop Mart to build a greener brand image and potentially increase demand for more sustainable and recyclable practices. Pop Mart should also leverage its strong customer base by emphasizing a much more conscious purchase of collectibles, convincing fans to prioritize quality over quantity. This can significantly reduce excessive buying as well as avoiding impulsive purchases.

In addition, external benchmarks further highlight the company's sustainability challenges. For example, Pop Mart's latest ESG score, assessed by MSCI in 2024, was rated at BBB, reflecting moderate risk exposure in environmental and governance categories compared with global peers. This score underscores the urgent need for the company to adopt more aggressive reforms if it wishes to compete with leading firms in the sector. Moreover, Pop Mart has acknowledged these issues in its 2024 Annual Report, where it outlined plans to enhance waste management practices and improve transparency across its supply chain. Including both independent scoring metrics and the company's own official statements provides a fuller picture of where Pop Mart stands today and how it must evolve to achieve long-term sustainability.

VII. Conclusion

As the market leader within the collectibles industry, Pop Mart has a huge responsibility to address the overconsumption of its products. A sustainable shift in its materials, packaging, and supply chain practices, along with encouraging much more mindful consumer habits, is thus extremely crucial for Pop Mart to grow responsibly in order to mitigate its environmental and social impacts in the future. The company's significant economic contributions in Thailand, from job creation to stimulating retail and logistics sectors, are undeniable. However, these benefits come with the severe negative externalities of plastic waste in a country already struggling with waste management. For Pop Mart's long-term sustainability and brand reputation, addressing these environmental and ethical challenges is paramount, turning its economic success into truly sustainable growth.

References

36Kr. (2024, October 30). Pop Mart's Labubu breaks records in Thailand—can the trend go global? KR-ASIA. https://kr-asia.com/pop-marts-labubu-breaks-records-in-thailand-can-the-trend-go-global

Better Work. (2024). Annual Report 2024: An Industry and Compliance Review. International Labour Office and International Finance Corporation. https://betterwork.org/wp-content/uploads/English-BWJ-Annual-Report-2024-1.pdf

CEIC. (2024, December). Thailand Employment: WK: NA: Wholesale, Retail & Repair Vehicles. Retrieved July 22, 2025, from https://www.ceicdata.com/en/thailand/labour-force-survey-age-15-and-over-employment-by-industry-by-isic-quarterly/employment-wk-na-wholesale-retail-repair-vehicles

Dittmar, H. (2005). A global consumer culture: The influence of marketing and the Internet. Journal of Economic Psychology, 26(2), 317–338.

EB Games Australia. (n.d.). Pop Mart. Retrieved July 22, 2025, from https://www.en.popmart.com/pop-mart

Enviliance Asia. (2025a, January 23). Thailand bans import of plastic wastes from Jan 2025. https://enviliance.com/regions/southeast-asia/th/report_12883

European Commission. (n.d.). Packaging waste. Environment. Retrieved July 22, 2025, from https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/packaging-waste_en

European Environment Agency. (2020). Packaging waste in Europe: Challenges and opportunities. Copenhagen: European Environment Agency.

Fair Labor Association. (2023). Annual Report 2023. Washington D.C.: Fair Labor Association.

FocusEconomics. (n.d.). Thailand Exchange Rate (THB per USD, aop). Retrieved July 22, 2025, from https://www.focus-economics.com/country-indicator/thailand/exchange-rate

Griffiths, M. D. (2009). The role of social learning in development of problem gambling. Journal of Gambling Studies, 25(1), 13–25.

Innovation News Network. (n.d.). EU's new packaging waste regulation sets the bar high. Retrieved July 22, 2025, from https://www.innovationnewsnetwork.com/eus-new-packaging-waste-regulation-sets-the-bar-high/41450/

International Energy Agency. (2025a). Global EV Outlook 2025. Paris: IEA.

International Transport Forum. (2019). ITF Transport Outlook 2019. Paris: OECD Publishing.

Jobsdb. (2025a, July 1). Logistics Officer Salary in Thailand. Retrieved from https://th.jobsdb.com/career-advice/role/logistics-officer/salary

Jobsdb. (2025b, July 1). Retail Sales Associate Salary in Thailand. Retrieved from https://th.jobsdb.com/career-advice/role/retail-sales-associate/salary

Jobsdb. (2025c, July 1). Senior Accountant Jobs in Bang Phli Samut Prakan. Retrieved from https://th.jobsdb.com/senior-accountant-jobs/in-Bang-Phli-Samut-Prakan

Kasikorn Research Center. (2025a, May 22). Retail sales in Thailand in 2024 grow by 3.8%. Retrieved July 22, 2025, from https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/240522.aspx

Kasser, T. (2002). The high price of materialism. Cambridge, MA: MIT Press.

MSCI. (2024). ESG Ratings: Pop Mart International Group. Retrieved from https://www.msci.com/our-solutions/esg-investing/esg-ratings

Nation Thailand. (2025, July 5). Thai retail sector sees robust growth, driven by online boom. https://www.nationthailand.com/business/economy/40052197

NESDC. (2025, March 19). Thailand's social outlook of Q4/2024 and overview of 2024. National Economic and Social Development Council. https://www.nesdc.go.th/nesdb_en/ewt_dl_link.php?nid=4533&filename=social_dev_report

NextMSC. (n.d.). Plastic waste management market in Thailand – Growth, trends, and forecasts. Retrieved July 22, 2025, from https://www.nextmsc.com/report-details/Plastic-Waste-Management-Market-in-Thailand.html

Pires, J., & Breazeale, M. (2020). The power of the unboxing experience: A conceptual model and research agenda. Journal of Consumer Marketing, 37(7), 787–797.

Pop Mart International Group. (2024). Annual Report 2024. Hong Kong Stock Exchange filings.

Pop Mart International Group. (2025, March 27). POP MART releases 2024 financials: Revenue surpasses 13 billion RMB, net profit reaches new peak. Newswire.ca. https://www.newswire.ca/news-releases/pop-mart-releases-2024-financials-revenue-surpasses-13-billion-rmb-net-profit-reaches-new-peak-801219588.html

Reith, G. (2009). Gambling and the contradictions of consumption: A critical perspective. Journal of Consumer Culture, 9(3), 319–338.

Taiwan Services Trade Information Platform. (2025, January 24). 文化創意 Business News: A promising start in Thailand. https://industry.meettaiwan.com/taiwanservices/internet/en/procurementInfoDetail.aspx?item=35384&cat=2&U=1

TowardsChemAndMaterials. (2025, April 19). Global polyvinyl chloride market size, share, trends analysis report by type, application, region, and segment forecasts, 2024–2032. https://towardschemandmaterials.com/report/polyvinyl-chloride-market

UN Environment Programme. (2018). Single-use plastics: A roadmap for sustainability. Nairobi: UN Environment Programme.

UNOC. (n.d.). Marine debris in Thailand. UN Ocean Conference. Retrieved July 22, 2025, from https://www.un.org/sustainabledevelopment/oceanconference/partnering-for-the-oceans/marine-debris-in-thailand/

Wang, S. (2023). Blind box economy: Research on consumption motivation and marketing strategy. Frontiers in Business, Economics and Management, 9(1), 11–16.

Wongnai. (2024, July 26). รวม Pop Mart มีสาขาไหนบ้างปี 2024 อยากจุ่มต้องโดน ไปตามพิกัดได้เลย! [Which Pop Mart branches are there in 2024? Want to 'jume' must go, follow the coordinates!]. https://www.wongnai.com/articles/pop-mart-branch

Xinhua. (2025, February 26). Thailand's employment shrinks slightly in Q4 2024. https://english.news.cn/asiapacific/20250226/34bc86ec2834484ea49229742678b72e/c.html

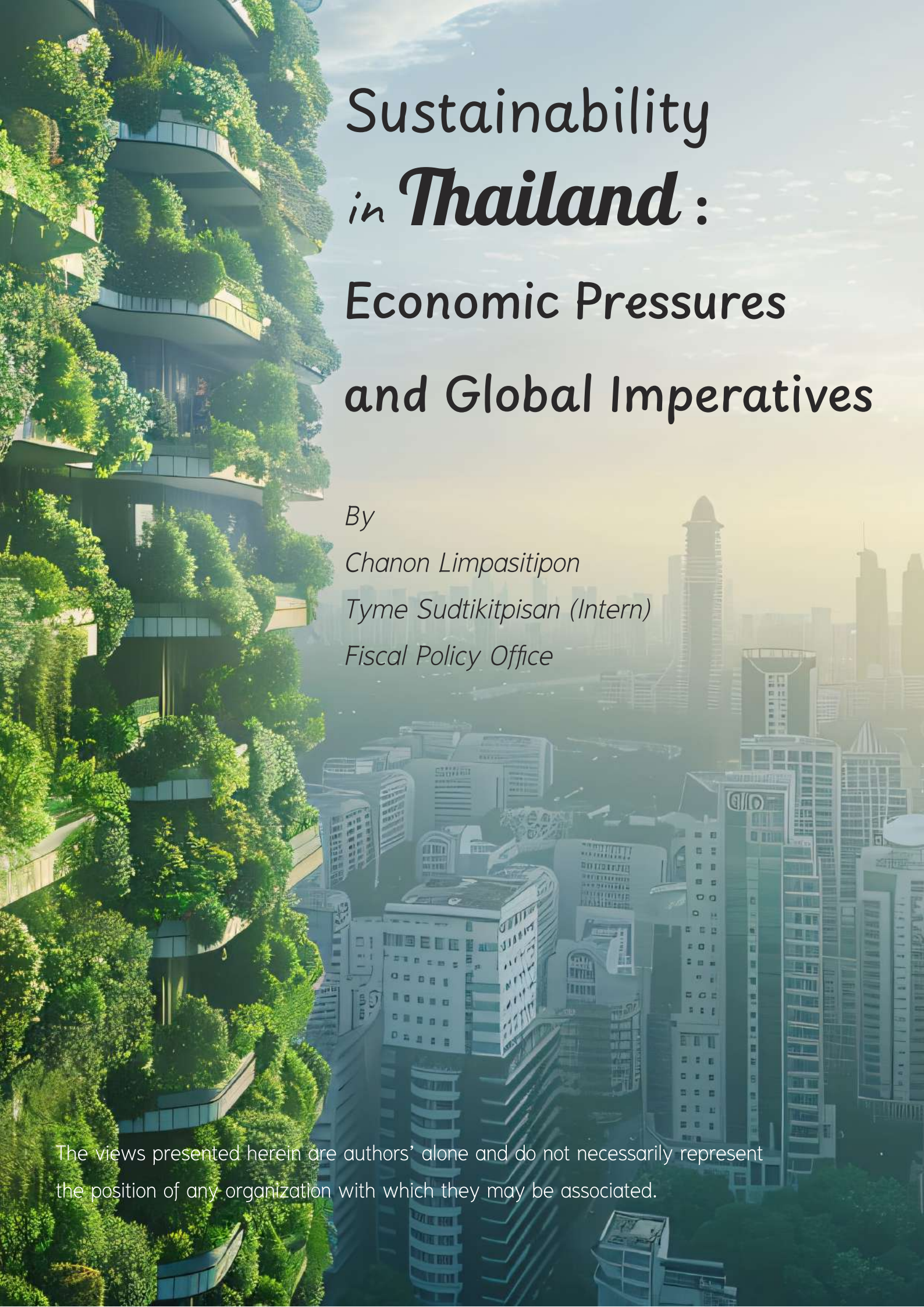

Sustainability in Thailand: Economic Pressures and Global Imperatives

By

Chanon Limpasitipon

Tyme Sudtikitpisan (Intern)

Fiscal Policy Office

The views presented herein are authors' alone and do not necessarily represent the position of any organization with which they may be associated.

1. Thailand's Sustainability Crossroads

Thailand's pursuit of sustainability is a multifaceted challenge that requires a careful balance between economic development and environmental responsibility. The government has committed to achieving carbon neutrality by 2050 and net-zero emissions by 2065, but these targets necessitate significant financial and structural adjustments. Domestic enterprises, particularly small and medium-sized businesses, must contend with the increasing costs of environmental regulations, while global geopolitical shifts further complicate Thailand's green transition.

According to Thailand Environment Institute, Thailand generates approximately 27 million tonnes of waste annually—Bangkok alone contributing 4.2 million metric tonnes—inefficiencies in waste management remain a critical issue. Only 20% of Thailand's 2,500 dump sites meet global standards. Additionally, Thailand ranks sixth globally in plastic pollution, contributing an estimated 1.03 million tonnes of plastic waste to the oceans each year. Addressing these concerns is not merely an environmental necessity but a fundamental requirement for ensuring long-term economic sustainability.

Recognizing these challenges, Thailand has integrated the United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs) into its 20-Year National Strategy. The National Committee for Sustainable Development (CSD), chaired by the Prime Minister, oversees sustainability policies, emphasizing a whole-of-society approach that includes businesses, academia, and civil society. Additionally, implementing stronger regulatory enforcement and financial incentives will facilitate the transition towards a greener economy.

2. Rising Costs for Business: A Barrier or Opportunity?

Thailand has made substantial efforts in sustainability, yet businesses—especially SMEs—struggle with the financial implications of adopting ESG practices. Compliance with environmental regulations, the shift toward renewable energy, and the establishment of sustainable supply chains require large capital outlays. OECD (2024) stress the need of Thailand for substantial investments in green infrastructure, particularly in renewable energy production, to achieve sustainable high growth. Moreover, exploring opportunities for promoting responsible business conduct in sustainable infrastructure projects, ensuring environmental and social considerations are integrated. This inefficient investment may present a major obstacle, particularly given Thailand's ninth-place ranking in global climate risk indices.

Many firms remain skeptical about ESG initiatives, perceiving them as additional costs rather than long-term investments. With energy subsidies still amounting to $2 billion annually, businesses receive mixed signals on whether to commit to renewables or continue relying on government-supported conventional energy. The ambiguity in regulatory incentives further exacerbates hesitation among firms regarding long-term sustainability investments.

On fiscal and financial policies, the Ministry of Finance supports sustainability by launching responsible financial instruments, such as the sustainability bond and other ESG bonds. Also, encouraging the State-Owned Enterprises (SOEs), the Specialized Financial Institutions (SFIs), and the private sector to participate in ESG investments. Carbon tax implementation is also embedded within the current excise tax.

To alleviate these concerns, Thailand has initiated policies such as the Framework on the Promotion of Sustainable Agriculture (2017–2021) by the Ministry of Agriculture and Cooperatives, which aims to expand sustainable farming by 500,000 Rai (approximately 80,000 hectares) per year. While this policy aligns with SDG 2 (Zero Hunger) by promoting environmentally friendly production and resilience against climate change, Thailand Development Research Institute (2023) warns that weak enforcement mechanisms could hinder its impact. Without improved oversight and structured incentives, these initiatives may not yield their intended benefits.

3. The Trump Factor: Geopolitical Risks to Sustainability

The return of Donald Trump to the U.S. presidency could introduce significant geopolitical and economic risks for Thailand's sustainability agenda. His administration's previous approach to trade—marked by protectionism, higher tariffs, and a strained relationship with China—could have direct consequences for Thailand's export–dependent economy.

Thailand relies heavily on exports, which account for almost 60% of GDP. The U.S. is Thailand's largest trading partners, particularly in industries such as electronics, automobiles, and seafood. If Trump reinstates or increases tariffs on Asian goods, Thai exports could face higher costs, reducing competitiveness in the global market. Additionally, protectionist policies could discourage foreign direct investment in Thailand, particularly in sectors promoting green technology and renewable energy.

Furthermore, China is Thailand's primary source of renewable energy components, including solar panels, wind turbines, and battery storage technology. A continuation of the U.S.–China trade war under Trump could disrupt supply chains and increase costs for Thai firms seeking to transition to clean energy. Given that Thailand has committed to increasing renewable energy use up to 50% of total energy consumption by 2037, up from about 20% in the current plan, such disruptions could hinder progress toward these sustainability goals.

Another critical concern is global climate cooperation. Under the Biden administration, the U.S. has played an active role in funding and supporting international climate initiatives. However, a Trump presidency could result in the U.S. withdrawing from global agreements, such as the Paris Climate Accord, and scaling back climate financing for developing nations. This could significantly impact Thailand's access to international funding mechanisms, such as the Green Climate Fund, which supports developing countries in implementing sustainability projects. In addition, "Drill Baby Drill" policy that encourage American oil company to increase domestic production, is likely to worsen climate change.

Lastly, currency fluctuations due to U.S. monetary policy could impact Thailand's ability to secure financing for sustainability projects. A stronger U.S. dollar, driven by trade restrictions and policy shifts, could increase borrowing costs for Thai businesses investing in green infrastructure. As a result, economic uncertainty stemming from U.S. policies could slow Thailand's transition toward a greener economy.

Thailand's green transition is intricately tied to global economic and political dynamics. A shift in U.S. policy could alter Thailand's access to export markets, disrupt its renewable energy supply chain, and reduce funding for sustainability initiatives. As such, Thai policymakers must develop contingency strategies to mitigate these potential risks, ensuring that sustainability goals remain achievable regardless of external geopolitical shifts.

4. Government's Role: Policies, Incentives, and Structural Challenges

Thailand has introduced several sustainability policies aimed at fostering economic growth while reducing environmental degradation. Key policies include:

• BCG Economy Model (Bio–Circular–Green): This framework integrates sustainability into agriculture, manufacturing, and tourism, promoting circular economy practices that minimize waste and enhance resource efficiency.

• Renewable Energy Development Plan: The government aims to increase renewable energy use to 30% of total energy consumption by 2037, with a focus on solar, wind, and biomass energy. The Energy Regulatory Commission is also offering financial incentives for businesses to adopt clean energy solutions.

• Plastic Waste Reduction Initiative: Thailand banned single–use plastic bags at major retailers on 2020 and is now expanding regulations to further curb plastic waste. Companies are encouraged to adopt biodegradable alternatives and invest in recycling programs.

• Carbon Credit System: The Thailand Greenhouse Gas Management Organization (TGO) is working on a carbon trading market to encourage businesses to lower emissions and invest in sustainable technologies.

• SMART Grid Development: Aimed at enhancing energy efficiency, Thailand is developing a SMART Grid system to integrate renewable energy sources and improve electricity distribution.

Despite these initiatives, Thailand's sustainability efforts face notable challenges:

• Insufficient Regulatory Enforcement: Policies such as carbon credits and renewable energy incentives lack effective enforcement mechanisms, leading to slow adoption among businesses.

To ensure sustainability policies align with economic objectives, Thailand must provide stronger regulatory oversight and expand tailored incentives for industries such as agriculture, manufacturing, and tourism, which constitute a substantial share of the country's GDP.

5. The Imperative of Sustainability in Thailand

In Medium-Term (5 Years): While initial ESG compliance costs may rise, TDRI suggests that effective policy enforcement could result in tangible benefits, including a 10% reduction in corporate waste and increased renewable energy adoption. Moreover, emphasizing that robust regulatory mechanisms are essential for achieving these outcomes.

In Long-Term (10+ Years): The future of Thailand's sustainability will depend on its ability to attract foreign investment and navigate geopolitical shifts. If properly implemented, ESG principles could double Thailand's R&D expenditure (in ESG) by 2030 and lead to an 80% nationwide adoption of sustainable agricultural and waste management practices by 2040. However, without sustained commitment from policymakers, these goals could remain aspirational rather than achievable.

Ultimately, sustainability is not just an environmental issue for Thailand—it is an economic imperative. As global markets increasingly prioritize ESG compliance, Thailand's ability to integrate sustainability into its economic framework will determine its competitiveness in the international arena. Delays in implementing robust policies or continued reliance on energy subsidies could jeopardize both economic stability and environmental resilience. To ensure a sustainable future, Thailand must transition from fragmented policy measures to a cohesive strategy that effectively integrates sustainability with long-term economic planning. The question is no longer whether sustainability is necessary, but rather how effectively Thailand can implement and enforce these initiatives before the cost of inaction becomes insurmountable.

References

Asian Development Bank. (2023). ADB's support for climate change and green growth. https://www.adb.org/sectors/climate-change/overview

Bloomberg News. (2023). Thailand ramps up shift to renewables. Bangkok Post. https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2563314/thailand-ramps-up-shift-to-renewables

Ernst & Young. (2025, April 29). Thailand set to implement carbon tax on oil and petroleum products. https://taxnews.ey.com/news/2025-0433-thailand-set-to-implement-carbon-tax-on-oil-and-petroleum-products

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). Sustainable agriculture in Thailand. https://www.fao.org/thailand/programmes-and-projects/sustainable-agriculture/en/

FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis. (2021). GINI index for Thailand. https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=cHPm

Germanwatch. (2021). Global climate risk index 2021. https://www.germanwatch.org/en/19777

International Energy Agency. (2023). Fossil fuel subsidies: Thailand. https://www.iea.org/topics/energy-subsidies

International Renewable Energy Agency. (2023). Renewable energy outlook: Thailand. https://www.irena.org/publications/2023/Jan/Renewable-Energy-Outlook-Thailand

Macrotrends. (2024). Thailand literacy rate 1980-2024. https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/THA/thailand/literacy-rate

Public Debt Management Office, Ministry of Finance. (2023). Sustainability bond annual report 2023. https://www.pdmo.go.th/pdmomedia/documents/2023/Dec/Sustainability%20Bond%20Annual%20Report%202023.pdf

Statista. (2023). Volume of solid waste Thailand 2012-2023. https://www.statista.com/statistics/1295324/thailand-solid-waste-volume/

The Government Public Relations Department. (2023, January 16). Statistics of plastic waste in Thailand that can be solved by all sectors. https://thailand.go.th/issue-focus-detail/001_04_028

Thailand. (2017, June). Thailand's voluntary national review on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/16147Thailand.pdf

Thailand Board of Investment. (2023). Thailand's BCG economy model. https://www.boi.go.th/index.php?page=BCG

Thailand Development Research Institute. (2023). Thailand's green economy challenge. https://tdri.or.th/en/2023/12/column-policy-focus-thailands-green-economy-challenge/

Thailand Environment Institute. (2023). Solid waste during COVID-19. https://www.tei.or.th/en/article_detail.php?bid=49

Transparency International. (2023). Corruption perceptions index. https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/nzl

UNFCCC. (2023). Thailand's long-term low greenhouse gas emission development strategy. https://unfccc.int/documents/306512

United Nations. (2017). Thailand. Sustainable Development Goals. https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/thailand

United Nations Environment Programme. (2023). State of finance for nature 2023. https://www.unep.org/resources/state-finance-nature-2023

World Bank. (2023). Bridging the gap: Inequality and jobs in Thailand. https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/bridging-the-gap-inequality-and-jobs-in-thailand

World Bank Data. (2023). Research and development expenditure (% of GDP) – Thailand. https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?locations=TH

OECD. (2024). A growth-friendly and inclusive green transition strategy for Thailand. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/a-growth-friendly-and-inclusive-green-transition-strategy-for-thailand_639d7b46/35b34175-en.pdf

Oroschakoff, K. (2024). China is exporting more green tech to developing countries, with consequences for global climate policy. NZZ. https://www.nzz.ch/english/china-is-exporting-more-green-tech-to-developing-countries-with-consequences-for-global-climate-policy-ld.1870050

THAILAND'S DIGITAL ASSET TRAJECTORY:

A Calibrated Path from Regulation to Global Ambition

By

Dr.Tanapon Janpen

Kulprapa Ketkaew

Naphas (Venice) Bhasavanich

I. Introduction: A New Financial Frontier

In the dynamic global theater of digital finance, Thailand has emerged not as a mere spectator but as a formidable protagonist. This prominence is supported by data: Thailand stands as the fifth-largest holder of cryptocurrency globally and one of the top-ranking in Asia, a testament to a vibrant ecosystem buzzing with activity. This is no fleeting trend; as the 2025 Global Crypto Adoption Index places Thailand 17th out of 151 countries, highlighting deep, grassroots engagement across both centralized exchanges and the burgeoning world of Decentralized Finance (DeFi). This remarkable momentum, however, is the culmination of specific historical and policy developments. To understand Thailand's current standing and future ambitions, one must trace its journey back to the very origins of the digital asset revolution.

The global financial crisis of 2008 was a watershed event, creating widespread distrust in traditional financial institutions and paving the way for decentralized alternatives. In this environment, the 2008 white paper by Satoshi Nakamoto, proposing a "peer-to-peer electronic cash system," found fertile ground. Bitcoin emerged not just as a technology but as an ideology, challenging the state-controlled monetary system with a new financial architecture independent of governments and banks.

In Thailand, the arrival of this new asset class was met with a mix of entrepreneurial excitement and official concern. Before 2018, the digital asset landscape was an unregulated frontier. Early local cryptocurrency exchanges, began serving a small but growing community of tech enthusiasts and traders. This period, however, was defined by significant policy uncertainty. The nation's primary financial regulators, the Bank of Thailand (BOT) and the Securities and Exchange Commission (SEC), adopted a stance of pronounced caution. The BOT issued early warnings that cryptocurrencies were not legal tender and carried substantial risks. This culminated in a definitive circular in February 2018 that instructed all commercial banks to cease any involvement with crypto-assets, from direct trading to advising clients. This action was not merely a warning but the deliberate construction of a "firewall," designed to insulate the traditional banking system from the volatility and risks of the emerging crypto market. This approach revealed a sophisticated, risk-management-first strategy that prioritized macroeconomic stability.

The regulators' concerns were well-founded. The unregulated environment was a breeding ground for illicit activities, most notably the global OneCoin Ponzi scheme, against which the BOT issued a specific public warning in 2017. Such events highlighted the urgent need for a formal regulatory structure to protect the public and ensure market integrity. This article analyzes Thailand's deliberate and methodical policy journey in response to the rise of digital assets. It traces a distinct evolution from an initial, reactive posture focused on risk containment to the establishment of a foundational legal framework, and finally, to a proactive, strategic ambition to position the nation as a leading global Digital Asset Hub. This trajectory reveals a sophisticated process of policy learning and adaptation, offering a compelling case study for how an emerging economy can navigate the disruptive potential of financial technology while safeguarding its economic sovereignty.

II. Laying the Foundation: The 2018 Digital Asset Emergency Decree

The year 2018 marked a pivotal moment for Thailand's digital asset ecosystem. The government moved decisively from a cautionary, hands-off approach to enacting a comprehensive legal framework. The cornerstone of this effort was the Emergency Decree on Digital Asset Businesses B.E. 2561 (2018), which came into effect on May 14, 2018. The stated purpose of the Decree was twofold: to support technological innovation and create new channels for fundraising, while simultaneously establishing strong investor protections, preventing fraud, and combating the use of digital assets for illegal activities like money laundering.

Deconstructing the Decree's Architecture

The 2018 Decree built a sophisticated regulatory architecture by defining the assets to be regulated, licensing the key actors in the market, and outlining the responsibilities of supervisory bodies. This provided much-needed clarity and established clear rules for the industry.

A crucial first step was the legal classification of the assets themselves. The Decree created a clear and fundamental distinction between two categories of digital assets, a division that would shape all subsequent regulation:

- **Cryptocurrency:** Defined as an electronic data unit created to serve as a medium of exchange for acquiring goods, services, or other rights. This category includes assets like Bitcoin and Ethereum.
- **Digital Token:** Defined as an electronic unit created to specify a person's rights. This category was further subdivided into Investment Tokens, which grant rights to participate in an investment in a project or business, and Utility Tokens, which grant rights to acquire specific goods or services.

This act of legal definition was a strategic choice. The structure was intentionally designed to be similar to Thailand's well-established Securities and Exchange Act of 1992.

By mirroring the functions of traditional financial instruments—with cryptocurrencies analogous to currencies and investment tokens analogous to securities—the framework could be built upon familiar legal concepts. This approach of "regulation by analogy" significantly de-risked the

implementation of the new rules. It allowed regulators, legal professionals, and market participants to apply existing principles to a novel asset class, thereby reducing legal uncertainty and accelerating adoption. It also signaled to international markets that Thailand was treating digital assets with the same gravity as traditional securities, building instant credibility.

With the assets defined, the Decree then identified and mandated licensing for the key intermediaries. All "Digital Asset Business Operators" were brought under the supervision of the state, a category that includes:

- **Digital Asset Exchanges:** Centralized platforms for trading or exchanging digital assets.
- **Digital Asset Brokers:** Intermediaries acting on behalf of clients.
- **Digital Asset Dealers:** Entities trading for their own account.
- **ICO Portals:** A novel category of licensed gatekeeper for the public offering of digital tokens.

The creation of the "ICO Portal" was a particularly insightful institutional innovation. The global Initial Coin Offering (ICO) boom of 2017 had been characterized by widespread fraud. For a regulator like the Thai SEC, performing adequate due diligence on every potential token offering would be an overwhelming task. The Decree's solution was to delegate this frontline responsibility to a new licensed intermediary. The ICO Portal was tasked with conducting due diligence on the token issuer, vetting the project's viability, and even scrutinizing the source code of the underlying smart contract. This created an efficient, two-tiered supervisory system where the SEC regulates the gatekeepers, and the gatekeepers, in turn, vet the projects. This clever policy design maintained robust oversight while making the regulatory process scalable and avoiding a bottleneck.

Finally, the Decree clarified the roles of the primary regulators. The Ministry of Finance (MoF) was designated the ultimate authority for granting licenses, acting on the recommendation of the SEC. The Securities and Exchange Commission (SEC) was empowered as the main operational supervisor, tasked with drafting specific rules, overseeing licensed operators, and approving the public offering of digital tokens. To enforce this, the framework introduced strict rules on minimum capital requirements, Know-Your-Customer (KYC) and Anti-Money Laundering (AML) procedures, and prohibitions against unfair trading practices.

III. The Policy Tightrope: Balancing Stability and Innovation (2019–2024)

The 2018 Decree was not an end point but the beginning of a dynamic period of policy implementation and refinement. Between 2019 and 2024, Thai regulators used the new framework to actively shape the market, navigating the complex trade–offs between fostering innovation and preserving financial stability. This era was defined by a series of deliberate policy actions that clarified the role of digital assets in the Thai economy, as summarized in Table 1.

Table 1: Key Milestones in Thailand's Digital Asset Regulation

Year	Event / Regulation	Key Feature / Objective	Primary Regulator(s)
2018	Emergency Decree on Digital Asset Businesses	Established legal framework, defined assets, licensed operators.	MoF, SEC
2019	First Digital Asset Exchange Licenses Issued	Formalized operations of exchanges (e.g., Bitkub, Satang Pro)	SEC
2022	Ban on Crypto for Payments	Prioritized monetary stability; firmly defined crypto as an "asset" for investment, not "money" for payments.	SEC, BOT
2022	Retail CBDC Pilot Launched	Explored a state–led, risk–controlled alternative for the future of digital money.	BOT
2025	5–Year Capital Gains Tax Exemption Announced	Pivoted from regulation to active promotion, using tax policy to build a "Digital Asset Hub."	MoF, Revenue Dept.

Defining the Use Case: The Ban on Crypto-Payments

One of the most significant policy clarifications came in March 2022, when the BOT and the SEC jointly banned the use of digital assets as a means of payment for goods and services. The regulators' rationale was explicit: to protect the stability of the national financial system, shield consumers from extreme price volatility, and safeguard the monetary sovereignty of the Thai Baht.18 The announcement carefully clarified that the prohibition did not impact the legality of trading or investing in digital assets. This move was a definitive policy statement that answered a fundamental question: within Thailand's jurisdiction, privately issued cryptocurrencies were to be treated as a speculative asset class, not as a form of money.

The State's Vision for Digital Money: Central Bank Digital Currency (CBDC)

The prohibition on private crypto-payments was not a rejection of digital currency itself, but rather a strategic decision to keep the future of money under state control. This was part of a highly deliberate "two-track" digital currency policy. On one track, private cryptocurrencies were ring-fenced as investment assets, their use as a widespread medium of exchange prohibited to prevent them from undermining monetary policy—a critical concern for emerging economies. On the other track, the state began developing its own digital currency, the Central Bank Digital Currency (CBDC), to serve as the future of public money.

This work began with Project Inthanon in 2018, which focused on a wholesale CBDC for interbank settlements. It later evolved into a retail CBDC pilot project, which ran from late 2022 into 2023, involving a limited number of participants to test a digital alternative to cash. The stated goal was to provide the public with access to a safe, efficient, and low-cost form of digital money issued directly by the central bank. This coherent strategy allows Thailand to embrace the investment potential of the asset class while retaining sovereign control over its monetary system.

Cultivating a Regulated Ecosystem

Throughout this period, the SEC actively worked to mature the regulatory ecosystem. In 2022, the SEC mandated that operators must provide training or administer a knowledge test to clients before allowing them to trade, ensuring a baseline understanding of the risks. Concurrently, rules were introduced to govern the advertising of digital asset services to prevent hype and misleading claims. Regulators also moved to close a critical loophole in 2025 by amending the Decree to clarify its extraterritorial reach, explicitly stating that offshore platforms providing services to people in Thailand are subject to Thai law.

At the same time, regulators demonstrated a sophisticated understanding that overly rigid rules could stifle innovation. To balance this, they made strategic use of regulatory sandboxes. The SEC launched its Digital Asset Regulatory Sandbox in August 2024, providing a controlled environment for firms to test innovative services. Similarly, the BOT introduced a Programmable Payment Sandbox, allowing select participants to experiment with use cases for digital assets in payments—the very activity forbidden to the general public. These sandboxes function as a regulatory "safety valve," allowing policymakers to gather data and learn from real-world tests without exposing the broader financial system.

IV. The Next Chapter: Forging a Digital Asset Hub

Recent policy developments, particularly on the fiscal front, indicate a significant strategic pivot. The government's focus is clearly shifting from an era of foundational regulation and risk containment to one of active promotion and industry building. This new chapter is defined by the explicit ambition to establish Thailand as a competitive global Digital Asset Hub.

The Game Changer: The 2025–2029 Tax Exemption

The centerpiece of this new strategy is a landmark tax reform. In June 2025, the Thai Cabinet approved a five-year exemption from personal income tax on capital gains derived from the sale of digital assets, effective from January 1, 2025, to December 31, 2029.34 This is far more than a simple tax cut; it is a sophisticated piece of industrial policy. The exemption comes with a powerful condition: it applies only to transactions conducted through digital asset exchanges, brokers, and dealers that are licensed in Thailand under the 2018 Decree.

This policy functions as a "carrot and a stick." The tax waiver is the "carrot," a compelling incentive designed to attract traders, investors, and capital to the Thai market. The licensing requirement is the "stick," channeling that activity exclusively into the regulated, onshore ecosystem supervised by the SEC. This dual-function policy is designed to achieve multiple strategic objectives simultaneously: it stimulates market activity, drives

liquidity to domestic platforms, strengthens the business case for licensed operators, and marginalizes unregulated offshore competitors. It is a clear example of using fiscal policy as a potent regulatory tool to build a domestic industry while reinforcing the SEC's supervisory perimeter.

Beyond Trading: The Promise of Regulated Tokenization

While much of the global focus is on speculative cryptocurrencies, Thailand's regulatory framework has quietly created a robust foundation for the tokenization of real-world assets (RWA). The success of the Destiny Token provides a powerful proof of concept. Launched in 2022 through the licensed ICO portal Kubix, this investment token was created to crowdfund the production of the film "Love Destiny The Movie".

The project was a resounding success, raising over 265 million Baht from more than 16,000 token holders. Investors received not only a financial return but also unique, experience-based benefits, such as attending a sneak preview and having their names included in the film's credits. The Destiny Token's success demonstrates a viable, regulated, and replicable blueprint for bridging the traditional economy with blockchain technology. This model, built upon the 2018 Decree's clear definition of an "investment token" and the oversight of the ICO Portal system, can be applied to a vast array of other real-world assets. It opens up new capital formation channels for sectors such as sustainable energy, through the tokenization of carbon credits, or property development. It is in this area—becoming a regulated global center for RWA tokenization—that Thailand may find its most compelling competitive advantage.

V. Global Integration and Lingering Challenges

A credible financial hub cannot exist in isolation. Recognizing this, Thai authorities have committed to aligning the country's regulatory framework with international standards.

The Thai Revenue Department is actively implementing the OECD's Crypto-Asset Reporting Framework (CARF), which facilitates the automatic exchange of tax-relevant information on digital asset transactions between jurisdictions. This, combined with adherence to the Financial Action Task Force (FATF) guidelines for Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT), signals Thailand's commitment to being a responsible participant in the global financial system. This proactive adoption of global standards is a prerequisite for the "Hub" ambition to be credible. It builds trust with other nations and with the large, compliance-conscious institutional investors that a successful hub needs to attract.

Despite this progress, challenges remain. The broader global crypto market, particularly the world of Decentralized Finance (DeFi), remains largely unregulated and carries inherent risks related to smart contract vulnerabilities and legal uncertainty. Furthermore, regulatory vigilance is constantly required to protect consumers from increasingly sophisticated forms of fraud, such as the cross-border "pig butchering" scams that have victimized investors worldwide, including in Thailand. Continued investment in enforcement capacity and public education will be critical to maintaining market integrity.

VI. Conclusion: A Calibrated Path Forward

Thailand's journey into the world of digital assets has been a masterclass in calibrated policy-making. The nation's approach has evolved through three distinct phases: from initial, reactive caution, to the deliberate construction of a foundational regulatory framework, and now to a phase of proactive promotion aimed at carving out a niche in the global digital economy. This progression demonstrates a clear and pragmatic policy arc, moving from uncertainty to confidence.

The core of Thailand's strategy lies in its pragmatic resolution of the "money versus asset" dilemma. Through its "two-track" policy, the government has drawn a clear line: the future of money will be guided by the state through the development of a Central Bank Digital Currency, preserving monetary sovereignty. Simultaneously, it has fostered a robustly regulated private market for digital assets to be treated as an investment class, complete with licensed intermediaries, strong investor protections, and now, compelling fiscal incentives. This approach allows the nation to capture the benefits of financial innovation without ceding control over its core economic levers.

The ambition to become a premier Digital Asset Hub is bold, and the path is fraught with intense global competition and persistent risks. However, Thailand's methodical, step-by-step approach—building the legal foundation first, then refining the rules through real-world experience, and finally using strategic incentives to drive growth—provides a compelling model for other emerging economies. It illustrates how a nation can embrace the transformative potential of digital finance not by abandoning regulatory authority, but by intelligently adapting it to build a resilient, innovative, and globally integrated financial future.

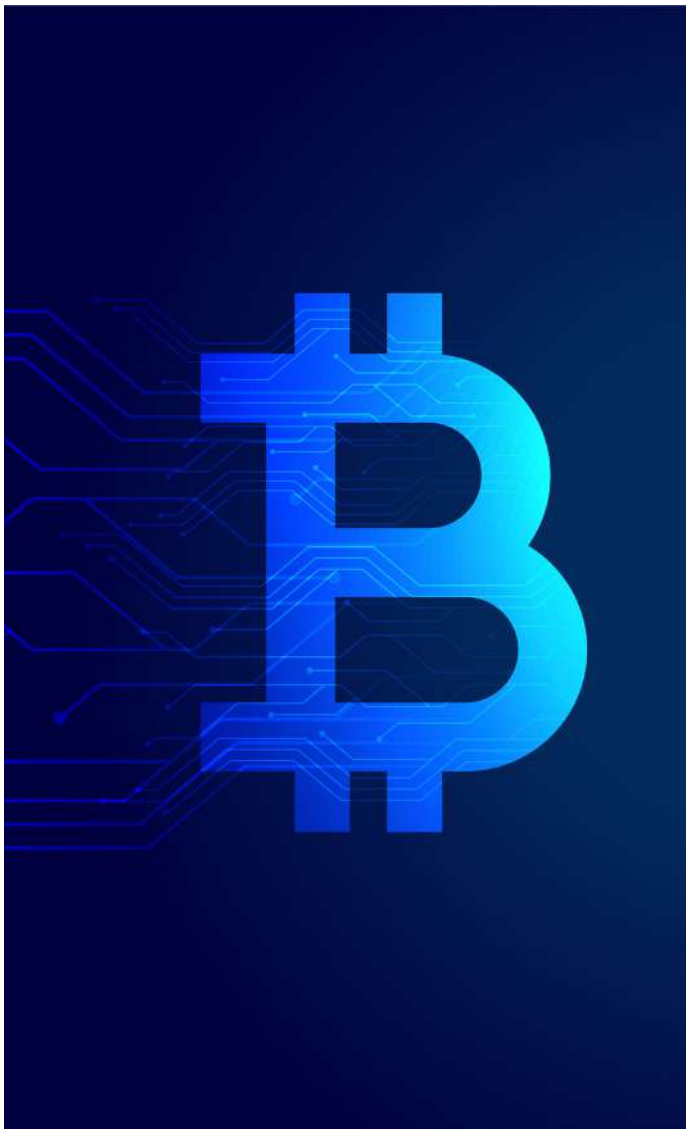

Works Cited

1. Triple–A. “Cryptocurrency Ownership Data – Triple–A.” Triple–A – Triple–A, 7 Aug. 2023, www.triple–a.io/cryptocurrency–ownership–data. Accessed July 2025.

2. Chainalysis. “The Chainalysis 2025 Global Adoption Index.” Chainalysis, 2 Sept. 2025, www.chainalysis.com/blog/2025–global–crypto–adoption–index/#top–20. Accessed July 2025.

3. Hammond, Judith. “A History of Bitcoin : Simple Story of Bitcoin – Bitcoin Price Analysis.” Bitcoin Price Analysis, 24 May 2025, bitcoinpriceanalysis.site/2025/05/24/a–history–of–bitcoin–simple–story–of–bitcoin/. Accessed July 2025.

4. Knight, Oliver. “Top Thai Exchange BX Suddenly Shuts Down.” Coin Rivet, 2 Sept. 2019, coinrivet.com/top–thai–exchange–bx–suddenly–shuts–down/. Accessed July 2025.

5. Pathom Sangwongwanich. “Speculation Grows on BX Bowing Out.” Https://Www.bangkokpost.com, Bangkok Post, 6 Sept. 2019, www.bangkokpost.com/business/1743724/speculation–grows–on–bx–bowing–out. Accessed July 2025.

6. Brousseau, Sebastien H. “Cryptocurrency Laws in Thailand: Evolution and 2 Big New Perspectives.” ThaiLawOnline, 4 Sept. 2023, thailawonline.com/cryptocurrency–laws–in–thailand/. Accessed July 2025.

7. Zuckerman, Molly Jane. “Thailand: Central Bank Asks All Banks to Avoid Crypto, Pending Regulations.” Cointelegraph, 13 Feb. 2018, cointelegraph.com/news/thailand–central–bank–asks–all–banks–to–avoid–crypto–pending–regulations. Accessed July 2025.

8. “Thailand and Cryptocurrency.” Freeman Law, 21 Dec. 2023, freemanlaw.com/cryptocurrency/thailand/. Accessed 17 July 2025.

9. Bartlett, Jamie. “The £4bn OneCoin Scam: How Crypto–Queen Dr Ruja Ignatova Duped Ordinary People out of Billions — Then Went Missing.” Thetimes.com, The Sunday Times, 15 Dec. 2019, www.thetimes.com/uk/law/article/the–4bn–onecoin–scam–how–crypto–queen–dr–ruja–ignatova–duped–ordinary–people–out–of–billions–then–went–missing–trqpr52pq. Accessed July 2025.

10. Pawee Sirimai. “BoT Warns Public about Onecoin Currency.” Https://Www.bangkokpost.com, Bangkok Post, 28 Apr. 2017, www.bangkokpost.com/business/general/1239954/bot–warns–public–about–onecoin–currency. Accessed July 2025.

11. Mckenzie, Baker. A Complete Guide to Digital Asset Law in Thailand. 2025. Accessed July 2025.

12. “Regulation of Digital Assets Takes Effect in Thailand | Global Law Firm | Norton Rose Fulbright.” Nortonrosefulbright.com, 2018, www.nortonrosefulbright.com/en-th/knowledge/publications/a9c07f1f/regulation-of-digital-assets-takes-effect-in-thailand. Accessed July 2025.

13. The Office of the Securities and Exchange Commission. Summary of the Emergency Decree on Digital Asset Businesses B.E. 2561. 2018.

14. (Unofficial Translation)* Emergency Decree on Digital Asset Businesses BE 2561 (2018) (As Amended), accessed July 2025

15. “Thailand Formally Regulates Cryptocurrencies and Digital Tokens| Fintech | Blogs | Linklaters.” Linklaters.com, 2018, www.linklaters.com/en/insights/blogs/fintechlinks/2018/may/thailand-formally- regulates-cryptocurrencies-and-digital-tokens. Accessed July 2025.

16. “Digital Asset Regulations in Thailand: A Comprehensive Overview.” MPG, 27 May 2024, mahanakornpartners.com/digital-asset-regulations-in-thailand-a-comprehensive-overview/.

17. The Securities and Exchange Commission. “English (United States) Digital Asset Business.” www.sec.or.th, www.sec.or.th/EN/Pages/LawandRegulations/DigitalAssetBusiness.aspx.

18. “Thailand Outlaws Crypto Payments from April 1.” Vixio.com, 2022, www.vixio.com/insights/pc-thailand-outlaws-crypto-payments-april-1. Accessed July 2025.

19. “Thailand to Ban Use of Cryptocurrencies for Payments from April.” The Straits Times, 23 Mar. 2022, www.straitstimes.com/business/banking/thailand-to-ban-use-of-digital-assets-as-payments-from-april. Accessed July 2025.

20. “Thailand Announces “Medium Of Payment” Ban For Bitcoin And Crypto.” Nasdaq, https://www.nasdaq.com/articles/thailand-announces-medium-of-payment-ban-for-bitcoin-and-crypto?amp. Accessed July 2025

21. Mills, Liz. “Three Reasons Why Crypto Is Growing in Thailand.” Crypto Council for Innovation, 15 Mar. 2024, cryptoforinnovation.org/three-reasons-why-crypto-is-growing-in-thailand/. Accessed July 2025

22. “Central Bank Digital Currency.” Www.bot.or.th, www.bot.or.th/en/financial-innovation/digital-finance/central-bank-digital-currency.html. Accessed July 2025

23. Amstad, Marlene, et al. CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCY and FINTECH in ASIA ASIAN DEVELOPMENT BANK INSTITUTE. 2019.

24. SCB. “Retail CBDC SCB App.” Scb.co.th, 2023, www.scb.co.th/en/about-us/news/jul-2023/retail-cbdc. Accessed July 2025.

25. Ledger Insights. “Thailand: SCB Develops Digital Baht CBDC App.” Ledger Insights – Blockchain for Enterprise, 3 Aug. 2023, www.ledgerinsights.com/thailand-cbdc-scb-digital-baht/.

26. Ledger Insights. “BIS Explores Crypto Risks in Emerging Markets – Ledger Insights – Blockchain for Enterprise.” Ledger Insights – Blockchain for Enterprise, 22 Aug. 2023, www.ledgerinsights.com/bis-crypto-risks-emerging-markets/. Accessed July 2025.

27. IMF-FSB-OCC Crypto Conference. “The Changing Landscape of Crypto Assets—Considerations for Regulatory and Supervisory Authorities.” IMF, 23 Feb. 2024, www.imf.org/en/News/Articles/2024/02/23/sp022324-changing-landscape-crypto-assets-considerations-regulatory-and-supervisory-authorities.

28. “Thailand’s SEC Updates Regulatory Framework for Digital Asset Businesses – Tilleke & Gibbins.” Tilleke & Gibbins, 12 Oct. 2022, www.tilleke.com/insights/thailands-sec-updates-regulatory-framework-for-digital-asset-businesses/3/. Accessed July 2025.

29. Corbett, Jason. “Thailand’s Regulations on Web3, Blockchain, and Digital Assets in 2024.” Silk Legal – Thailand’s Law Firm for Business, 12 Nov. 2024, silklegal.com/thailands-regulations-on-web3-blockchain-and-digital-assets-in-2024/. Accessed July 2025.

30. Nationthailand. “New Thai Decree Regulates Overseas Digital Asset Services.” Nationthailand, null, 13 Apr. 2025, www.nationthailand.com/business/tech/40048724. Accessed July 2025.

31. Sato, Eduard. “Thailand’s Digital Asset Law Amended to Clarify Extraterritorial Reach – DFDL.” DFDL, 23 Apr. 2025, www.dfdl.com/insights/content-hub/articles/thailands-digital-asset-law-amended-to-clarify-extraterritorial-reach/. Accessed July 2025.

32. Prakash, Abhishek. “SEC Launches Digital Asset Regulatory Sandbox – Thailand Business News.” Thailand Business News, 10 Aug. 2024, www.thailand-business-news.com/markets/155904-sec-launches-digital-asset-regulatory-sandbox. Accessed July 2025.

33. Sornumpol, Don. “Thailand’s Current Regulatory Stance on Crypto Payments: A Controlled Approach to Innovation – the Australian-Thai Chamber of Commerce (AustCham).” The Australian-Thai Chamber of Commerce (AustCham), 28 Oct. 2024, www.austchamthailand.com/thailands-current-regulatory-stance-on-crypto-payments-a-controlled-approach-to-innovation/. Accessed July 2025.

34. “Thailand Approves Tax Incentives to Promote the Kingdom as a Global Digital Asset Hub.” MPG, 25 June 2025, mahanakornpartners.com/thailand-approves-tax-incentives-to-promote-the-kingdom-as-a-global-digital-asset-hub/. Accessed July 2025.

35. Montgomery, Jenna. “Thailand Approves Five Year Bitcoin and Crypto Tax Break.” Nasdaq.com, 2025, www.nasdaq.com/articles/thailand-approves-five-year-bitcoin-and-crypto-tax-break. Accessed July 2025.

36. “Thailand’s 2025 Digital Asset Tax Reform: Key Implications for Investors and Platforms % % – ILCT Ltd.” ILCT Ltd., 25 June 2025, www.ilct.co.th/thailands-2025-digital-asset-tax-reform/. Accessed July 2025.

37. Abbas, Ahmad. “Thailand Eliminates Crypto Capital Gains Tax through 2029 – IMI Daily.” IMI Daily, 18 June 2025, www.imidaily.com/asia-pacific/thailand-eliminates-crypto-capital-gains-tax-through-2029/. Accessed July 2025.

38. “Kubix Announces Details of DESTINY TOKEN, Offering the Opportunity to Invest in “Love Destiny.” Ryt9.com, 2022, www.ryt9.com/en/prg/256373. Accessed July 2025.

39. Team, Techsauce. “Kubix Destiny Tokens Give Fans Opportunity to Invest in BuppeSanNivas 2.” Techsauce, Techsauce.co, 20 May 2022, techsauce.co/en/tech-and-biz/destiny-token-by-kubix-and-gdh-559. Accessed July 2025.

40. “Kubix Touts the Success of Its Sold-out “DESTINY TOKEN” Worth More than 7.5 Million USD ahead of Schedule | ThaiPR.NET.” ThaiPR.NET, 17 June 2022, www.thaipr.net/en/finance_en/3203453#google_vignette. Accessed July 2025.

41. The Story Thailand. “Kubix Successfully Closes Its First ICO Project DESTINY TOKEN Investors Receive Capital with Returns – the Story Thailand.” The Story Thailand, 3 Mar. 2023, www.thestorythailand.com/en/03/03/2023/92283/. Accessed July 2025.

42. KASIKORNBANK. “Kubix to Offer “DESTINY TOKEN” to the General Public on May 23.” Kasikornbank.com, 2025, www.kasikornbank.com/en/news/pages/app-kubix.aspx. Accessed July 2025.

43. Super X Token Co., Ltd. SUPERX SUPER X TOKEN. June 2022.

44. Tokeny Solutions. CASE STUDY: REAL ESTATE ASSET TOKENIZATION. Jan. 2020.

45. Suteerapornchai, Wanna, and Pharatorn Vichiennet. “Personal Income Tax Incentive Approved to Promote Thailand as a Digital Asset Hub.” Taxathand.com, Deloitte Thailand, 2025, www.taxathand.com/article/39031/Thailand/2025/Personal-income-tax-incentive-approved-to-promote-Thailand-as-a-digital-asset-hub. Accessed July 2025.

46. Partz, Helen. “Thailand Approves Five-Year Crypto Tax Exemption.” Cointelegraph, 17 June 2025, cointelegraph.com/news/thailand-tax-exemption-crypto-income-five-years. Accessed July 2025.

47. Chainalysis Team. “Road to Crypto Regulation: The Journey from Margins to Mainstream.” Chainalysis, 26 June 2025, www.chainalysis.com/blog/the-road-to-crypto-regulation-part-1/. Accessed July 2025.

48. Lombe, Luke. “The Rise of Private Credit: How Wall Street and DeFi Are Converging.” Forbes, 27 June 2025, www.forbes.com/councils/forbesbusinesscouncil/2025/06/27/the-rise-of-private-credit-how-wall-street-and-defi-are-converging/. Accessed July 2025.

49. PricewaterhouseCoopers. “DeFi Services Set to Explode in 2022, but Risks Remain: PwC Thailand.” PwC, 2022, www.pwc.com/th/en/press-room/press-release/2022/press-release-28-03-22-en.html. Accessed July 2025.

50. Thomson Reuters. “How “Pig Butchering” Scams Have Emerged as a Billion-Dollar Crypto Industry – Thomson Reuters Institute.” Thomson Reuters Institute, 8 Dec. 2023, www.thomsonreuters.com/en-us/posts/investigation-fraud-and-risk/pig-butchering-scams/. Accessed July 2025

51. Benoit & Partners. “Investment Scams in Thailand.” Benoit & Partners, 26 Mar. 2025, benoit-partners.com/investment-scams-thailand/. Accessed July 2025.

GPF

ครั้งแรกที่สมาชิก กบข. จะเห็น “อนาคตเกษียณ” และออกแบบได้ด้วยตนเอง ด้วย My Digital Twins

รู้ล่วงหน้าว่า แผนการออมและการลงทุนของคุณจะพาไปสู่อนาคตชีวิตหลังเกษียณแบบไหน...
ครั้งแรกที่คุณจะได้เห็นภาพชีวิตหลังเกษียณของคุณได้ชัดเจนกว่าที่เคย

แนะนำฟีเจอร์เด่นในเมนู My Digital Twins เวอร์ชันล่าสุด

คำนวณประมาณการรายได้ ณ เกษียณ
อย่างครอบคลุมทั้งเงิน กบข.
และ เงินบำนาญจากรัฐ**
เพราะการวางแผนชีวิตหลังเกษียณที่ดีต้องรู้เงินทั้งหมดที่คุณคาดว่าจะมี ณ เกษียณก่อนเป็นอันดับแรก

รู้เป้าหมายทางการเงิน ณ เกษียณ (MLS)
ของตนเองทั้งหมด 3 ระดับ*
ช่วยให้สมาชิกรู้ล่วงหน้าได้ว่า จำนวนเงินก้อนที่ “ควรจะมี”ณ เกษียณ (ทั้งเงิน กบข. และเงินบำนาญ)
ทำให้สมาชิกเห็นภาพชีวิตหลังเกษียณของตนเองชัดเจนมากขึ้น และลดความเสี่ยงในอนาคตว่า “เกษียณแล้วมีเงินไม่พอใช้ หรือ ใช้จ่ายอย่างยากลำบาก”

แสดงสัดส่วนหนี้สิน (ถ้ามี)
ให้สมาชิกเห็นว่า "เมื่อ
(เงิน กบข. + เงินบำนาญ) - หนี้สิน = ??"
จะคงเหลือเงินไว้ใช้จ่ายหลังเกษียณเท่าไหร่
แล้วจะเพียงพอหรือไม่

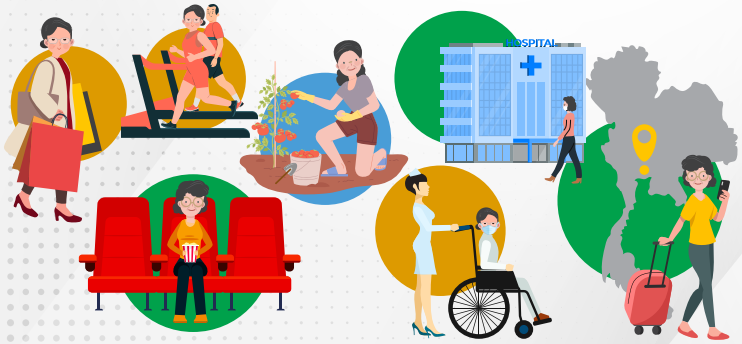

ดูรายละเอียดเมนูได้ที่ Microsite

สร้าง My Digital Twins ของคุณ ได้ที่ My GPF Application

* ข้อมูลดังกล่าวเป็นผลสำรวจค่าใช้จ่ายของข้าราชการเกษียณในปี 2567 โดยคาดการณ์ว่าค่าใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้น 2.00% ต่อปี ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ รายงานประจำปี 2567 กบข. หน้า 81-85

**สมมติฐานการประมาณการรายได้ ณ เกษียณ ประกอบด้วย 1) ประมาณการเงินจาก กบข. คำนวณโดยตั้งต้นจากอัตราเงินเดือน ยอดเงินในบัญชีปัจจุบันของสมาชิก และประมวลผลข้อมูลในอนาคตจากสมมติฐานที่สมาชิกกรอก สมมติฐานด้านการลงทุนจากการประเมินสถานการณ์การตามแบบจำลองทางสถิติของกองทุน โดยยอดเงินประมาณการตามที่แสดงในแอปพลิเคชันนี้รวมเงินทุกประเภทในบัญชีสมาชิก ซึ่งจะได้รับก็ต่อเมื่อสมาชิกมีสิทธิรับและเลือกรับบำนาญเท่านั้น 2) ประมาณการเงินบำนาญจากกรมบัญชีกลาง คำนวณโดยตั้งต้นจากอัตราเงินเดือนปัจจุบันของสมาชิก และประมาณการข้อมูลในอนาคตจากสมมติฐานที่สมาชิกกรอก เช่น อัตราขึ้นเงินเดือน อัตราเงินเดือนสูงสุด (มีสมมติฐานขยายอัตราเงินเดือนสูงสุด 5% ทุก 5 ปี) เป็นต้น จากนั้นคำนวณเงินบำนาญโดยใช้หลักเกณฑ์การคำนวณเงินบำนาญตามที่กำหนดในมาตรา 63 ของ พรบ. กบข. ปี 2539 ส่วนการประมาณการเงินบำนาญเป็นเงินก้อน มาจากยอดรวมของประมาณการเงินบำนาญรายเดือนที่คาดว่าสมาชิกจะได้รับจนถึงอายุขัยที่สมาชิกระบุ แล้วคิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ณ เกษียณด้วยอัตราผลตอบแทนหลังเกษียณ 2.60% ต่อปี

กบข. ไม่ได้รับประกันว่า ประมาณการเงิน กบข. และ ประมาณการเงินบำนาญจากกรมบัญชีกลาง ตามการประมวลผลและแสดงในเมนูนี้จะเป็นจำนวนเงินที่สมาชิกได้รับจริงเมื่อออกจากราชการ

64 Years
FISCAL POLICY OFFICE

ส เสนอแนะอย่างมีหลักการ

ศ ศึกษาโดยไม่หยุดนิ่ง

ค คนคลังที่มีคุณภาพ

วารสารการเงินการคลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์: 02 273 9020 ต่อ 3254 (คุณนรพัชร์), 3169 (คุณรัตนา), 3223 (คุณธณัฐ)

โทรสาร: 02 273 9139 E-mail: fpojournaleditor@gmail.com